

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

НУШ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ: МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

**Черкаси
2022**

**Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»
Протокол №2 від 16 червня 2022 року**

Автори-упорядники:

Гловацький С.В., методист комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Лемешева Н. А., методист комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Рецензенти:

Чепурна Наталія Миколаївна – ректор КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доцент, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України.

Назаренко Галина Анатоліївна – проректор з науково-методичної роботи КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктор педагогічних наук, професор.

НУШ у базовій середній освіті: мистецька освітня галузь / [Гловацький Сергій, Лемешева Наталія.]. – Черкаси, 2022. – 131 с.

У посібнику представлені матеріали, які допоможуть учителям мистецької освітньої галузі впроваджувати новий Державний стандарт базової і середньої освіти, Створювати нове освітнє середовище, використовувати компетентнісний, діяльнісний підходи у навчанні здобувачів мистецької освіти, моделювати сучасні уроки мистецтва, здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів 5-х класів у межах рівневого, формуального та підсумкового оцінювання.

Учителям предметів мистецької освітньої, консультантам ЦПРПП, методистам, які відповідають за предмети мистецької освітньої галузі.

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 1. МИСТЕЦТВО: МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО	5
1. Сергій Гловацький <i>Нормативна складова організації мистецької освіти «Мистецтво: музичне мистецтво Нова українська школа» для пілотних шкіл Черкащини</i>	5
2. Сергій Гловацький <i>Методичні рекомендації для організації мистецької освіти «Мистецтво музичне мистецтво Нова українська школа» в пілотних школах Черкащини ...</i>	11
3. Сергій Гловацький <i>Види оцінювання мистецьких досягнень школярів в Новій українській школі</i>	15
4. Сергій Гловацький <i>Мета і головні компоненти НУШ. Реалізація наступності з початковою мистецькою освітою та прогнозування особистісного розвитку учнів/учениць</i>	
4.1. <i>Чинники якісної базової середньої мистецької освіти. Реалізація мет мистецької освітньої галузі базової середньої освіти: виховання на цінності: Формування української ідентичності</i>	19
4.2 Сергій Гловацький <i>Компетентнісний підхід. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь, закладених у Державному стандарті. Предметні/міжпредметні мистецькі компетентності</i>	31
4.3 Сергій Гловацький <i>Діяльнісний підхід. Технологія образного бачення. Сприймання та інтерпретація мистецтва, комунікація через мистецтво, художньо-практична діяльність</i>	35
4.4 Сергій Гловацький <i>Самостійна продуктивна діяльність учня. Сучасні технології навчання: художньо-інтегративна, проблемно-евристична, інтерактивна, дослідницька, проєктна тощо. Із досвіду роботи вчителів мистецтва пілотних шкіл Черкаської області</i>	41
5 Із досвіду роботи вчителів мистецтва пілотних шкіл Черкаської області ...	48
5.1 Олена Занегіна <i>Сучасні підходи до викладання мистецтва (музичної складової) у 5 – х класах (пілотних) Нової української з досвіду навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської ради Черкаської області</i>	48
5.2 Валентина Гайдамака <i>Розробки уроків мистецтва для пілотних класів. вчителя інтегрованого курсу «Мистецтво» Золотоніської спеціалізованої школи № 2 інформаційних технологій Золотоніської міської ради Черкаської області</i>	54
5.3 Олександр Головка <i>Конспект уроку музичного мистецтва 5 клас із теми «Мистецтво перевтілень і дизайн» Черкаської гімназії №9 ім. О.М.Луценка Черкаської міської ради Черкаської області</i>	61
6. Список використаних джерел.....	74

ЧАСТИНА 2. МИСТЕЦТВО: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Наталія Лемешева	
<i>Інформаційно-методичний кластер «Мистецтво: образотворче мистецтво Нова українська школа» електронний посібник-помічник вчителя з мистецтва</i>	
1.	75
2. Наталія Лемешева	
<i>Тематичний та інтегрований підхід: художньо-інтегративна технологія. Основні принципи загальної мистецької освіти Державного стандарту. Базовий навчальний план і розроблення навчальних програм за модельною навчальною програмою</i>	
	82
3. Наталія Лемешева	
<i>Організація освітнього процесу в синхронному та асинхронному режимах з використанням дистанційних технологій; інфомедійна грамотність; інформаційна та кібербезпека особистості</i>	
	86
4. Наталія Лемешева	
<i>Підручник «Мистецтво» НУШ – особливий вид навчальної книги для сучасної дитини та побудови ефективного освітнього процесу</i>	
	99
5. Методичний калейдоскоп педагогічних знахідок учителів пілотних шкіл щодо впровадження нового Державного стандарту базової і середньої освіти під час навчання п'ятикласників інтегрованому курсу «Мистецтво»	
	105
5.1. Людмила Коротка	
<i>Що оцінювати і в який спосіб оцінювати мистецькі досягнення учнів 5-х класів Нової української школи?</i>	
	105
5.2. Світлана Гаращенко	
<i>Як педагогу готуватися до уроку мистецтва: образотворчого мистецтва з компетентнісним підходом?</i>	
	119
5.3. Ольга Котко	
<i>Як цікаво і продуктивно навчати мистецтву п'ятикласників за діяльнісного підходу?</i>	
	125
6.	Список використаних джерел
	130

ЧАСТИНА 1. МИСТЕЦТВО: МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

1. Нормативна складова організації мистецької освіти «Мистецтво: музичне мистецтво Нова українська школа» для пілотних шкіл Черкащини

Сергій Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

На допомогу вчителям освітньої галузі «Мистецтво» в пілотних школах Черкаської області створено сайт методиста С.В. Гловацького «Мистецтво: музичне мистецтво Нова українська школа» <https://sites.google.com/view/muzyka-nuch>

Представлений сайт має наступні розділи та представляє для вчителів пілотних шкіл представляє добірку матеріалів для вчителів мистецтва: музичного мистецтва розподілена за тематичними розділами:

- ✓ Нормативна складова: Державний стандарт базової середньої освіти (мистецька освітня галузь). Типова освітня програма 5-9 класи.
- ✓ Модельні навчальні програми з мистецької освітньої галузі та підручники інтегрованого курсу для 5 класу ЗЗС «Мистецтво».
- ✓ Концептуальні підходи до викладання мистецтва в 5-6 класах НУШ. Музична складова.
- ✓ Особливості оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів освіти у 5-6 класах з мистецтва.
- ✓ Методичні матеріали для викладання мистецтва: музичного мистецтва

Розділ Нормативна база.

Викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» (музична складова курсу) в 5 класах та 6 класах пілотних шкіл здійснюється на основі Державного стандарту базової середньої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, типової освітньої програми, яка розробляється закладом освіти, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 року № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти та Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

Освітня програма закладу освіти пілотних шкіл може розроблятися на основі: в 5 х класах пілотних шкіл - Державного стандарту базової середньої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, наказу Міністерства освіти і науки України 19 лютого 2021 року № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти», Модельних освітніх програм, рекомендованих МОН України відповідно наказу МОН від 12.07.2021 № 795 "Про надання грифа "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти". В 6 класах пілотних шкіл закладів загальної середньої освіти освітній процес здійснюватиметься відповідно до таких типових освітніх програм: «Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня», затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 405; «Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня», затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 408 (у редакції наказу МОН від 28.11.2019 №1493 зі змінами, внесеними наказом МОН від 31.03.2020 № 464).

Організація освітньої діяльності в 5-х класах закладів загальної середньої освіти, які за Наказом МОН України № 406 від 02.04. 2021р. є учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (далі Проєкту здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р - <https://cutt.ly/OyA9z5p>), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898 (<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyiserednoyi-osviti-i300920-898>).

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним Державним стандартом вимог до обов'язкових результатів навчання учнів є освітня програма закладу загальної середньої освіти. Заклад освіти, який здійснює свою діяльність як учасник Проєкту, розробляє освітню програму для адаптаційного циклу базової середньої освіти (5-6) класи на основі типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021 (<https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>).

Освітня програма закладу освіти, розроблена на основі Типової освітньої програми, має:

- відповідати структурі типової освітньої програми та визначеним нею вимогам до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою закладу освіти;

- визначати (в обсязі не меншому ніж встановлено відповідною типовою освітньою програмою) загальний обсяг навчального навантаження на відповідному рівні (циклі) повної загальної середньої освіти (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;

- містити навчальний план, що ґрунтується на одному з варіантів типових навчальних планів відповідної типової освітньої програми і може передбачати перерозподіл годин (у визначеному типовим навчальним планом обсязі в межах мінімального / максимального навантаження для кожної галузі) між обов'язковими для вивчення навчальними предметами (крім державної мови) певної освітньої галузі, які можуть вивчатися окремо та/або інтегровано з іншими навчальними предметами;

- містити перелік модельних навчальних програм, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, та/або навчальних програм, затверджених педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами;

- опис форм організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

Освітній процес в освітній галузі «Мистецтво» в пілотних школах планується відповідно обраних модельних програм, затверджених наказом МОН України № 795 від 12.07.2021.

Відповідно до навчального плану в освітній програмі зазначається перелік модельних навчальних програм, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, та/або навчальних програм, затверджених педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами.

Оскільки відповідні модельні та/або навчальні програми спрямовані насамперед на реалізацію вимог Державного стандарту базової середньої освіти, заклад освіти під час формування переліку цих програм має враховувати низку чинників, а саме: особливості та

потреби учнів певного закладу в досягненню обов'язкових результатів навчання, потенціал педагогічного колективу, ресурсне забезпечення закладу освіти, навчально-методичний супровід конкретних модельних програм, наявність внутрішньогалузевих та міжгалузевих зв'язків між програмами різних предметів та курсів для реалізації ключових компетентностей, варіативність програм для підтримки курсів у діапазоні від мінімальної до максимальної кількості годин тощо.

Під час вибору модельних навчальних програм для освітньої програми закладу слід зважати на раціональне використання навчального часу. Сформована з окремих модельних та/або навчальних програм освітня програма закладу має бути цілісним комплексом, кожен компонент якого реалізує свої цілі та функції у тісному взаємозв'язку з іншими компонентами для формування цілісної компетентної особистості. Ці взаємозв'язки мають бути реалізовані не лише на рівні базових знань з окремих предметів, а й на рівні досягнення очікуваних результатів та видів діяльності. Перелік модельних та/або навчальних програм в освітній програмі закладу має охоплювати досягнення учнями результатів навчання з усіх визначених Державним стандартом освітніх галузей. Заклад освіти здійснює вибір модельних навчальних програм для закладів загальної середньої освіти з-поміж тих, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерство освіти і науки України» (Наказ МОН №795 від 12 липня 2021 року <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-nadannya-grifa-rekomendovano-ministerstvomosviti-i-nauki-ukrayini-modelnim-navchalnim-programam-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyiosviti>).

Педагогічний колектив закладу освіти може використовувати в освітньому процесі:

- модельні навчальні програми із зазначенням у них кількості годин, необхідної на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів;

- навчальні програми, розроблені на основі модельних навчальних програм авторськими колективами відповідних модельних програм, де зазначено кількість годин, необхідну на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів;

- навчальні програми, затверджені педагогічною радою, що містять опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами із зазначенням кількості годин, необхідної для провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів. У разі використання додаткових годин на вивчення курсу за вибором до переліку навчальних програм додається програма цього курсу. Звертаємо увагу, що програма курсу за вибором повинна мати відповідний гриф і входити до переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН для використання у закладах загальної середньої освіти (<https://cutt.ly/ouP5J3V>).

При розподілі варіативного складника навчального плану слід враховувати гранично допустиме навантаження. На основі модельної та/або затвердженої педагогічною радою навчальної програми предмета (інтегрованого курсу) вчитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області є неприпустимим. Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково педагогічну

та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Під час розроблення календарно-тематичного та системи поурочного планування вчитель має самостійно вибудувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. Учитель може переносити теми уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його

Розділ Модельні навчальні програми. Підручники

Відповідно переліку рекомендованих програм кожен заклад освіти обрав одну із модельних навчальних програм освітньої галузі «Мистецтво», до яких увійшли: **Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс):**

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.)

Метою програми є цілісний різнобічний розвиток успішної особистості учня у процесі формування мистецької грамотності опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації в міжкультурному комунікаційному просторі; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в сфері мистецької діяльності та комунікації; розкриття творчого потенціалу, залучення до культурних мистецьких подій та процесів в Україні.

Для досягнення очікуваних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі програмою пропонуються такі види мистецької діяльності:

Музична складова інтегрованого курсу.

1. Сприймання творів мистецтва. Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів музичного мистецтва. Аналіз музичної мови, засобів виразності художніх образів, втілення художньої ідеї в творах, способів творення художніх образів у музичних творах, розпізнавання музичних творів, тембрів голосів та тембрів музичних інструментів на слух тощо. Розпізнавання на слух, зорово базових засобів художньої виразності різних видів і жанрів мистецтва, наведення прикладів творів. Сприймання, інтерпретація та аналіз творів театрального, хореографічного мистецтва, кіномистецтва (в т.ч. мультиплікації), циркового мистецтва як прикладів синтезу мистецтв.

2. Створення художніх образів у процесі виконавської мистецької діяльності. Виконання пісень. Створення художніх образів у процесі виконання пісень (хором, соло, ансамблем, без супроводу — а капелла, з акомпанементом, під фонограму), набуття досвіду здійснення вокальної мелодійної та ритмічної імпровізації.

3. Музикування. Створення художніх образів у процесі музикування-гри на музичних інструментах (традиційних та/або електронних музичних інструментах), набуття досвіду здійснення інструментальної, ритмічної імпровізації.

4. Рухи під музику. Створення художніх образів у процесі виконання рухів під музику, набуття досвіду здійснення танцювальної творчості (пластичної імпровізації, пластичного інтонування).

5. Театралізація, інсценізація, ігрова та проєктна діяльність. Створення художніх образів у процесі інсценізації пісень, в театралізованій творчості, набуття досвіду здійснення театралізованої імпровізації, розвиток акторської майстерності, розвиток творчих здібностей в ігровій діяльності, участь у створенні мистецьких проєктів тощо.

Тематичний розподіл навчального змісту:

5 клас. Тема року: «У світі мистецтва». Тема I семестру «Мистецька азбука», тема II семестру «У колі народних та професійних митців та мисткинь».

6 клас. Тема року: «Мандрівка країною мистецтв». Тема I семестру «Шляхами українського мистецтва». Тема II семестру «Сторінками мистецтва зарубіжжя».

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.)

Модельна навчальна програма «Мистецтво» для 5-6 класів – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового, сенситивного для формування цінностей і пошуку життєвих сенсів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення. Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Програма побудована на підґрунті компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя.

Тематичний розподіл навчального змісту:

5 клас. Тема року: Види і мова мистецтва. Народне і професійне мистецтво. Взаємодія і синтез мистецтв.

6 клас. Тема року: Жанри мистецтва. Образи людини в мистецьких жанрах. Образи природи в мистецьких жанрах.

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Комаровська О. А., Лемешева Н. А.)

Тематичний розподіл навчального змісту: 5 клас. Тема року: «Художні образи в моєму житті».

Розділ I. Мистецькі шедеври та їхні творці. Тема 1. Диво народження мистецтва. Тема 2. Художні образи мого дитинства

Розділ II. Особистість у мистецтві. Тема 3. Народна мудрість у мистецтві України і світу. Тема 4. Світ і людина в мистецтві

Тематичний розподіл навчального змісту: 6 клас. Тема року: «Всесвіт, утілений в художніх образах».

Розділ I. Мистецькі мандри у часі і просторі. Пізнаємо світ через мистецтво

Тема 1. Історія в мистецтві і мистецькі історії. Тема 2. Вічні теми в мистецтві

Розділ II. Діалог традицій – діалог почуттів у мистецтві. Тема 3. Сучасне в традиціях і традиційне в сучасному. Тема 4. Дивовижна сила мистецтва

одельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Кізілова Г. О., Лемешева Н. А., Лобова О. В., Назар Л. Й., Чужінова І. Ю, Шулько О. А.)

Відповідно до мети освітньої галузі, метою інтегрованого курсу «Мистецтво. 5-6 класи» є цілісний (особистісний, духовний, національний, творчий тощо) розвиток і формування компетентностей для художньо-творчого самовираження учня в процесі освоєння мистецьких надбань людства. Структура модельної програми «Мистецтво. 5-6 класи (інтегрований курс)». Програма містить річні теми: «Мистецтво навколо нас» і «Життя крізь призму мистецтва», які, у свою чергу, розподілено на розділи (кластери за місяцями), що передбачають послідовність і наступність опанування навчального матеріалу

з урахуванням можливостей інтеграції музичного, образотворчого та синтетичних мистецтв. Вибір навчального тематизму визначається віковими запитами учнів. У 5-му класі на засадах наступності з початковою освітою охоплено теми, в яких розкривається образ дитинства і світ, що оточує дитину, наприклад, тема «Палітра мистецтв» акцентує на розмаїтому світі мистецтва, детально розповідає про його види та можливості самореалізації через кожен з них; через тему «Світ дитинства в мистецтві» учні можуть побачити та відчувати свою причетність до художнього світу, що допоможе їм інтегруватися у світ мистецтва, проявити творчі здібності, розкрити власний потенціал. У 6 класі як відповідь на інтереси підлітків розкриваються втілені у мистецьких творах дискусійні теми взаємин, добра і зла в мистецтві та житті, ролі мистецтва в житті людини тощо.

Кожна із запропонованих модельних навчальних програм стали основою для розроблення нової навчальної та навчально-методичної літератури для учнів 5 класів для використання в новому 2022-2023 навчальному році.

Підручники.

Відповідно до модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л.М., Просіна О.В.) було розроблено підручники: «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.)_«Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Аристова Л.С., Чен Н.В.)_«Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти Олена (авт.Гайдамака О.В., Лемешева Н.А.). «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Рубля Т. Є., Мед І. Л., Наземнова Т. О., Щеглова Т. Л.)_

Відповідно до модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для ЗЗСО (авт. Івасюк О.М., Комаровська О.А., Кізілова Г.О., Лемешева Н.А., Лобова О.В., Назар Л.Й., Чужинова І.Ю, Шулько О.А.) було розроблено підручник «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кізілова Г. О., Гринишина Л. М.)

Відповідно до модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л.Г.) було розроблено підручник «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г., Федун С. І., Чорний О. В.).

Розділ Концептуальні підходи.

Концептуальні підходи до викладання мистецтва на засадах НУШ представлено матеріалами: **НУШ:** перший адаптаційний цикл (5-6 класи) базової середньої освіти. Мета і головні компоненти НУШ. Компетентнісний підхід. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь НУШ: ефективні методики та інноваційні технології викладання предметів мистецької освітньої галузі. Самостійна продуктивна діяльність учня. Сучасні технології навчання_Методичні аспекти організації навчання за інтегрованим курсом «Мистецтво» у 5 класі на засадах компетентнісного підходу. Методичні рекомендації щодо вивчення мистецьких дисциплін у новому 2022-2023 навчальному році_Особливості викладання мистецтва в 5 класі в новому 2022-2023 навчальному році. Професійний розвиток вчителя мистецьких дисциплін в умовах реформування освіти.

Розділ оцінювання.

Розділ оцінювання містить нормативну складову як: Наказ МОН № 289 від 01.04.22 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які

здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти», Додаток до наказу МОН № 289 від 01.04.22 «Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти», презентації та методичні матеріали.

Розділ Методичні матеріали

Методичні матеріали представляють розробки для вчителів, які викладають мистецьку музичну складову відповідно до модельних навчальних програм, які обрала область для здійснення пілотування.

Освітній процес для пілотних шкіл організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб. У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти та відображаються в освітній програмі закладу освіти. Вибір форм залежить від наявності необхідних ресурсів (матеріально-технічного, кадрового, навчально-методичного, інформаційного забезпечення освітньої діяльності тощо), а також форм здобуття освіти. Окрім цього, на вибір тих чи тих форм організації освітнього процесу впливатимуть види діяльності, визначені в тих модельних програмах, які обирає заклад освіти. Також вагому роль тут матиме той алгоритм формування навчального плану з перерозподілом резервних годин, який обере заклад освіти. За потреби заклад освіти може організувати індивідуальні форми здобуття освіти (зокрема екстернатну, сімейну (домашню), педагогічний патронаж), реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію учня.

2. Методичні рекомендації для організації мистецької освіти «Мистецтво: музичне мистецтво Нова українська школа» в пілотних школах Черкащини

Сергій Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Протягом 2021-2022 навчального року для педагогів пілотних закладів освіти були проведені серія всеукраїнських вебінарів у ході яких вчителі ділилися досвідом, обговорювали успіхи та труднощі, пропонували заходів для педагогів інноваційного проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти».

У закладах освіти України було здійснено організацію освітньої діяльності таким чином, аби впроваджувати нові стандарти освіти. Тож у методичному арсеналі педагогів мистецької освітньої галузі вже є напрацювання, якими вчителі пілотних класів охоче діляться.

Відповідно до прийнятих рішень закладів загальної середньої освіти на адаптаційному циклі (5-6 класи) в освітній галузі «Мистецтво» освітній процес може здійснюватися наступним чином: кількість навчальних годин у програмі відповідає «рекомендованому» навчальному часу (2 год. на тиждень), визначеному Типовою освітньою програмою (затвердженою наказом МОН від 19.02.2021 р. No 235). Заклад освіти може змінювати кількість навчальних годин на вивчення інтегрованого курсу або окремих предметів у

межах заданого діапазону навчального навантаження: при цьому треба забезпечити умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому ніж визначено цією програмою.

Варіанти розподілу годин в освітній галузі «Мистецтво» на вивчення мистецтва: викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» (2 години на тиждень, 70 год. на рік) здійснюється відповідними фахівцями з музичного та образотворчого мистецтва або одним вчителем відповідно фахової кваліфікації та диплому; викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» (1 година на тиждень, 35 год. на рік) здійснюється відповідними фахівцями з музичного та образотворчого мистецтва (1 година через тиждень або 0,5 годин кожен тиждень) або одним вчителем відповідно фахової кваліфікації та диплому; викладання окремих курсів «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» як окремі предмети (2 години на тиждень, 70 год. на рік) відповідними фахівцями з музичного та образотворчого мистецтва.

У 5 класі, коли здійснюється поступовий перехід від початкової до базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту стає поняття «види і мова мистецтв». Цей зміст розкривається на матеріалі музичного, образотворчого мистецтва, хореографії, театрального мистецтва, цирку, кіномистецтва, дизайну, також через їхню взаємодію.

Проектуючи мистецько-освітній процес учителю варто орієнтуватись на реалізацію мети мистецької освітньої галузі, окреслену у Державному стандарті початкової освіти як «формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини». Звертаємо увагу на те, що Нова українська школа приділяє значну увагу розвитку творчості (креативності) та емоційного інтелекту – наскрізних умінь особистості, необхідних їй упродовж життя (за висновками світових експертів) та визначених Законом України «Про освіту» (стаття 12), якостей, що активно розвиваються у процесі таких видів мистецької діяльності як спів, малювання, гра на дитячих музичних інструментах, імпровізація, інсценізація, активне сприймання творів мистецтва для розуміння їх впливу на людину. У Державному стандарті початкової освіти та Типових освітніх програмах (мистецька освітня галузь) зроблено вагомий акцент на формування в межах цієї освітньої галузі таких мистецьких умінь, які б ефективно сприяли розвитку дитячої творчості, творчому та особистісному самовираженню, активному (діяльнісному) збагаченню емоційного досвіду. Поширеною є думка практиків, що заняття мистецтвом неодмінно забезпечує розвиток емоційного інтелекту, тоді як насправді цей розвиток має здійснюватись цілеспрямовано протягом усього періоду навчання, причому із використанням відповідних методів (фасилітована дискусія, арт-педагогічні методи, аналогії, вправи на релаксацію, візуалізацію, порівняння тощо). Передусім, необхідно вчити дітей відчувати мистецтво на чуттєвому рівні, а не на когнітивному. В процесі розвитку емоційного інтелекту вкрай важливим є застосування інтегративних художньо-педагогічних технологій. Спрямованість розвитку емоційного інтелекту засобами мистецтва передбачає використання сукупності методів і прийомів у розвитку навичок експресивної виразності, розвитку вмінь ідентифікувати, розуміти свої емоції, здатності налагоджувати і підтримувати ефективну взаємодію в умовах арт-простору. Детальніше за посиланням:

<https://drive.google.com/file/d/1arkdhOJ3WV4DheZShJcUfX9tLGIC0J/view?usp=sharing>

Для досягнення визначених програмою результатів навчання вчитель самостійно може визначати тематику навчання, мистецький контент (художній матеріал), обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми, технології навчання тощо. Зазначимо, що мистецькі твори для сприймання та виконання учнями мають відповідати критеріям їх високої художньої якості, цікавості для учнів і відповідності їх віку. Вищезазначене педагог відображає у календарно-тематичному плані на навчальний рік, відповідно до якого він здійснює навчання здобувачів освіти.

Провідними видами діяльності відповідно до змістових ліній програми є художньо-творча діяльність, пізнання (сприймання та інтерпретація мистецтва), комунікація через мистецтво, у процесі яких відбувається формування і розвиток предметних мистецьких компетентностей – музичних, образотворчих тощо. Поступове і системне набуття учнями художнього досвіду здійснюється у тісному їх взаємозв'язку. Тільки за умови, коли учні будуть активно сприймати художні образи, творити їх самостійно (або у взаємодії з іншими), виявляти власну позицію, здійснювати творчий відбір художніх засобів – діяльність на уроках мистецтва буде ефективно впливати на розвиток емоційної сфери дитини (в тому числі емоційного інтелекту), формування художньо-образного, критичного, інших видів мислення, виховання художніх потреб, інтересів, смаків тощо.

У художньо-творчій діяльності з музичного мистецтва необхідно приділяти увагу формуванню вокальних навичок дітей (зокрема, співу в унісон). При цьому зазначимо, що використання електронного супроводу («мінус»-фонограм) доцільно лише на заключному етапі вивчення вокального твору. Важливим акцентом у діяльності педагога залишається розвиток ритмічного чуття, який здійснюється через створення ритмічного супроводу до власного співу, гри на елементарних музичних інструментах (в тому числі, в ансамблі), хореографічних рухах під музику тощо. На уроках мистецтва необхідно давати учням можливість у виявленні власної музичної творчості через імпровізації, створення ритмічних послідовностей, мелодій тощо. Звертаємо увагу, що знайомство учнів з музичною (в тому числі нотною) грамотою має відбуватися природньо, у безпосередній музичній діяльності – співі, грі на елементарних музичних інструментах тощо.

Рекомендації для здійснення планування мистецької діяльності для здобувачів освіти для пілотних шкіл

Засадничим нормативним документом для закладів загальної середньої освіти є Типові освітні програми та модельні навчальні програми, які через очікувані результати навчання конкретизують, чого саме мають навчитися здобувачі освіти на певному циклі навчання. Вчитель мистецьких дисциплін задля досягнення визначених програмами освітніх результатів навчання може самостійно визначати тематику навчання, мистецький контент (художній матеріал), обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми, технології навчання тощо. Мистецькі твори для сприймання та виконання учнями мають відповідати критеріям їх високої художньої якості, цікавості для учнів і відповідності їх віку.

Вчитель самостійно складає календарно-тематичний план (та відповідно за ним поурочні плани для кожного класу) за обраним підручником, відповідно до якого він здійснює навчання здобувачів освіти.

Для якісної реалізації інтегрованого підходу у навчанні мистецтву на допомогу вчителю можуть бути підручники. Кожен із підручників, відповідаючи типовим освітнім програмам, представляє авторську модель інтегрованої мистецької освіти (тематизм, твори для сприймання і творення, система завдань тощо). Втім, підручник - це навчальне видання для учня, інструмент для оптимізації його (її) навчання. Педагогу він може слугувати орієнтиром для конструювання уроків у частині визначення тематизму, добору мистецького матеріалу та методичного інструментарію. Цінність кожного з підручників полягає у ретельно відібраній, оптимально збалансованій інформації для опанування учнями певної теми програми. Інформацію подано у текстовому і візуальному форматах. Завдяки різним видам завдань (зокрема інтерактивних) учні основної та старшої школи спроможні засвоювати подану інформацію самостійно (чи в групі), проводити обговорення творів мистецтва, висловлювати власні судження та відстоювати свою позицію тощо. Водночас, різноманітність методичного апарату кожного з підручників сприяє розвитку педагогічної креативності, урізноманітненню форм роботи з мистецьким матеріалом, що в результаті підвищує зацікавленість учнів предметом вивчення. Наявні матеріали для вокально-хорової роботи та візуальні матеріали для виконання практичної

роботи з образотворчого мистецтва (поетапні педагогічні малюнки) значно полегшують знайомство учнів з секретами музичної чи образотворчої майстерності. Таким чином, використання підручника у поєднанні з інтерактивними формами діяльності сприяє поступовій зміні типу викладання навчального предмету (з монологічного на діалогічний), а традиційні уроки-лекції перетворюються у цікаві уроки-дослідження, уроки-квести, уроки-мандрівки тощо.

Разом з тим зазначимо, що підручник – це, щонайперше, навчальне видання для учнів, педагогічний інструмент для оптимізації їх навчання. Тому педагогу важливо знайти оптимальний збалансований алгоритм використання підручника у поєднанні з іншими видами мистецької діяльності на уроках мистецтва. Адже для досягнення цілей і завдань кожного конкретного уроку, зокрема формування тих чи тих очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності, визначених навчальною програмою, педагогу необхідно залучати учнів до різних видів художньо-творчої діяльності, зокрема і не охопленими змістом підручника. Тому наголосимо, основним нормативним документом, що визначає зміст та вимоги освіти є навчальна програма, а підручник – один з педагогічних засобів (з-поміж багатьох інших), що допомагає розв'язувати освітні завдання, визначені програмою.

Для реалізації педагогічних завдань на кожному уроці вчитель має право додатково використовувати різний мистецький контент та методичний інструментарій, який не охоплено змістом підручника. Слід пам'ятати, що основним нормативним документом, що визначає зміст та вимоги освіти в закладі освіти є типова освітня програма, а підручник – один із педагогічних засобів, що допомагає розв'язувати освітні завдання, визначені програмою.

У зв'язку із кризовими умовами та воєнним станом в Україні під час планування освітнього процесу (календарно-тематичного планування з предметів мистецького циклу) важливо врахувати можливість організації освітнього процесу в межах навчального року в дистанційному та змішаному форматах.

Для організації дистанційного навчання в цей період пропонуємо скористатися методичними рекомендаціями, поданими в методичних рекомендаціях «Організація дистанційного навчання в школі» (авт. А. Лотоцька, А. Пасічник), розробленими за підтримки МОН (<https://cutt.ly/MynTauc>).

При організації освітнього процесу в кризових умовах має забезпечуватись: - соціальне дистанціювання; - мінімізація переміщення здобувачів освіти та комунікація між ними в межах закладу освіти; - дотримання нормативів наповнюваності класів та інших вимог законодавства про освіту.

Уроки мистецтва можуть вивчатись через організацію дистанційного навчання за допомогою: поєднання онлайн-занять через Zoom, Skype, Instagram, Google Meet; заздалегідь записаних відеоуроків, презентацій від вчителів чи із зовнішніх освітніх ресурсів; ретельно підібраних завдань для самостійної роботи із б подальшою перевіркою; використання безкоштовних веб серверів та платформ, наприклад, Google, Classroom, Moodle, Microsoft Teams. Для організації асинхронного навчання однією із найпопулярніших нині платформ для дистанційного навчання є Google Classroom/Google Клас.

Google Клас уможливорює вчителям швидко створювати, урізноманітнювати й упорядковувати завдання; встановлювати зворотний зв'язок; легко спілкуватися з усім класом та з кожним учнем/ученицею окремо. Всі виконані завдання учнів автоматично зберігаються на Google Диску, що дозволяє за потреби неодноразово переглядати їх. У Google Класі можна працювати з Google Документами, Google Диском, Gmail, YouTube, завантажувати аудіо та відео матеріали.

Вчителі можуть робити оголошення, ставити запитання, коментувати роботу учнів у реальному часі, а також відслідковувати виконання завдань, перевіряти та оцінювати роботу.

Учні дізнаються, яку роботу їм потрібно виконати, на сторінці завдань. Для учнів Google Клас веде облік виконаних та не виконаних завдань, а також оцінок та коментарів.

Нині побутує достатня кількість сервісів обміну повідомленнями: як-от: WhatsApp, Viber, Messenger тощо. Будь-який з них можна ефективно використати і для дистанційного навчання мистецтву.

В контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо). Формування кожного з вищезазначених мистецьких умінь потребує особливого фахового педагогічного підходу.

На уроках мистецтва для досягнення мети навчання вчитель має використовувати поєднання педагогічних, ігрових, інформаційних, інтеграційних, мистецьких технологій навчання та творчих, активних методів навчання. Педагог повинен звертати увагу на навчально-методичне, дидактичне забезпечення освітнього процесу, дбати про забезпечення аудіо-візуального супроводу, експериментувати та поєднувати всі види творчої мистецької діяльності з роботою з навчальними, електронними підручниками, альбомами, робочими зошитами, електронними засобами навчання тощо.

На допомогу вчителю мистецтва знадобляться конспекти уроків мистецтва до підручників, електронна база даних ІМЗО, навчальні і методичні матеріали, посібники електронної платформи «Нової української школи», майстер-класи платформи все освіта та ін.

Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.inf.ua

Електронна платформа «Весосвіта», <https://vseosvita.ua/>

Електронна база даних ДНУ ІМЗО МОН України (електронні версії підручників <https://imzo.gov.ua/>)

3. Види оцінювання мистецьких досягнень школярів в Новій українській школі

Сергій Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Оцінювання навчальних досягнень учнів в новому навчальному році здійснюється відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Оцінювання має бути зорієнтованим на визначені Державним стандартом базової середньої освіти ключові компетентності та наскрізні вміння й передбачені навчальною програмою очікувані результати навчання для відповідного періоду освітнього процесу. Враховуючи ці вимоги, для оцінювання навчальних досягнень учнів доцільно керуватися такими категоріями критеріїв: - розв'язання проблем і виконання практичних завдань із застосуванням знань, що охоплюються навчальним матеріалом; - комунікація (тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій); - планування й здійснення навчального пошуку, робота з текстовою і графічною інформацією; - рефлексія власної навчально-пізнавальної діяльності. Звертаємо увагу, що під час оцінювання навчальних досягнень важливо враховувати дотримання учнями принципів доброчесності, а саме: вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля,

дотримання принципів академічної доброчесності. У разі порушення учнем / ученицею принципів доброчесності під час певного виду навчальної діяльності, учитель може прийняти рішення не оцінювати результат такої навчальної діяльності.

Система оцінювання має на меті допомогти вчителю конкретизувати навчальні досягнення учнів і надати необхідні інструменти для впровадження об'єктивного й справедливого оцінювання результатів навчання. В оцінюванні навчальних досягнень учнів важливо розрізнити поточне формувальне оцінювання (оцінювання для навчання) та підсумкове оцінювання (семестрове, річне).

Поточне формувальне оцінювання здійснюють з метою допомогти учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання.

Підсумкове оцінювання здійснюють з метою отримання даних про рівень досягнення учнями результатів навчання після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів. Окрім поточного формувального та підсумкового (семестрового, річного) оцінювання, педагогічні працівники закладу освіти можуть ухвалити рішення про здійснення проміжного оцінювання результатів навчання з окремих предметів / інтегрованих курсів. Періодичність і процедури здійснення проміжного оцінювання й види діяльності, результати яких підлягають проміжному оцінюванню, визначають педагогічні працівники закладу освіти залежно від дидактичної мети та з урахуванням відповідної навчальної програми.

Поточне формувальне оцінювання Поточне формувальне оцінювання здійснюється системно в процесі навчання на основі викладеного нижче алгоритму діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання, що, зокрема, забезпечує наступність між підходами до оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової і базової середньої освіти: Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей на певний період (наприклад, заняття, тиждень, період, відведений для вивчення теми, тощо). Основою для вироблення навчальних цілей є очікувані результати навчання, передбачені відповідною навчальною програмою, та критерії оцінювання. Інформування учнів про критерії оцінювання, за якими буде визначено рівень їхніх навчальних досягнень на кінець навчального семестру та року.

Доцільно впроваджувати поступове залучення учнів до вироблення критеріїв оцінювання результатів окремих видів навчальної діяльності. Надання учням зворотного зв'язку щодо їхніх навчальних досягнень відповідно до визначених цілей. Зворотний зв'язок має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим і своєчасним. Важливо не протиставляти учнів одне одному. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учня / учениці. Труднощі в навчанні доцільно обговорювати з учнями індивідуально. Зворотний зв'язок надають у письмовій, усній або електронній формі, залежно від дидактичної мети й виду навчальної діяльності. Створення умов для формування вміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність (рефлексія).

Під час навчальної діяльності доцільно спрямовувати учнів на спостереження своїх дій і дій однокласників, осмислення своїх суджень і дій з огляду на їх відповідність навчальним цілям. Важливим є створення умов для активної участі учнів у процесі оцінювання із застосуванням критеріїв, зокрема шляхом самооцінювання та взаємооцінювання, та спільне визначення подальших кроків для покращення результатів навчання. Коригування освітнього процесу з урахуванням результатів оцінювання та навчальних потреб учнів.

У формувальному оцінюванні, зокрема для самооцінювання та взаємооцінювання, рекомендовано використовувати інструменти з орієнтовного переліку, наведеного у Додатку [1]. Підсумкове оцінювання Підсумковому оцінюванню (семестровому, річному) підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента типового навчального плану.

Педагогічна рада закладу загальної середньої освіти може ухвалити рішення про оцінювання результатів навчання складників вибіркового освітнього компонента.

Семестрове оцінювання здійснюють з урахуванням різних видів навчальної діяльності, які мали місце протягом семестру, та динаміки особистих навчальних досягнень учня / учениці.

Проведення окремої семестрової атестації не є обов'язковим і здійснюється на розсуд закладу освіти. Річне оцінювання здійснюють на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих навчальних досягнень учня / учениці протягом року.

Семестрова та річна оцінки можуть підлягати коригуванню. Відповідно до п. 3.2. Інструкції з ведення класного журналу 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496, у триденний термін після виставлення семестрової оцінки батьки (особи, які їх замінюють) учнів (вихованців), які виявили бажання підвищити результати семестрового оцінювання або не були атестовані, звертаються до керівника закладу освіти із заявою про проведення відповідного оцінювання, у якій пояснюють причину та необхідність його проведення.

Наказом керівника закладу створюють комісію та затверджують графік і порядок проведення оцінювання. Члени комісії готують завдання, що погоджує педагогічна рада навчального закладу. Комісія ухвалює рішення щодо його результатів та складає протокол. Рішення цієї комісії є остаточним, при цьому скоригована семестрова оцінка не може бути нижчою за семестрову. У разі, якщо учневі / учениці не вдалося підвищити результати, запис у колонку «Скоригована» у класному журналі не роблять. За результатами оцінювання керівник закладу освіти видає відповідний наказ.

Коригування річної оцінки здійснюють шляхом коригування семестрової оцінки за I та/або II семестр відповідно до п.п. 9-10 Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 № 762 (зі змінами). Оцінка результатів навчання учнів є конфіденційною інформацією, яку повідомляють лише учневі / учениці, його / її батькам (іншим законним представникам). Відомості, отримані під час підсумкового та, у разі застосування, проміжного, оцінювання результатів навчання, застосовують у формульованому оцінюванні, зокрема, для вироблення навчальних цілей на наступний період, визначення труднощів, що постали перед учнем / ученицею, та коригування освітнього процесу. Критерії та шкала оцінювання

Оцінювання має бути зорієнтованим на визначені Державним стандартом базової середньої освіти ключові компетентності та наскрізні вміння й передбачені навчальною програмою очікувані результати навчання для відповідного періоду освітнього процесу.

Враховуючи ці вимоги, для оцінювання навчальних досягнень учнів доцільно керуватися такими категоріями критеріїв: - розв'язання проблем і виконання практичних завдань із застосуванням знань, що охоплюються навчальним матеріалом; - комунікація (тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій); - планування й здійснення навчального пошуку, робота з текстовою і графічною інформацією; - рефлексія власної навчально-пізнавальної діяльності.

Звертаємо увагу, що під час оцінювання навчальних досягнень важливо враховувати дотримання учнями принципів доброчесності, а саме: вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля, дотримання принципів академічної доброчесності. У разі порушення учнем / ученицею принципів доброчесності під час певного виду навчальної діяльності, учитель може прийняти рішення не оцінювати результат такої навчальної діяльності.

Для визначення рівня досягнення учнями результатів навчання заклад освіти може застосовувати Орієнтовну рамку оцінювання навчальних досягнень здобувачів базової середньої освіти (Додаток [2]) або на її основі розробити власні критерії та шкалу оцінювання. У пропонованій Орієнтованій рамці оцінювання навчальних досягнень

навчальні досягнення учнів характеризують за чотирма рівнями: початковий, середній, достатній, високий. Заклад загальної середньої освіти може здійснювати підсумкове та, у разі застосування, проміжне, оцінювання результатів навчання за рівневою, 12- бальною або за власною шкалою оцінювання, затвердженою рішенням педагогічної ради, – за умови затвердження правил переведення до системи (шкали) оцінювання, визначеної законодавством.

Результати річного оцінювання відображають у свідоцтві досягнень, яке видають учневі / учениці в кінці навчального року, за системою (шкалою), визначеною законодавством. Для забезпечення наступності між підходами до оцінювання результатів навчання здобувачів початкової та базової середньої освіти, рекомендуємо у першому семестрі 5-го класу підсумкове та, у разі застосування, проміжне оцінювання результатів навчання учнів здійснювати за рівневою шкалою, а його результати позначати словами або відповідними літерами: «початковий (П)», «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В)», та супроводжувати вербальною характеристикою з орієнтацією на досягнення учня / учениці (а не на помилки або невдачі). При переході від підсумкового оцінювання за рівневою шкалою в I семестрі до оцінювання за бальною шкалою в II семестрі рекомендуємо при виставленні річної оцінки орієнтуватись на оцінку за II семестр, а можливу різницю між рівнями результатів навчання у I та II семестрах враховувати шляхом виставлення річної оцінки, що відповідає вищому показнику. Якщо рівень результатів навчання учня / учениці визначити неможливо через тривалу відсутність учня / учениці, у класному журналі та свідоцтві досягнень робиться запис «(н/а)» (не атестований(а)).

Для розроблення та/або оцінки вже розроблених власних критеріїв і шкали оцінювання заклад освіти може використати Орієнтовні вимоги до критеріїв та шкал оцінювання (Додаток 3). Ці орієнтовні вимоги мають допоміжний характер і не є обов'язковими до використання.

Оцінювання результатів навчання учнів 5 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, будуть здійснюється на основі методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН № 289 від 01.04.2022 року).

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. За вибором закладу оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою. Відповідно рекомендацій класний керівник класу заповнює графу «Характеристика навчальної діяльності», відповідно до переліку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, за результатами спостережень, проведених спільно з вчителями-предметниками, в тому числі і вчителів мистецтва. Кожен учень отримує свідоцтво досягнень, що відображає результати навчальних досягнень учня/учениці 5-6 класу з переліку предметів та інтегрованих курсів, визначених освітньою програмою закладу освіти. Рекомендовано у класних журналах і в Свідоцтві перед виставленням підсумкової оцінки у відповідних графах результатів навчання зазначити першу літеру («В», «Д», «С», «П»), що відповідає назві рівня досягнень орієнтовних критеріїв оцінювання результатів навчання з предметів (Високий, Достатній, Середній, Початковий) або за допомогою виставлення відповідних балів. Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання. Семестрове оцінювання може здійснюватися за результатами контролю груп загальних результатів відображених у Свідоцтві досягнень. Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри. Звертаємо увагу, що система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» здійснюється на позитивному ставленні до кожного учня, і враховувати не рівень недоліків та прорахунків а рівень особистих досягнень. Визначення досягнень учнів у рівнях (Високий, Достатній, Середній,

Початковий) з мистецтва нададуть змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх чи фізичних здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю. За рішенням педагогічної ради заклад освіти може відмовитись від оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів освітньої галузі «Мистецтво». Особливу увагу акцентовано на тому, що заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання за рішенням педагогічної ради.

Оцінювання рівня сформованості компетентності учнів відбувається в контексті викладених мотивувальних орієнтирів. Задля успіху в пізнанні мистецтва (в широкому розумінні) учень/учениця 5-го класу має бути вмотивована: до сприймання аналізу та інтерпретації художніх творів. Все це має допомагати отримувати як емоційні імпульси, так і будь-яку іншу інформацію про мистецтво, предметно спілкуватися з мистецтвом і творити його. Вмотивованість до сприймання означає, що у п'ятикласників пробуджений інтерес до образотворчого мистецтва і поступово більш стійким стає бажання занурюватися в художні твори в різний спосіб, і учень/учениця почитає все частіше виявляти ініціативність у тому, щоб споглядати, а головне емоційно переживати твори; сам/сама шукає такі можливості; в нього/неї формується коло улюблених творів. Важливо досягати рівноцінної уваги до різних мистецтв, а також до творів різних стилів, епох, жанрів тощо. Отже, аналізуючи досягнення, оцінюємо рівномірність спрямованості інтересу дитини на твори різних видів мистецтва, а також наскільки такий розподіл є стійким або ситуативним, чи виявляє дитина інтерес поза уроком і навчальним матеріалом, якими є спонуки виконувати завдання певного типу. Висловлення міркувань та формування власної думки щодо цінності творів або явищ. Творення як вираження себе через практичні уміння. Тут важливо не забувати: у творенні свого образу п'ятикласник/п'ятикласниця не повинен/повинна відчувати жодних обмежень у тому, що він/вона щось робить «неправильно». У образотворчому мистецтві все «правильно», оскільки унікально і неповторно, як унікальна кожна особистість.

4. Матеріали лекційних занять

4.1 Мета і головні компоненти НУШ. Реалізація наступності з початковою мистецькою освітою та прогнозування особистісного розвитку учнів/учениць. Чинники якісної базової середньої мистецької освіти. Реалізація мети мистецької освітньої галузі базової середньої освіти: виховання на цінностях. Формування української ідентичності

Сергій Гловацький,
методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

«Наш зміст освіти безнадійно застарів. І сьогодні весь цивілізований світ готує і наповнює зміст освіти, щоб це була освіта для життя, а не купа теоретичної інформації, яка весь час помножується»

Мета нашого навчання:

- переосмислити роль учителя в контексті впровадження НУШ;
- підготуватися впроваджувати ціннісні орієнтири, ключові компетентності, наскрізні вміння, Державний стандарт базової середньої освіти.

Державний стандарт визначає:

- вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на рівні базової середньої освіти,
- загальний обсяг їх навчального навантаження, розподілений за освітніми галузями,

- структуру та зміст базової середньої освіти.

Цей Державний стандарт є основою для розроблення типових освітніх програм, а також інших освітніх програм згідно з вимогами.

Метою мистецької освіти у загальноосвітній школі є:

- формування основ мистецької культури учнів як важливої і невід'ємної частини їхньої духовної культури;

- формування комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі сприймання й інтерпретації кращих зразків української та світової мистецької культури;

- формування естетичного досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки.

Головна мета НУШ – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння, застосовувати їх у повсякденному житті.

НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням.

Розглянемо головні компоненти НУШ, а саме, це:

- **Новий зміст освіти**, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві;

- **Наскрізний процес виховання**, який формує цінності;

- Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі – **дитиноцентризм**;

- Педагогіка, що ґрунтується на **партнерстві** між учнем, учителем і батьками.

Формула НУШ складається з дев'яти компонентів:

- Формування компетентностей
- Умотивований учитель, що має можливість розвиватися і свободу впроваджувати нові напрацювання

- Ціннісне виховання

- Автономія для шкіл

- Трикутник партнерства учень-вчитель-батьки

- Дитиноцентризм

- Нова структура школи

Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.

/01 Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

/05 Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.

/02 Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.

/06 Наскрізний процес виховання, який формує цінності.

/03 Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

/07 Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.

/04 Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

/08 Сучасне освітнє середовище, яке забезпечує необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.

ДИТИНА — ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ

Нова школа співпрацює з позашкільними закладами освіти, враховуючи індивідуальні здібності дитини.

Автори концепції стверджують: «*НУШ перехід від школи, яка надихає дітей знаннями, які дуже швидко застарівають, до школи компетентностей* (поінформованість,

обізнаність. Competentia — у перекладі з латинської означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід, — ред.)».

БАТЬКИ – ПАРТНЕРИ

Вчителі допомагають батькам здобувати спеціальні знання про розвиток дитини.

За основу концепції беруть педагогіку партнерства: співпраця між учителем, учнем і батьками, які мають стати рівноправними учасниками освітнього процесу.

Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, обирати підручники, методи, стратегії, засоби навчання. Серед методів навчання застосовуватимуть: ігри, соціальні, дослідницькі проекти, експерименти, групові завдання.

НУШ упроваджує новий зміст освіти, створює нове освітнє середовище, пропонує нову структуру школи, враховує виховання на цінностях, підготовку вмотивованого вчителя, орієнтацію на учня, справедливе фінансування, автономію школи тощо.

Реформа НУШ передбачає суттєву зміну структури середньої школи, щоб максимально врахувати фізичні, психологічні, розумові здібності дитини кожної вікової групи.

початкова освіта (тривалість – чотири роки);

базова середня освіта, яка здобувається в **гімназії** (тривалість – п'ять років);

профільна середня освіта, яка здобувається в **ліцеї** або закладах професійної освіти (тривалість – три роки).

Загальна тривалість повної загальної середньої освіти збільшується до 12 років.

На території Європи 11-річна пострадянська школа залишилася в Україні, Білорусі та Росії. В усіх європейських країнах мінімальна тривалість здобуття повної загальної середньої освіти становить від 12 до 14 років.

НУШ збалансовує на всіх рівнях гуманітарну та природничо-математичну освіту, виникає необхідність у збереженні добрих традицій й забезпеченні високого рівня природничоматематичної освіти та вивченні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх школах.

Перший цикл Початкова освіта Навчання починається, як правило, з шести років. Діти з особливими потребами зможуть вступати до школи у віці фізичної готовності. Тривалість перебування в початковій школі для таких дітей можна буде продовжити з доповненням корекційно-розвивального складника. Якість освіти, зокрема з іноземної мови, буде підвищено в кожній початковій школі. Навчання організовано за єдиним стандартом **без запровадження предметів із поглибленим рівнем**. Це дозволяє уникати соціального розшарування та відбору дітей у молодшому шкільному віці. **Перший цикл початкової освіти допоможе учневі звикнути до шкільного життя**.

У другому циклі початкової освіти в учнів формується почуття відповідальності й самостійності. Після закінчення початкової школи навчальні досягнення кожного учня повинні відповідати стандарту освіти на цьому рівні. **Державна підсумкова атестація здобувачів початкової освіти здійснюється лише для моніторингу якості освітньої діяльності закладів**.

У початковій школі (як і в гімназії та ліцеї) ***не буде “одногодинних” курсів або предметів. В одному класі не буває більше ніж 8 обов’язкових предметів.***

Базова середня освіта. Особливу увагу в освітньому процесі буде приділено вивченню державної мови. На цьому рівні буде закладено базу свідомого самовизначення учня як особистості, члена сім’ї, нації і суспільства, здатність терпимо і з розумінням ставитися до різноманіття світу і людей.

Перший цикл 5-6 спрямовано на пробудження і підтримку інтересу до сфер знань і діяльності, передбачених навчальною програмою.

Другий цикл базової середньої освіти сприятиме формуванню учнів як відповідальних членів суспільства, здатних самостійно долати проблеми повсякденного життя, вибирати шлях подальшого навчання відповідно до своїх інтересів і здібностей. **Навчання буде здебільшого предметним. Частина часу буде відведена на предмети за вибором.**

Після завершення базової середньої освіти учень буде усвідомлювати, які ціннісні орієнтири лежать в основі його вчинків, спиратися на сильні риси свого характеру, відчувати відповідальність за результати своєї діяльності.

Результати навчання будуть оцінюватися через державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

Кроки запровадження стандартів.

Державний стандарт початкової школи – 1 вересня 2018 року;

Державний стандарт базової освіти запроваджується з 2022 року;

З 2027 року запроваджується стандарт старшої профільної школи.

Базова середня освіта поділяється на ДВА цикли:

I - 5-6 класи – адаптаційний;

II - 7-9 класи - базове предметне навчання.

Галузеві компетентності НУШ сформовано у вигляді вимог до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за 9 освітніми галузями:

1. Мовно-літературна (українська мова та література, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовна освіта)

2. Математична

3. Природнича

4. Технологічна

5. Інформатична

6. Соціальна і здоров'язбережувальна

7. Громадянська та історична

8. Мистецька

9. Фізкультурна

Основні галузі державного стандарту серед яких чільне місце займає освітня галузь **МИСТЕЦТВО**.

Реалізація головної мети Нової української школи в мистецькій освітній галузі

Розглянемо шляхи реалізації головної мети Нової української школи в мистецькій освітній галузі.

Компетентності НУШ. Державний стандарт містить 11 компетентностей для всіх галузей, а саме:

Нова українська школа: ключові компетентності

- Володіння державною мовою;
- Здатність спілкуватись рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;

- Математична компетентність;

- Компетентності у галузі природничих наук, техніки та технології;

- Інноваційність;

- Екологічна компетентність;

- Інформаційно-комунікаційна компетентність;

- Навчання впродовж життя;

- Громадські та соціальні компетентності;

- Культурна компетентність;

- Підприємливість та фінансова грамотність.

Галузеві компетентності НУШ сформовано у вигляді вимог до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за **9** освітніми галузями:

1. Мовно-літературна (українська мова та література, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовна освіта)
2. Математична
3. Природнича
4. Технологічна
5. Інформатична
6. Соціальна і здоров'язбережувальна
7. Громадянська та історична
8. Мистецька
9. Фізкультурна

Компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі:

компетентнісний потенціал, що позначає здатність кожної освітньої галузі:

- формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання;
- обов'язкові результати навчання учнів;
- рекомендовану, мінімальну та максимальну кількість навчальних годин за циклами навчання

Компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі та базові знання зазначені в додатку **19** стандарту.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі зазначені в додатку **20** стандарту і передбачають, що учень:

- *пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва;*
- *формує художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;*
- *пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект;*
- *використовує інформаційне середовище у власній творчості і художній комунікації.*

Метою мистецької освітньої галузі є:

- цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства;
- усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації;
- формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження;
- розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Шляхи реалізації мети мистецької освітньої можливо через організацію цілісного розвитку успішної особистості учня через освоєння мистецьких надбань людства.

Реалізація мети здійснюється через три змістові лінії Державного стандарту:

- художньо-творча діяльність,
- сприймання творів мистецтва,
- комунікація через мистецтво.

Ключові компетентності, які повинні формуватися на уроках мистецтва:

- Вільне володіння державною мовою;
- Математична компетентність;
- Компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- Екологічна компетентність;
- Інформаційно-комунікаційна компетентність;

- Навчання впродовж життя;
- Громадянська та соціальна компетентності;
- Культурна компетентність;
- Підприємливість та фінансова грамотність;
- Інноваційність.

Розвиток компетентностей здійснюється через такі види діяльності:

- Усне висловлювання вражень;
- Здійснення елементарних розрахунків;
- Спостереження, дослідження і відтворення довкілля засобами мистецтва;
- Використання ІКТ;
- Співпраця, участь у заходах;
- Виявлення шани до народних традицій;
- Прояв бажання ділитися своїми творчими ідеями;
- бажання впроваджувати нові ідеї.

Ознаки компетентісного навчання. Загальні критерії для визначення, чи базується навчання учнів на засадах компетентісного підходу.

Спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей, зміст освітньої галузі Мистецтво визначається Державними стандартами.

Методи навчання базуються на партнерстві в навчанні, участі, активному навчанні, урахуванням актуальних потреб і рівнів розвитку та наближеність до реального життя.

Базові знання мистецької освітньої галузі в основній школі за новим стандартом:

- Мистецька грамотність
- Мистецька діяльність
- Мистецька комунікація.

Мистецька грамотність: художня творчість; твір мистецтва; художній образ як категорія мистецтва; види мистецтва; засоби виразності різних видів мистецтва; загальномистецький словник (тема/сюжет, ритм, гармонія, композиція, контраст, форма тощо); жанри мистецтва; художні стилі і напрями; зміст і смисл у творі мистецтва; читання мистецького тексту; народне і професійне мистецтво; автентичність; стилізація; взаємодія/синтез мистецтв; дизайн; новітні технології в мистецтві; медіа мистецтво; взаємовплив мистецтва і науки; культурне різноманіття.

Мистецька діяльність: художня ідея та її втілення; креативність; способи творення художніх образів у різних видах мистецтва; виконавство (хор, соло, ансамбль, гра на музичних інструментах, танець; акторська майстерність тощо); творення візуальних/аудіовізуальних образів (малювання, ліплення, просторове проектування, декоративні техніки/художні ремесла, екранні образи тощо); мистецький проект; мистецькі професії; мистецтво і технології (штучний інтелект, робототехніка тощо).

Мистецька комунікація: вплив мистецтва на особистість; діалог у мистецтві; емоційне і раціональне в мистецтві; форми зберігання мистецтва (усна традиція, запис художнього тексту (нотного, хореографічного, літературного тощо), екранізація, аудіо-, фото-, відеофіксація, музейний простір, колекціонування тощо); медіатекст; сучасні способи і засоби художньої комунікації; нові виміри існування мистецьких творів (інтерактивність, мультимедійність, масмедійність, гіпертекст тощо); сучасні комунікаційні та комунікативні технології; джерела інформації про мистецтво.

Розглянемо шляхи реалізації наступності з початковою мистецькою освітою та прогнозування особистісного розвитку учнів/учениць.

Наступність між початковою та основною школою базується на наступних принципах:

- нормативному забезпеченні;
- удосконаленні професійної компетентності педагогів;

- програмному та навчально-методичному забезпеченні
- системі науково-методичних заходів.

Наступність між початковою та основною школою як забезпечення неперервності здобуття мистецької освіти.

Завданнями школи визначаються тим, що наступність в мистецькій освіті базується на створенні єдиного освітнього процесу від початкової до основної школи.

Забезпеченні органічного, природного продовження мистецького розвитку, виховання та навчання, започаткованих у початковій мистецькій освіті.

Завданнями школи у реалізації наступності в мистецькій освіті базується на:

- створенні умов для успішного переходу молодшого школяра в основну школу;
- наявності внутрішнього зв'язку в змісті мистецької освіти, методах педагогічного керівництва мистецькою діяльністю, формах організації мистецької діяльності та комунікації від молодших та середніх класів основної школи із забезпеченням цілісності процесу мистецького розвитку, навчання і виховання дитини.

Обов'язковою умовою в наступності в мистецькому розвитку дитини є дотримання структури та змісту мистецької освіти у переході загальної середньої освіти на нові терміни.

Всі вчителі мистецької освітньої галузі, повинні дотримуватись наступності між всіма ланками освіти.

Зараз відбувається пошук шляхів прогнозування та подальшого забезпечення цілісного розвитку особистості на різних рівнях мистецької освіти

Ціннісне ставлення до культури і мистецтва в початковій школі.

Сформованість естетичних почуттів, уявлень і знань про прекрасне у житті та мистецтві:

- основ про видову специфіку мистецтв, засобів їх виразності;
- вміння відчувати та розуміти художні образи;
- навичок виконувати творчі завдання;
- перелік рекомендованих екскурсій до природних та культурних об'єктів, включених до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Ціннісне ставлення до мистецтва в основній школі:

5-9 класи

Сформованість потреби у спілкуванні з мистецтвом як основи естетичного виховання і художнього сприйняття дійсності:

- пізнавального інтересу до мистецтва;
- навичок сприймання та аналізу художніх творів;
- здатності до творчої діяльності у мистецькій сфері;
- художньо-естетичних смаків, емоцій, почуттів і культури мислення та поведінки.

Розуміння ролі мистецтва як основи морально-духовного розвитку особистості:

- здатності цілеспрямовано сприймати, відчувати, правильно розуміти мистецтво;
- здатності висловлювати власне ставлення до мистецтва, творчої діяльності у мистецькій сфері;
- потреби у спілкуванні з мистецтвом;
- системи мистецьких знань, понять, термінів, тлумачень.

Розглянемо принципи на яких базується особистісний розвиток школярів в сфері мистецтва:

- принцип художньо-творчого спілкування;
- принцип свободи учня в художній інтерпретації твору;
- принцип досягнення естетичної насолоди від спілкування з мистецтвом;

принцип орієнтації на духовний розвиток дитини, художньо-естетичні потреби;
принцип поліхудожності.

Розглянемо ефективні форми особистісного розвитку школярів в сфері мистецтв

Зміст навчання та особистісний розвиток школярів в сфері мистецтва спрямовано на:

розвиток емоційно-чуттєвої сфери учнів;

формування ї художньо-образного, асоціативного, критичного мислення;

створення сприятливих умов для продукування креативних ідей;

реалізація власних творчих потреб у художній діяльності та пізнанні;

засвоєння образного змісту творів мистецтва, що відкриває широкі можливості ефективного впливу на формування патріотизму, моралі та інших загальнолюдських цінностей в школярів;

виконавські уміння та навички, характерні для кожного окремого виду діяльності;

опанування графічних, живописних, декоративних технік;

знайомство з правилами композиції, кольорознавства, ліплення тощо;

формування вокальних та хорових навичок;

набуття елементарних акторських та хореографічних умінь під час театралізації, рольових ігор, рухів під музику тощо.

Музична складова курсу «Мистецтво»

Художньо-творча діяльність (Спів вокальних вправ, дитячих пісень, гра на музичних інструментах, імпровізація голосом, пластико, інсценізація пісень, створення театралізованих образів, знайомство з нотною грамотою тощо).

Сприймання та інтерпретація творів мистецтв (Сприймання творів різних видів мистецтва, обговорення вражень, емоцій, які вони викликали, добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям, визначення засобів виразності твору тощо).

Комунікація через мистецтво (Виховні ситуації, презентація та характеристика власних творчих досягнень, проведення шкільних мистецьких заходів та впровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації).

Образотворча складова курсу «Мистецтво»

Художньо-творча діяльність (Малювання графічними матеріалами, фарбами, вирізування, конструювання з паперу, робота з природними матеріалами, оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка, ліплення з пластичних матеріалів різними прийомами і способами).

Сприймання та інтерпретація творів мистецтв (Сприймання творів різних видів образотворчого мистецтва, обговорення вражень, емоцій, визначення засобів виразності твору, визначення колориту творів мистецтв та учнівських робіт).

Комунікація через мистецтво (Презентація власних творчих досягнень, колективне виконання творчого задуму щодо оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флешмоби тощо).

Мистецько-педагогічні технології:

Педагогічні технології:

технології інтегрованого навчання;

особистісно-орієнтовані;

інтегративні;

ігрові;

інтерактивні;

розвивальне, проблемне навчання;

критичне мислення;
проектна технологія.
Мистецькі технології:
арт-технології;

технології музикотерапії, вокалотерапії, арт-терапії, казкотерапії.

Ціннісне ставлення до мистецтва формується у процесі естетичного виховання і виявляється у відповідній ерудиції, широкому спектрі естетичних почуттів, діях і вчинках, пов'язаних з мистецтвом. Особистість, якій властиве це ставлення, володіє системою елементарних мистецьких знань, адекватно сприймає художні твори, здатна збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва, прагне та вміє здійснювати творчу діяльність у мистецькій сфері.

Ціннісне ставлення до мистецтва в основній школі:

5-9 класи

Сформованість потреби у спілкуванні з мистецтвом як основи естетичного виховання і художнього сприйняття дійсності:

- пізнавального інтересу до мистецтва;
- навичок сприймання та аналізу художніх творів;
- здатності до творчої діяльності у мистецькій сфері;
- художньо-естетичних смаків, емоцій, почуттів і культури мислення та поведінки.

Розуміння ролі мистецтва як основи морально-духовного розвитку особистості:

- здатності цілеспрямовано сприймати, відчувати, правильно розуміти мистецтво;
- здатності висловлювати власне ставлення до мистецтва, творчої діяльності у мистецькій сфері;
- потреби у спілкуванні з мистецтвом;
- системи мистецьких знань, понять, термінів, тлумачень

Суб'єкти прогностичної мистецької діяльності: вмотивовані педагогічні працівники та здобувачі освіти

Українська школа буде успішною, якщо до неї прийде успішний учитель.

Вмотивований вчитель – агент змін сучасного освітнього простору в умовах формування Концепції Нової української школи.

Вмотивовані здобувачі освіти – успішні учні

Важливим фактором у формуванні внутрішньої мотивації є її формування на кожному етапі уроку, а саме:

- **початок уроку** (*вступна мотивація*) - етап викликання вихідної мотивації (наукова мотивація: зв'язок з майбутніми і попередніми знаннями), (побутова мотивація: де в житті застосовується дане знання);

- **середина уроку** (*поточна мотивація*) - етап підкріплення і посилення мотивації (усвідомлення і розуміння, якими способами учень діє, вміє їх оцінювати, порівнювати, отримувати задоволення від процесу навчання);

- **кінець уроку** (*заклучна*) - етап завершення роботи (мотивації перспективи, кінцевого результату, засвоєння знань і умінь).

Нові рівні відкриття в мистецькій грамотності учнів

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у мистецькій освітній галузі:

- пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва;

- учень/учениця розпізнає базові засоби художньої виразності різних видів і жанрів мистецтва, наводить приклади творів;

- аналізує, інтерпретує і критично оцінює художні образи

сприймає твори різних видів і жанрів мистецтва, інтерпретує твори вербально і залучає невербальні засоби;

- встановлює зв'язки між видами мистецтва, мистецтвом і життям

Нові рівні відкриття в мистецькій діяльності

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у мистецькій освітній галузі:

Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва.

Учень\учениця:

- творить різними засобами і способами;
- обирає способи/засоби творення художніх образів, зокрема цифрові, у різних видах і жанрах мистецтва для самовираження;
- використовує елементи українського народного мистецтва в художній творчості;
- імпровізує (експериментує, поєднує, візуалізує тощо) художніми засобами для реалізації власної мистецької ідеї;
- естетично перетворює навколишнє середовище;
- спостерігає, досліджує довкілля, фіксує цікаві явища навколишнього середовища, використовує як ідеї для творчості і перетворення предметного середовища

Нові рівні відкриття в мистецькій комунікації

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у мистецькій освітній галузі:

Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту.

Учень\учениця:

- оцінює власні мистецькі здобутки оцінює власні досягнення за колективно визначеними критеріями; пояснює своє право на самовираження;
- демонструє власні досягнення;
- ділиться з іншими результатами творчої діяльності, пояснює задум, пояснює своє право на самовираження;
- взаємодіє з іншими особами через мистецтво;
- бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і дослідницьких проектах;
- регулює власний емоційний стан засобами мистецтва;
- використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації;
- створює мистецький медіатекст у процесі художньої комунікації;
- добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво;
- виявляє культуру використання авторського твору.

Чинники забезпечення якісної базової середньої мистецької освіти:

- повне і своєчасне охоплення мистецьким навчанням, мистецькою діяльністю та комунікацією усіх школярів основної школи;
- різнобічне використання досягнень початкової школи;
- впровадження методик особистісно і компетентісно орієнтованого навчання під час вивчення мистецтва, виховання і розвитку учнів основної школи; технологічність методик навчання;
- моніторинговий супровід освітнього мистецького процесу;
- своєчасна ґрунтовна підготовка педагогічних кадрів тощо.

Виховний потенціал уроків мистецтва на засадах НУШ

Виховання на цінностях як один з ключових компонентів формування Нової української школи. Виховний процес є невід'ємною складовою усього освітнього процесу, яка орієнтується на загальнолюдських цінностях, що стають фундаментом освіти.

Виховний потенціал уроків мистецтва:

- опора на формування патріотизму;
- опора на загальнолюдські цінності;

- створення атмосфери творчості, свободи, довіри, безпеки;
- прояв творчих здібностей тощо.

Ціннісні пріоритети Нової української школи: перехід на рівень базової освіти.

П'ять принципів виховання по-новому:

У концепції НУШ передбачено виховання на загальнолюдських цінностях та патріотизмі. Дітей мають привчати до відповідальності, поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини, екологічної культури, доброти, милосердя, толерантності, терпимості, шанобливого ставлення до сім'ї. Хтось вважає, щ озвучить все це дещо абстрактно, але то – від оскоми до красивих слів. Насправді ж опитуваннями, психологічним тестуванням, різними іншими методами можна виміряти рівень свободи у школі, довіри, безпеки. Це якраз буде орієнтація на результат, а не на процес. Якщо вдасться створити атмосферу, сповнену свободи, довіри та безпеки, це добре пасуватиме сучасним активним, незалежним дітям, дозволить їм без сором'язливості проявити свої творчі здібності.

Виховну програму варто ухвалювати спільно з батьками. А різні тематичні акції краще базувати на дитячій ініціативі, ідеях.

Прищеплювати цінності гуманізму найкраще через конкретні дії. Загалом, це притаманно НУШ: менше слів – більше дії. Допомога конкретній людині важитиме для дитини значно більше, ніж слова. Звісно, дисциплінарні прочуханки, публічна критика і залучення однокласників – це не виховні моменти, припустимі в НУШ. Навіть обговорення оцінок відтепер ведеться лише зі школярем та його батьками, а не в класі чи на батьківських зборах.

Шкільне виховання має стати не «каральним». Завдання школи – вказувати та аналізувати орієнтири, підказувати, як вчинки та цінності людини впливають на інших та на її життя, а також створювати психологічно комфортну атмосферу. І тоді новим освітнім простором називатимемо не лише дизайн класів та сучасне обладнання, а середовище, яке виховує успішну й щасливу людину.

Завдання та функції діяльності педагогічного працівника в контексті Концепції «Нова українська школа».

Нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства».

Основні принципи цього підходу:

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками.

Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини.

Педагогіка партнерства і компетентнісний підхід потребують нового освітнього середовища. Таке середовище допомагає створити, зокрема, новітні інформаційно-комунікаційні технології.

Вони підвищують ефективність роботи педагога, ефективність управління освітнім процесом, а водночас уможливають індивідуальний підхід до навчання.

Нову українську школу підтримує електронна платформа для створення і поширення електронних підручників і навчальних курсів для школярів та вчителів.

Цінності та принципи педагогіки партнерства буде покладено в основу стандарту освіти, оновленої системи професійного розвитку вчителя, сучасної державної освітньої та кадрової політики (відбір та оцінювання педагогів).

Нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін. Реформою передбачено низку стимулів для особистого і професійного зростання, з метою залучення до професії найкращих.

Насамперед творчому та відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, надано академічну свободу. Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання; активно виражати власну фахову думку. Держава гарантуватиме йому свободу від втручання у професійну діяльність.

Учителі вивчатимуть особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи до управління освітнім процесом, психологію групової динаміки тощо.

Нова роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Завдання та функції діяльності педагогічного працівника в контексті професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Професійний стандарт вчителя внесено до Реєстру професійних стандартів,

Професійний стандарт втілює сучасний підхід до визначення переліку та опису загальних і професійних компетентностей вчителя. До загальних компетентностей увійшли громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька.

Профстандарт дозволяє вчителям визначати чіткі орієнтири власного професійного розвитку, а також запобігає ризику необ'єктивного оцінювання професійних компетентностей вчителів під час їхньої атестації та сертифікації.

Професійний стандарт розроблено МОН спільно з Українським інститутом розвитку освіти за участі вчителів і директорів шкіл, фахівців, які здійснюють підготовку вчителів, підвищення їхньої кваліфікації та проводять сертифікацію вчителів, а також за підтримки проєктів "Навчаємось разом" і "Професійний стандарт вчителя нового покоління і кращі НУШ технології: у взаємодії між академічними спільнотами університетів і вчителями-практиками".

Професійний стандарт погоджено Національною академією педагогічних наук України та Профспілкою працівників освіти і науки України.

Українська ідентичність.

Українство як історично сформована адаптивно-еволюційна система ознак і властивостей, які вирізняють *українську* людину.

Системоутворювальним чинником буття українства як великої соціальної групи є українськість в її етнічній, культурно-мистецькій, громадянсько-політичній та інших формах.

Шляхи формування української ідентичності на уроках музичного мистецтва та в позаурочній діяльності.

Українська ідентичність формується через вивчення народних пісень, сприймання творів українських композиторів, вивчення народних танців, обрядів тощо.

В образотворчому мистецтві українська ідентичність учнів формується через вивчення творчості українських митців, народних ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва.

4.2. Компетентнісний підхід. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь, закладених у Державному стандарті. Предметні/міжпредметні мистецькі компетентності

Сергій Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Метою мистецької освіти у загальноосвітній школі є:

- формування основ мистецької культури учнів як важливої і невід'ємної частини їхньої духовної культури;
- формування комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі сприймання й інтерпретації кращих зразків української та світової мистецької культури;
- формування естетичного досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва.

Освіта для життя

«Наш зміст освіти безнадійно застарів. І сьогодні весь цивілізований світ готує і наповнює зміст освіти, щоб це була освіта для життя, а не купа теоретичної інформації, яка весь час помножується», - зазначила міністр.

Реформування освіти в Україні є частиною процесу оновлення освітніх систем, що відбуваються останні двадцять років у європейських країнах і пов'язані з визнанням особливого значення знань як реформатора суспільного добробуту та прогресу.

Проблема

Сучасна шкільна освіта в Україні спрямована на надання учневі необхідних знань, вироблення вмінь і навичок.

За період навчання він має засвоїти багато фактичного матеріалу.

Загальноосвітня школа початку XXI століття недостатньо навчає школярів:

- приймати рішення;
- використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- критично мислити;
- вирішувати конфлікти;
- орієнтуватись на ринку праці тощо.

Зміст освіти сьогодні:

- недостатньо відповідає потребам суспільства та ринку праці;
- не спрямований на набуття необхідних життєвих компетентностей.

Ті зміни, що відбулися в галузі освіти України за останні 10 років, поглибили переобтяження навчальних програм і підручників фактичним матеріалом, збереглося домінування енциклопедичного підходу до структурування змісту освіти.

Аналіз сучасного стану навчання доводить, що обсяг інформації для дітей великий, а готовність до дії та діяльності замалий

Одним зі шляхів оновлення змісту освіти, який би відповідав сучасним потребам, інтеграції до європейського та світового освітнього просторів є спрямування навчальних програм на набуття **ключових компетентностей**.

Тому актуальним завданням сучасної школи є **реалізація компетентнісного підходу в навчанні, спрямованого на формування і розвиток ключових компетенцій.**

Компетентнісний підхід повністю узгоджується із фундаментальними цілями сучасної освіти, які були сформульовані ЮНЕСКО:

- навчати здобувати знання (*вчити вчитися*),
- працювати та заробляти (*навчання для праці*),
- жити навчання для здорового, цікавого, достойного життя,
- жити разом (*навчання для спільного життя*).

Сьогодні Міністерством освіти проведено роботу над новими стандартами освіти. У зв'язку з цим, **одне з важливих завдань МОН України навчити вчителів викладати за майбутніми новими стандартами.**

Про особливе місце мистецької освіти також приділяється в проекті закону «Про освіту».

У Законі про освіту окреслено 11 компетентностей учня НУШ. Усі компетенції вважають однаково важливими, оскільки кожна з них сприяє успішному життю в суспільстві, заснованому на знаннях

Перелік ключових компетентностей та наскрізних умінь, закладений в Державний стандарт, базується на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя».

Завдяки підтримці Європейського фонду освіти, за безпосередньої участі провідних європейських експертів, ці рекомендації та пов'язані з ними європейські документи (так звані “Рамки компетентностей”) ретельно опрацьовувала команда авторів документа.

Що таке ключові компетентності?

Компетентність у перекладі з латинської (competentia) означає - коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід.

Компетентна в певній сфері людина має відповідні знання та здібності, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній.

Компетентність — це суспільна норма, вимога, це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем.

До ключових компетентностей належать:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 5) інноваційність;
- 6) екологічна компетентність;
- 7) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 8) навчання впродовж життя;
- 9) громадянські та соціальні компетентності;
- 10) культурна компетентність;
- 11) підприємливість і фінансова грамотність.

Наскрізні вміння формуються на всіх інтегрованих курсах або предметах. Вони є спільними для всіх компетентностей.

Наскрізними в усіх ключових компетентностях є такі вміння:

- 1) читати з розумінням;
- 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі;
- 3) критично і системно мислити;
- 4) логічно обґрунтовувати позицію на рівні;
- 5) діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, добросесне використання чужих ідей;
- 6) виявляти ініціативу;
- 7) конструктивно керувати емоціями;

- 8) оцінювати ризики;
- 9) приймати рішення;
- 10) розв'язувати проблеми;
- 11) співпрацювати з іншими.

З метою інтеграції навчальних предметів і предметних циклів, формування ключових та міжпредметних компетентностей у зміст навчання введено **наскрізні змістові лінії** - соціально значущі надпредметні теми, які сприяють формуванню в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Наскрізними змістовими лініями в основній школі визначено такі:

- «**Екологічна безпека й сталий розвиток**»,
- «**Громадянська відповідальність**»,
- «**Здоров'я і безпека**»,
- «**Підприємливість і фінансова грамотність**».

Компетентності освітньої галузі мистецтво розподіляють на три групи:

- предметні мистецькі;
- міжпредметні естетичні;
- ключові

Характеристика ознак ключових компетентностей:

- поліфункціональність;
 - надпредметність;
 - міждисциплінарність;
 - багатокomпонентність;
- спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції..,

Предметна мистецька компетентність (музична, образотворча, хореографічна, театральна, екранна) — це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва.

Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (*знансвий компонент*), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (*ціннісний компонент*).

Під час опанування учнями різних видів мистецтва формуються **міжпредметні естетичні компетентності** — здатність учня орієнтуватися в естетичних нормах різних сфер соціуму

Аналіз стану мистецької освіти.

Актуалізується потреба в розвитку компетентнісної художньо-естетичної освіти школярів, орієнтованої на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів, а саме:

- знань;
- умінь;
- навичок;
- формування ставлень, досвіду, рівень засвоєння яких дозволяє їй діяти адекватно в певних навчальних і життєвих ситуаціях.

Зазначена проблема знаходить своє відображення в офіційних документах:

- державних стандартах освіти;
- концепціях;
- навчальних програмах.

Реалізація компетентнісного підходу в художньо-естетичній освіті – інноваційний напрям, що дає змогу вчителю не просто навчати за новими програмами, а й виховувати по-новому, розуміючи, приймаючи та творчо застосовуючи нові принципи освіти нового покоління, формуючи в учнів ключові компетентності, це:

- уміння вчитися;
- загальнокультурну;
- громадянську;
- здоров'язбережувальну;
- соціальну компетентність;
- компетентність із питань інформаційно-комунікаційних технологій).

Для успішної реалізації компетентнісного підходу у навчально-виховній діяльності на допомогу вчителю буде створено певне навчально-методичне та навчально-дидактичне забезпечення викладання предметів художньо-естетичного циклу.

Підручники, які відповідають вимогам нового Державного стандарту початкової, основної школи та базових навчальних програм.

У підручниках прослідковується наявний

особистісно орієнтований підхід до навчання, де є провідні функції (інформаційна, розвивальна, виховна, мотиваційна).

Підручники відповідають

інноваційним підходам у методиці; запитам і потребам дітей цього віку в пізнанні, спілкуванні, різноманітній продуктивній діяльності;

Підручники характеризуються багатим ілюстративним матеріалом:

- репродукції творів різних видів мистецтв;
- виконання практичних завдань з образотворчого мистецтва, вокальних вправ із музичного мистецтва

Проблеми мистецької освіти

- гальмування процесу впровадження оновленого змісту та структури мистецької освіти окремими вчителями;
- недостатнє використання новітніх технологій та застосування застарілих методів роботи окремими вчителями;
- відсутність спеціальних кабінетів для проведення уроків;
- недостатня якість технічного забезпечення процесу навчання;
- недостатня якість вокально-хорової роботи окремими вчителями;
- активна заміна «живого звуку» та акомпанементу фонограмами, мінусовками, відеозапису, що призводить до втрати техніки гри на музичних інструментах тощо.

Складові компоненти професійної компетентності вчителя мистецьких дисциплін:

- **Теоретичні знання**
- **Практичні вміння**
- **Особистісні якості**

Рекомендації для вчителів мистецьких дисциплін щодо переходу до нового змісту навчання мистецтву:

- підготовка вчителів до опанування нового змісту мистецької освіти на курсах підвищення кваліфікації, обласних та районних науково-практичних заходах;
- посилення діяльності МО та творчих груп;
- підготовка до опанування особливостей інтегрованого навчання;
- опанування основами педагогіки партнерства;
- підготовка до впровадження інноваційних технологій та нових методик викладання мистецтва;

- активне впровадження вітчизняного та зарубіжного досвіду викладання мистецьких дисциплін тощо.

Розвиток професійної компетентності вчителів музичного мистецтва сприяє впровадженню в навчально-виховну діяльність:

- інноваційних художньо-педагогічних технологій – інформаційних, проєктивних,
- активних форм і методів навчання: семінари, майстер-класи, творчі проєкти, ділових ігор...

- нових форм педагогічної взаємодії, педагогіки партнерства;
- індивідуальної програми професійного саморозвитку;
- участі в творчих педагогічних конкурсах, фестивалях, форумах тощо.

В центрі уваги – проблема фаховості та професіоналізму вчителя.

Для досконалої реалізації компетентнісного підходу до викладання предметів художньо-естетичного циклу освітньої галузі «Мистецтво» повинні викладати вчителі зі спеціальною фаховою мистецько-педагогічною освітою із відповідною кваліфікацією за дипломом

«вчитель музичного мистецтва»

«вчитель образотворчого мистецтва»

«вчитель художньої культури»

Діяльнісний підхід. Технологія образного бачення. Сприймання та інтерпретація мистецтва, комунікація через мистецтво, художньо-практична діяльність

Сергій Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Діяльнісний підхід в освіті, основні характеристики

Діяльнісний підхід в освіті, це спрямованість освітнього процесу на:

- розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості,
- застосування теоретичних знань на практиці,
- формування здібностей до самоосвіти і командної роботи...

Діяльнісний підхід в освіті – це не сукупність окремих освітніх технологій чи методичних прийомів.

Діяльнісний підхід в освіті - це - основа, на якій будуються різні системи навчання зі своїми конкретними технологіями, прийомами і теоретичними особливостями.

Те, що я чую, - я забуваю;

«Те, що я бачу й чую, - я трохи пам'ятаю;

Те, що я бачу, чую й обговорюю, - я починаю розуміти;

Коли я бачу, чую, обговорюю й роблю, - я набуваю навичок;

Коли я передаю знання іншим - стаю майстром».

Конфуцій.

«Єдиний шлях, що веде до знань – це діяльність».

Б.Шоу.

Як відомо:

10% того, що читаємо

20% того, що чуємо

30% того, що бачимо

- 50% того, що бачимо і чуємо
- 70% того, що говоримо
- 90% того, що говоримо і робимо

При діяльнісному підході в навчанні учні не отримують знання у готовому вигляді, а добувають їх самостійно в процесі власної навчально-пізнавальної діяльності

Технологія діяльнісного методу навчання сприяє особистісно-зорієнтованому навчанню, що дозволяє учням реалізувати свої задатки, здібності, показати високий рівень знань.

На уроках потрібно вчити школярів самостійності, а, також, умінню створювати освітній продукт як результат спільної діяльності.

Реалізація навчання мистецтву здійснюється за **змістовими лініями**:

- «**художньо-творча діяльність**»,
- «**сприймання та інтерпретація мистецтва**»,
- «**комунікація через мистецтво**».

МУЗИЧНА СКЛАДОВА КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Художньо-творча діяльність (спів вокальних вправ, дитячих пісень, гра на музичних інструментах, імпровізація голосом, пластикою, на музичних інструментах, інсценізація пісень, створення театралізованих образів, знайомство з нотною грамотою тощо);

Сприймання та інтерпретація творів мистецтва (сприймання творів різних видів мистецтва, обговорення вражень, емоцій, які вони викликали, добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням, визначення засобів виразності твору тощо);

Комунікація через мистецтво (виховні ситуації, презентація та характеристика власних творчих досягнень, проведення шкільних мистецьких заходів та впровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації).

ОБРАЗОТВОРЧА СКЛАДОВА КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Художньо-творча діяльність (малювання графічними матеріалами, фарбами, вирізування, конструювання з паперу, робота з природними матеріалами, оздоблювальних елементів. різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка, ліплення з пластичних матеріалів різними прийомами і способами);

Сприймання та інтерпретація творів мистецтва (сприймання творів різних видів образотворчого мистецтва, обговорення вражень, емоцій, визначення засобів виразності твору, визначення колориту творів мистецтва та учнівських робіт);

Комунікація через мистецтво (презентація та характеристика власних творчих досягнень, колективне виконання творчого задуму щодо оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флешмоб тощо).

Впровадження діяльнісного підходу в освітній процес мистецької освітньої галузі

Структурні компоненти уроку мистецтва з використанням діяльнісного підходу

- Організаційний момент;
- Мотивація до навчання;
- Актуалізація опорних знань;
- Новий матеріал для засвоєння;
- Музичні руханки;
- Сприймання та аналіз творів мистецтва;
- Вокально-хорова робота;
- Практична робота;
- Узагальнення знань, підсумок уроку;
- Оцінювання навчальних досягнень;
- Рефлексія.

Технологія образного мислення, характеристика, основні ознаки

Образне мислення – це вид мислення, що базується на уявленнях і образах.

Важливою характеристикою цього мислення є встановлення незвичних зв'язків предметів і їх характеристик. Як і дорослі, діти нерідко використовують прийом *гіперболізації* (перебільшення окремих ознак). В зображуваному предметі або явищі вони виділяють те, що на їхній погляд, особливо значуще.

Технологія діяльнісного методу навчання сприяє особистісно-зорієнтованому навчанню, що дозволяє учням реалізувати свої задатки, здібності, показати високий рівень знань.

На уроках потрібно вчити школярів самостійності, а, також, умінню створювати освітній продукт як результат спільної діяльності.

Значення музичного сприймання

Цілісне емоційне сприймання музики різного змісту і жанрів, а також її виражальних засобів пробуджує у дітей неабиякий інтерес. У процесі слухання музики у них накопичується художній досвід, на основі якого формуються:

- музично слухові уявлення;
- звукообразність музичного сприйняття та мислення;
- музичні здібності;

Окрім того, в процесі слухання у дітей розвиваються такі необхідні властивості, як:

- увага;
- пам'ять;
- довільність психологічних функцій.

Сутність поняття «музичне сприймання», його специфічна особливість.

Сприймання музики – основний засіб формування музичної культури й духовного розвитку школярів.

Слухання музики – один із провідних видів діяльності на уроках мистецтва в загальноосвітній школі, мета, якого – виховувати любов до музики, формувати музичну культуру та усвідомлений музично-естетичний смак.

Послідовність сприймання музичних творів (за Черкасовим В. Ф.):

- презентація музичного твору;
- слухання музичного твору;
- інтерпретація інтонаційно-образного змісту твору;
- повторне слухання та обговорення на новому, вищому рівні.

Ознаки повноцінного музичного сприймання:

- емоційність;
- активність;
- свідомість (інтелектуальний розвиток особистості).

Інтерпретація інтонаційно-образного змісту твору:

- визначення характеру, образів;
- визначення особливостей засобів музичної виразності (мелодія, ритм, темп, динаміка, тембр, гармонія, штрихи, регістр);

- спостереження за інтонаційно-образним розвитком музики та виявлення спільних та відмінних рис.

Не відбивати бажання навчатися, а заохочувати.

Необхідно привчати дітей:

- уважно слухати і споглядати твори мистецтва;
- виявляти власні враження;
- шукати зміст;
- розуміти, яким чином він розкривається;
- описувати емоційні стани, викликані почутим, побаченим;

- формувати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва.

Головне завдання при сприйманні, інтерпретації та веденні бесіди про мистецтво – зацікавити слухачів мистецтвом, емоційно захопити їх, «заразити» своєю любов'ю до мистецтва.

«Коли, виходячи на естраду,
я відчуваю, що не хвилююся, це означає,
що, як музикантові,
мені «кінець».
Диригент Шарль Мюнт

Кожна людина, у певній мірі хвилюється. А байдужість і страх – це хвороба.

Головні умови успішного проведення роботи щодо сприймання та інтерпретації творів мистецтв:

- ідея;
- план;
- вільна імпровізація.

Якість і кількість зібраних фактичних даних і наукових матеріалів, що спонукали до найоригінальніших випадків, додати експресію викладу тими інтонаціями, наголосами й паузами, які самі по собі можуть прикрасити не зовсім вдалі фрази, але цілком пропадають у стенограмі, оголюючи всю недосконалість тексту, тільки буде чудовий результат вашої діяльності.

Юна аудиторія – особлива!

ОБЕРЕЖНО!!!

- цифри;
- цитати;
- факти;
- термінологія.

Вимоги до проведення сприймання та інтерпретації творів мистецтва:

1. Вступне слово має бути лаконічним, емоційним, образним. Надто розтягнута розповідь знижує напруженість уваги. Щоб не гальмувати активності дітей, не знижувати самостійності у спостереженні за музикою, не слід повторювати те, що учні вже знають або можуть помітити самі.

2. В основу характеристики музичного твору слід покласти розкриття ідеї твору, його задуму, Художня характеристика, яку дає вчитель, повинна повністю підтверджуватися музичним текстом.

3. Пояснення вчителя має бути різноманітним за змістом. В одному випадку це – розповідь про сам твір, його зміст. В другому – про історію його створення. У третьому – про композитора, а іноді лише про виконання. Можливе й поєднання всіх цих компонентів.

4. У розповіді про музику найважливіше ввести слухачів в атмосферу, в якій створювався той чи інший твір, розповісти про життєві обставини, за яких композитор задумав і написав його, тобто, ознайомити їх з біографією художнього твору.

5. У розповіді про музику не повинно бути ні «Головних» ні «Побічних» партій, ні «Реприз і розробок» ні «Секвенцій і модуляцій» - це а ні трохи не допомагає слухачеві, а тільки відвертає його увагу від безпосередніх вражень і переживань. Слід дуже ретельно відбирати цифри, факти, імена, залишати лише ті, без яких не можна обійтись.

6. Слід спрямовувати увагу дітей, їхню увагу на пошуки в не програмному творі тотожного музиці програмного змісту. По перше, це - відвертає увагу слухачів від

основного змісту: діти захоплюються картинками, які їм малює уява і вже погано слухають музику. По друге – починають мислити предметними образами, невластивими музиці.

7. Виникнення бажання слухати музику сприяє не тільки те, що говорить учитель, але й те як він говорить: якщо він робить це із захопленням, емоційно, музика дістає більший відгук, ніж коли це робить сухо, мляво, формально.

8. Слово має настроїти чутливі струни серця, щоб осягнути мову почуттів. Пояснення музики мусить нести в собі щось поетичне, щось таке, що наближало б слово до музики.

Вокально-хорова робота в процесі інтеграції мистецтва

Наслідувальний спів – першооснова вокального виховання.

Під час розучування вокальних творів з учнями слід звернути увагу на:

- розвиненість музичних здібностей і голосового апарату дітей основної школи;
- їх невміння співати;
- здоровий стан голосового
- апарату.

Правила розучування пісні:

- коли співає вчитель, учні слухають;
- коли співають діти – слухає вчитель, керуючи їх співом.

Акомпанемент і одночасний спів учителя при розучуванні пісні несумісні:

- діти не можуть контролювати свій спів, не чують інших дітей;
- постійне підігрівання і підспівування учням, призводить до пасивності музичного слуху дітей, невпевненості в собі;
- знижується активність слухової уваги не розвивається почуття самоконтролю;
- не формується вокально-слухова координація.

Слід використовувати наступні прийоми:

- спів по черзі всім класом;
- невеликими групами;
- окремим учням.

Попередня підготовка самого вчителя:

- вслухатись в пісню;
- виявити її емоційно-образний зміст;
- врахувати складність для дітей;
- визначити труднощі, які можуть виникнути при розучуванні;
- скласти виконавський план;
- самому добре вивчити пісню, щоб можна було виразно і правильно виконати її на уроці.

Найбільш усталені етапи роботи над піснею:

- ознайомлення з піснею;
- власне розучування пісні;
- технічне втілення художньої інтерпретації пісні;
- художнє виконання.

1 етап. Завдання першого етапу – ознайомлення дітей з піснею, домогтися, щоб вона їм сподобалась, зацікавити нею і викликати бажання її розучувати:

- вступне слово вчителя;
- показ пісні;

- аналіз пісні.

Аналіз пісні:

- характер;
- зміст і побудову пісні;
- найяскравіші засоби виразності;
- зв'язок мелодії і поетичного тексту;
- визначити виконавські прийоми.

II етап. Розучування пісні.

- особливість пісні;
- виконавські труднощі;
- рівень співацького розвитку учнів.

Загальні правила:

• пісня найчастіше розучується окремими фрагментами, які мають смислову завершеність;

• слід більше працювати над тими співацькими навичками, які дозволяють розкрити у власному виконанні зміст пісні.

Під час роботи над розучуванням пісні доцільно використовувати різні завдання:

- співати зі словами і сольфеджіо;
- співати мелодію на певні склади;
- співати з супроводом і без;
- співає один – всі;
- співає вчитель – учні;
- співає одна половина класу – друга;
- співає учень за учнем по фразах;
- співати вголос і «про себе».

Прийоми для засвоєння тексту:

- тиха декламація тексту всіма учнями;
- декламація по фразах (одну фразу – вчитель, другу – учні);
- почергова декламація тексту вголос і «про себе».

III етап. Технічне втілення художньої інтерпретації пісні.

Основна вимога до художнього виконання:

- розкриття емоційно-образного змісту пісні;
- інтонаційна чистота, ансамблева злагодженість, виразність фразування.

IV етап. Художнє виконання пісні

Концертні виступи особливо важливі для дітей, бо дають змогу відчувати свої можливості, зв'язок співацького мистецтва з життям.

4.4 Самостійна продуктивна діяльність учня. Сучасні технології навчання: художньо-інтегративна, проблемно-евристична, інтерактивна, дослідницька, проєктна тощо

Сергій Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Самостійна продуктивна діяльність учня на уроках мистецтва: характеристика та вимоги до її організації.

Під **самостійною** навчальною діяльністю розуміють будь-яку, організовану вчителем, активну **діяльність учнів**, спрямовану на виконання визначеної дидактичної мети в спеціально відведений для цього час: пошук знань, їх осмислення, закріплення, формування та розвиток умінь і навичок, узагальнення та систематизацію знань.

Продуктивні види діяльності мають моделювальний характер. У продуктивній діяльності діти, моделюючи предмети навколишнього світу, вона наближається до створення реального продукту, в якому її уявлення про предмет, явища, ситуації набуває матеріального втілення у малюнку, конструкції, об'ємному зображенні.

Дитяча зображувальна діяльність спрямована на відображення навколишньої дійсності.

У відповідності з рівнем **самостійної** продуктивної діяльності **учнів** виділяють чотири типи **самостійних робіт**: відтворюючі, реконструктивно-варіативні, евристичні та творчі роботи. Кожний з цих типів має свою дидактичну мету.

Відтворювальні самостійні роботи за зразком виконуються учнями за шаблоном, докладними інструкціями, тому рівень пізнавальної активності і самостійності не виходить за межі пізнавальної діяльності.

У ході виконання цих робіт учні в галузі мистецтва формулюють умови завдання, визначають відомі і невідомі елементи, а потім, відтворюючи відповідні знання, знаходять розв'язок.

Характерною ознакою робіт цього типу є те, що від учня не вимагається реконструкції матеріалу, що відтворюється, оскільки спосіб розв'язування міститься в готовому вигляді в самому завданні. Пізнавальна активність при цьому полягає в осмисленні, запам'ятовуванні й відтворенні вже відомого поняття.

НАПРИКЛАД: Заспівай як я, намалюй по етапам за зразком, виліпи з пластиліну, заграй на шумових інструментах як я.

Реконструктивні самостійні роботи виконуються в плані перетворення, реконструювання структури навчальних матеріалів і наявного досвіду розв'язування задач. На цьому рівні діяльності учень може самостійно осмислювати внутрішню структуру матеріалу, описувати й аналізувати дії з об'єктами вивчення.

Самостійні роботи реконструктивного типу при вивченні мистецтва характерні тим, що учню необхідно проаналізувати загальні шляхи вирішення поставленої задачі.

Самостійна пізнавальна діяльність не виходить за межі відтворення наявних знань, а пізнавальна активність і самостійність виявляються в осмисленому прагненні до знань.

Самостійні роботи реконструктивного типу при вивченні відрізняються від самостійних робіт за зразком більшим ступенем складності і рівнем відтворювальної діяльності

НАПРИКЛАД: Подорожі музеями світу, робота з енциклопедіями та словниками.

Варіативні самостійні роботи при вивченні мистецтва містять пізнавальні задачі, які вимагають від учня проведення аналізу проблемної ситуації й отримання нових знань і базуються на накопиченому досвіді відтворювальної самостійної діяльності.

Відмінність завдань самостійних робіт цього типу полягає в пошуку пізнавально-логічного або експериментально-практичного характеру.

У **першому випадку** учень, спираючись на накопичені знання й мистецький досвід, може класифікувати, аналізувати та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки понять, фактів, явищ в сфері мистецтва за різними джерелами.

У **другому випадку** – за допомогою експерименту підтверджується застосування вже відомих законів або визначається належність явищ до тієї чи іншої групи загальних закономірностей. Таким чином, самостійні роботи варіативного типу стимулюють такі

пізнавальні і практичні дії із застосування засвоєних знань і формалізованого досвіду пізнавальної діяльності, які дозволяють отримати нову інформацію.

Найбільш високий рівень пізнавальної активності й самостійності учнів виявляється при виконанні **творчих самостійних робіт**. Діяльність набуває дослідницького й пошукового характеру і складається з розумових і практичних дій, які в процесі мислення виступають як сукупність суджень, висновків і практичних операцій при підготовці і розробці якісно нових схем і шляхів вирішення завдань, виявленні і постановці проблем тощо.

Самостійну роботу учнів класифікують також за ступенем індивідуалізації: фронтальні, групові та індивідуальні самостійні роботи.

Їх виконують з урахуванням індивідуальних особливостей кожного учня, в умовах ефективного поєднання індивідуальної та колективної діяльності учнів. При організації фронтальних самостійних роботи всі учні класу виконують два або більше варіанти завдань схожих за змістом. В сучасних умовах більшого поширення набули диференційовані самостійні роботи, що враховують різний рівень знань учнів класу.

Сучасні технології навчання загальна характеристика.

У педагогічну практику універсальний грецький термін «технологія» (означає «знання про майстерність»)

Педагогічна технологія — це змістовна техніка реалізації навчального процесу. Педагогічна технологія передбачає чітку постановку цілей і завдань, наукове проектування способів і умов досягнення результатів, їх поетапну реалізацію, вимірювання, оцінювання. Оволодіння педагогічною технологією, на думку Г. Селевка, полягає в інтеграції всіх елементів системи у короткому (або тривалому) акті педагогічного впливу, який складається з трьох функцій: ініціювання активності суб'єкта, озброєння його способами діяльності, стимулювання індивідуального вибору

Сучасна освітня технологія - це науково-обґрунтована і унормована змістом освіти, місцем та терміном **навчання** система форм, методів, засобів і процедур, що використовуються для організації та здійснення спільної навчальної діяльності тих, хто навчає, та тих, хто навчається.

До художньо-педагогічних технологій, які доцільно застосовувати у навчально-виховному процесі слід відносити

- інтегративні,
- проблемноевристичні,
- інтерактивні,
- ігрові,
- сугестивні
- естетотерапевтичні (арт-терапевтичні),
- музейні,
- медіа-технології

Художньо-інтегративна технологія на уроках освітньої мистецької галузі.

Інтегрування в сучасній освіті трактується не лише як дієвий засіб структурування змісту і систематизації навчального матеріалу в органічних зв'язках, а і як інноваційна педагогічна технологія. Технологічні аспекти інтеграції, залежить від типу та ступеня інтеграції елементів змісту.

На відміну від однопредметного викладання мистецтва інтегровані курси в галузі мистецтва, крім застосування елементарних міжпредметних зв'язків, мають ще й додаткові резерви для нарощування мистецьких знань та уявлень учнів, зростання їх художньої складності, духовно-світоглядної та емоційно-естетичної наповненості. Це відбувається завдяки інтерактивним технологіям — кількісному збільшенню та якісному збагаченню порівнянь, аналогів, стимулюванню між сенсорних асоціацій, розширенню діапазону

художньо-естетичних узагальнень тощо. Таким чином, змістова інтеграція стимулює процесуальну інтеграцію.

Диференціація в мистецькій освіті спрямована та те, щоб бачити різне: музика — часове мистецтво, а живопис — просторове; хореографія — процесуально-динамічне мистецтво, а скульптура — статичне; театр — конкретно-образне мистецтво, архітектура — абстрактне.

Інтеграція — навпаки, прагне до спільних ознак між різними видами мистецтв, наприклад образність та емоційність змісту, гармонійність, пропорційність форм, ритмічна організація, здатність відбивати світ (його властивості, явища, функції) через родові узагальнення, що виражається в понятті «жанр».

Система творчих завдань інтегративного типу:

- графічно **зобразити** мелодичний малюнок, **передати** лініями характер руху мелодії (плавний, стрибкоподібний), напрям руху мелодії (вгору ЧИ вниз), **добрати** до мелодії відповідні за характером лінія-образи («лінія-пружинка», «лінія-хвиля», «лінія-зигзаг», «лінія-пунктир»);

- дібрати кольори, відповідні музичним тембром, образам і настроям;
- відобразити музичні ритми (дво-, три-, чотиридольні) або форми (дво-, тричастинні, варіації, рондо) в орнаментальних композиціях, зокрема аплікаціях;
- відобразити розвиток музики, її форми в безпредметних кольорових композиціях — «візуальних варіаціях», «живописних рондо», в яких змінювати кольорову гаму (яскравість, насиченість, контрастність) відповідно до змін у музиці;
- створити музичні образи — інтонації, ритми, «звукові плями», які б характеризували героїв казки, персонажів сюжетної картини або портрета;
- створити мелодію (чи речитатив) до вірша або фрагмента літературного твору (за інтонаціями-підказками або в заданому жанрі, розмірі);
- передати за допомогою жестів, танцювальних рухів, пантоміми характери героїв казки, персонажів картини, образів програмної музики;
- музичні враження (слухання фрагментів балету «Петрушка» І. Стравінського та фортепіанної п'єси «Полішинель» С. Рахманінова, спів пісні Й. Брамса «Петрушка»);

Проблемно-евристична технологія

✓ Під евристичним навчанням розуміють методи, спрямовані на активацію інтуїтивної діяльності учнів у вирішенні творчих задач.

✓ Визначальною властивістю педагогічної евристики є прийоми «наведення» учнів на правильне рішення шляхом так званих «відкритих» запитань, тобто без заданого напрямку пошуку відповіді, засобів рішення.

✓ Спостерігається закономірність: чим більш невизначеного міститься у запитаннях, тим більше їх евристичний потенціал.

✓ «Відкриті» запитання, тобто без заданого напрямку пошуку відповіді, відкривають перед учнями багато шляхів і засобів рішення.

До операційних аспектів цієї технології належать:

- проблемні (незавершені) запитання;
- проблемний (ігровий або змагальний) виклад матеріалу;
- створення проблемних ситуацій, зокрема шляхом висунання гіпотез;
- застосування прийомів «руйнування», «гіперболізації», «мозкового штурму»;
- завдання на виявлення прихованих помилок, навмисно допущених учителем із певною дидактичною метою (прийом «навпаки», «Що зайве?», «Знайди помилку!»).

Реалізація проблемного та евристичного підходів на уроках та в позаурочній мистецькій діяльності.

✓ **Приклад завдання («знайди зайве»):**

- ✓ - ряд візуальних творів одного жанру (марина, сільський, міський,

✓ - фантастичний, гірський пейзаж) серед яких «помилково» поміщено зразки інших жанрів (портрет або натюрморт).

Інтерактивна технологія навчання, характеристика та основні компоненти.

✓ **Інтерактивний** (англ. interaction – *взаємодія*) означає «здатний до взаємодії, співробітництва, діалогу». (Префікс «інтер»... у дослівному перекладі з латинської мови означає «перебування поміж»).

✓ Інтерактивне навчання – це специфічна організація пізнавальної діяльності, яка має конкретно передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну спроможність.

✓ Головне – інтерактивні методи створюють умови для між особистісної взаємодії учнів.

Метою інтерактивних технологій навчання є:

✓ набуття учнями *інтеркультурної компетентності* – готовності, здатності до комунікативної і кооперативної діяльності, оволодіння комплексом відповідних умінь.

✓ З огляду на велику кількість інтерактивних умінь, класифікуємо їх у такі основні групи:

✓ - вміння слухати партнерів і виявляти до них прихильність, доброзичливість, толерантність;

✓ - вміння переконувати, аргументувати власну думку, керувати емоційним станом;

✓ - вміння дискутувати, підтримувати зворотній зв'язок, ініціювати спілкування, доходити компромісу;

✓ - вміння взаємодіяти, співпрацювати, встановлювати ділові контакти, працювати в парі, малих групах, колективно.

На уроках мистецтва

✓ зазвичай панує *монолог* учителя, хоча в організації будь-якого виду художньо-пізнавальної діяльності можна знайти належне місце *діалогу і полілогу*.

✓ **Діалог** (вербальний, візуальний, кінетичний, пара лінгвістичний та ін..) – це форма існування людини, її сутнісна характеристика, що передбачає обмін духовними цінностями.

✓ Діалогічне спілкування є засобом стимулювання художньо-інтерпретаційної діяльності учнів, прояву рефлексії у процесі пізнання мистецтва.

✓ **Інтерактивний технологія «Мікрофон»** надає можливість сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Роль уявного мікрофона виконує предмет (ручка, олівець тощо), який учні передають один одному, по черзі беручи слово.

✓ **Прийом «Незакінчене речення»** є одним із варіантів «Мікрофону». Наприклад, ознайомлюючи дітей з виражальними засобами виразності творів, зокрема порівнянням, можна запропонувати їм початок речення, а учні закінчувати суть його: Дивиться як музика зображує...

✓ Підводячи підсумок уроку, варто пропонувати учням закінчити відкрите речення, наприклад: «На сьогоднішньому уроці для мене найбільш цікавим завданням було...», «Інформація сьогоднішнього уроку дозволяє мені зробити висновок, що...»

✓ **Навчальний мозковий шторм (НМШ) складається з 3 етапів:**

✓ **І СТВОРЕННЯ БАНКУ ІДЕЙ**

✓ Головна мета етапу – зібрати якомога більше можливих рішень, у тому числі «диких» на перший погляд.

✓ Основне правило цього етапу – **НІЯКОЇ КРИТИКИ!**

- ✓ II АНАЛІЗ ІДЕЙ Група критично розглядає всі висловлені ідеї, дотримуючись при цьому основного правила: у кожній ідеї знайти щось корисне, раціональне.
- ✓ III ОБРОБКА РЕЗУЛЬТАТІВ Група відбирає 2–5 найцікавіших рішень, а спікер оголошує їх. Інколи завдання може передбачати пошук якомога більшої кількості рішень, тому спікер оголошує всі.

Пректна діяльність.

Педагогам при викладанні предметів художньо-естетичного профілю необхідно перейти від **монологічної** форми роботи до **діалогової**.

Цьому сприятиме використання:

- *інноваційних художньо-педагогічних технологій (інтерактивних, проблемних, інтерактивних (дискусії, диспути));*
- *проектних (індивідуальні, групові та колективні проектні завдання).*

Проект – це інноваційна форма організації індивідуальної, групової, колективної роботи, спрямованої на створення певного творчого продукту, реального об'єкта, що узгоджується з методологією евристичного навчання

Проектна діяльність має організовуватися на **добровільних засадах**:

- *вибору теми;*
- *обсягу пошукової роботи;*
- *форм презентації.*

Проектну діяльність учнів необхідно:

- *ретельно планувати;*
- *поетапно відстежувати;*
- *оцінювати її результати.*

Вчителів доцільно:

- *стежити за виконанням проектів;*
- *допомагати учням організувати свою роботу;*
- *вчасно коригувати її, консультувати в разі виникнення труднощів.*

Проектна технологія є найбільш сприятливою для створення на уроках предметів художньо-естетичного профілю:

- творчої атмосфери;
- умов для розвитку самостійності учнів;
- набуття в них практичних умінь робити власні дослідження;
- узагальнення висновки;
- самостійно добувати інформацію;
- здійснювати пошук джерел;
- організувати і приймати участь у підготовці власних, парних, групових та колективних творчих проектів (як на уроках, так і в позаурочній діяльності).

Проектна діяльність на уроках мистецтва .

Метод проектів - це сукупність прийомів, які дозволяють учням здобувати знання і вміння в процесі планування та самостійного виконання певних практичних завдань з обов'язковим поданням результатів.

Освітній проект це - навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, що має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямована на досягнення загального результату діяльності.

Проектна діяльність – досить важливий метод формування ключових компетентностей школярів.

Головне завдання проектів – забезпечення учня інструментарієм для пошуку, дослідження та вирішення проблем, які можуть виникати в процесі життєдіяльності.

Етапи здійснення проектного завдання:

- ✓ - обговорення і вибір теми;

- ✓ - розподіл ролей, обов'язків, проміжних завдань відповідно до компонентів та етапів діяльності;
- ✓ - організація і здійснення проекту;
- ✓ - організація та оформлення результатів;
- ✓ - презентація;
- ✓ - обговорення результатів в групах;
- ✓ - колективне оцінювання проекту.

Чим зумовлена зацікавленість методом проектів?

Проектна технологія дає можливість учителям:

- застосувати розмаїття інтерактивних вправ і змінити роль авторитарного транслятора готових ідей на натхненника інтелектуального та творчого потенціалу учня.

Майбутнє за системою навчання, що вкладалося б у схему

"*учень — технологія — учитель*", за якої педагог перетворюється на технолога, а учень стає активним учасником процесу навчання.

Значення методу проектів

- метод проектів дозволяє перевірити та закріпити на практиці теоретичні знання;
- проект забезпечує продуктивний зв'язок теорії та практики у процесі навчання;
- життєвим результатом проекту є продукт (що забезпечує цілісність проекту, адже оцінюється завершений продукт), а умовами, інструментами його досягнення є компетенції учня;
- даний метод сприяє набуттю учнем життєвого досвіду;
- участь учнів у проектній діяльності сприяє формуванню умінь та навичок, становленню життєвих принципів та цінностей, які в подальшому позитивно впливатимуть на його життєдіяльність.

Метою використання творчих проектів є:

формування інтелектуальних, спеціальних та загальнокультурних знань, умінь, навичок учнів;

- розвиток логічного мислення, навичок самостійного планування, самоосвіти, комунікабельності;
- стимулювання рішучості, ініціативності, навичок співробітництва;
- використання як найповнішої інформації.

Типологія мистецьких проектів

За часом виконання: урочні та позаурочні проекти

За змістом проекту: музичні, образотворчі, театральні, кіномистецькі, інтегровані, інших видів мистецтв

За методом : дослідницькі, творчі, інформаційні, практико-орієнтовні, ігрові-рольові

За терміном виконання: короткотривалі, середньої тривалості, довготривалі

Етапи створення проекту

- ✓ - обговорення і вибір теми;
- ✓ - розподіл ролей, обов'язків, проміжних завдань відповідно до компонентів та етапів діяльності;

- ✓ - організація і здійснення проекту;
- ✓ - організація та оформлення результатів;
- ✓ - презентація;
- ✓ - обговорення результатів в групах;
- ✓ - колективне оцінювання проекту.

Критерії оцінювання проекту

- зовнішній вигляд оформлення портфоліо - проектної папки;
- зміст (глибина досліджень, переконливість фактів, доцільність діяльності);
- актуальність і значущість обраної теми;
- ступінь творчості;
- оригінальність пропонуючи рішень тощо;
- самостійність виконання;
- участь кожного учасника групи.

Захист проекту

- ✓ Захист проекту має **дві частини**: захист та відповіді на запитання.
- ✓ **1. Захист** проводиться у вигляді доповіді перед учнями класу (школи), гостями, запрошеними на заключний етап проекту.
- ✓ Виступ (повідь) оцінює вчитель та члени журі.
- ✓ **Вимоги до виступу на захисті проекту:**
- ✓ говорити чітко, повільно; постава рівна, спокійна (готова до спілкування); володіти аудиторією (жести, рухи); використати наочність, технічні засоби; вся подана інформація повинна бути переконливою, доказуємою; висновки чіткими, переконливими.
- ✓ **2. Відповіді на запитання.**
- ✓ Учасники проекту повинні бути готові до відповідей на поставлені запитання. Відповіді повинні бути переконливими, короткими. При необхідності відповіді підтримуються фактами, цифрами, висновками.
- ✓ Оцінювання проектної діяльності.
- ✓ Оцінювання проекту ведеться членами журі за підготовленими критеріями.

Технологія ігрового навчання – це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення учня в навчальну гру (ігрове моделювання явищ, «проживання» ситуації).

Особливу увагу приділяється **асоціативним іграм**.

Особисті асоціації допомагають розвинути творчі здібності, інтелект, нестандартність мислення, уяву, фантазію, орієнтацію на пошук нових ідей, фактів та образів.

Наприклад: Асоціативна гра **«Розфарбуй музику»** доповнює аналізувати зміст музичного твору за допомогою співставлення з гамою кольорів.

Завдання намалювати музику або скласти вірш до прослуханого твору можна запропонувати виконати вдома, що надасть змогу учням пригадати відчуття, навіяні під час прослуховування музики.

Слід зупинитись на методі **«Якби...»**. Його можна сміливо назвати універсальним, так як використовується на різних етапах уроку, під час різних форм роботи.

Із великим задоволенням сприймається учнями гра на образне моделювання **«Якби я був композитором»**.

Ця гра є ефективною під час ознайомлення з новим матеріалом щодо сприймання та аналізу творів мистецтва. Уявивши себе композитором, діти намагаються дати назву

музичному твору, а також назвати, яку б мелодію за характером вони склали до нього, які б використали засоби виразності...

Особливо ефективною і корисною є ця вправа при ознайомленні з програмними творами, коли учні бачать тільки назву твору і мають можливість пофантазувати на тему: *«Якби я був композитором, я б створив образ...»*.

5. Із досвіду роботи вчителів мистецтва пілотних шкіл Черкаської області

Занєгіна Олена Федорівна, учитель Мистецтва НВК
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум»
Смілянської міської ради Черкаської області

5.1. Сучасні підходи до викладання мистецтва (музичної складової) у 5 – х класах (пілотних) Нової української школи з досвіду навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської ради Черкаської області

У 2021-2022 навчальному році навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради Черкаської області продовжив реалізацію реформи «Нова українська школа», яка має на меті змінити життя дітей в школі – зробити освіту корисною для їхньої успішної самореалізації в світі ХХІ століття, під час навчання не лише передавати знання, а й вчити застосовувати їх в реальних ситуаціях, допомогти кожній дитині якнайкраще розкрити свої здібності і нахили. І - що дуже важливо і чого бракувало пересічній українській школі – не просто навчати шкільних предметів, а розвивати критичне мислення, здатність логічно обґрунтувати свою позицію, виявляти ініціативу, оцінювати ризики і ухвалювати рішення, конструктивно керувати емоціями, вміти співпрацювати в команді.

Мені, молодому спеціалісту, випала честь взяти участь в реалізації цієї реформи в якості вчителя мистецтва, а саме музичної складової цього важливого предмета.

Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства. Фахівці стверджують, що задатки творчих здібностей притаманні будь-якій дитині, розвивати їх потрібно з раннього віку. І допомогти учневі повинні педагоги, які володіють широким спектром нестандартних форм роботи, інноваційними та інформаційними технологіями, завдяки яким молода людина мала б змогу розвиватися якомога краще. Використання нестандартних форм роботи, різноманітних творчих методик значно підвищує інтерес школярів до вивченого матеріалу, робить навчання активним та ефективним.

Викладаючи музичну складову мистецтва, своє завдання я бачу в тому, щоб навчити дітей цінувати прекрасне, використовувати його для формування себе як особистості, розвивати творчі здібності, креативне мислення школярів, знайомити учнів з найвизначнішими досягненнями світового мистецтва, сприяти емоційному розвитку особистості, навчити дітей формулювати свою думку й належно аргументувати її, виховувати в учнів повагу до своєї культури та інших етнокультурних традицій. Реалізуються ці завдання на уроці музичного мистецтва, де поєднуються методи, прийоми донесення музичного матеріалу, характер спілкування вчителя з учнями, логіка організації заняття.

Для реалізації реформи «Нова українська школа» ми обрали модельну навчальну програму «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.), та використовували орієнтовне календарне планування уроків мистецтва, 5 клас (Гайдамака О.В., Лемешева Н.А.) із посібником,

підготовленим для забезпечення пілотних 5-х класів навчально-методичними матеріалами з мистецтва.

Модельна навчальна програма «Мистецтво» для 5-6 класів – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового, чутливого для формування цінностей і пошуку життєвих сенсів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення. Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Програма реалізує визначені в Державному стандарті ціннісні орієнтири та ключові компетентності, а саме: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки й технологій; інноваційність; екологічна й інформаційно-комунікаційна компетентності; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; підприємливість і фінансова грамотність, а також пріоритетна для мистецької галузі культурна компетентність.

Програма побудована на підґрунті компетентнісного, інтерактивного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя.

Працюючи з цією програмою, я використовувала такі підходи:

- Компетентнісний підхід: розглянула його з позиції організації процесу навчання – добирала доцільний зміст і відповідні художньо-педагогічні технології.

- Інтегративний підхід: акцентувала взаємодію різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі, шукаючи міжгалузеві зв'язки, інтеграції навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

- Особистісно зорієнтований підхід: сприяла підвищенню мотивації до навчання, забезпечуючи розкриття творчого потенціалу учнів і розвитку індивідуальних художніх здібностей учнів відповідно до інтересів і потреб.

- Діяльнісний підхід: спрямувала на розвиток практичних умінь учнів у різних видах мистецтва, наскрізних навичок і здатності застосовувати їх у власній життєдіяльності.

- Культурологічний підхід: розглядали мистецтво в широкому культурологічному контексті в єдності цінностей культури національної та зарубіжної, народної і професійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; у результаті цього підходу в учнів почав формуватися цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва (за формулою «людина в культурі - культура в людині»).

У 5 класі, коли здійснюється поступовий перехід від початкової до базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту є поняття «види і мова мистецтв». Цей зміст розкривається на матеріалі музики, хореографії, графіки, живопису, скульптури, архітектури, театру, цирку, кіно, дизайну, також через їхню взаємодію. Тому активніше репрезентовані поширені в культурі сучасності кінематограф, художня фотографія, архітектура, дизайн.

Відповідно до рекомендованого навчального навантаження нашим закладом обрано інтегрований курс «Мистецтво» (2 год на тиждень). Тема уроку: «Види і мова мистецтва» що включає два розділи:

I. Народне і професійне мистецтво.

II. Взаємодія і синтез мистецтв.

На уроках ми з дітьми намагались пізнавати різні види мистецтва, інтерпретувати художні образи, виявляти ціннісне емоційне ставлення до мистецтва.

Діти вчилися розрізняти види і наводити приклади українського фольклору (музичного, танцювального); уважно сприймати твори різних видів мистецтва; висловлювати власне ставлення до творів мистецтва; брати участь у виконавській творчості, тобто співати; відтворювати характерні особливості сценічного персонажа в мовленні, міміці, пластиці тіла; імпровізувати (вокальні інтонації, ритмічний супровід до пісні, танцювальні рухи тощо); поєднувати засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду; створювати пластичні рухи під музику; розпізнавати емоції й почуття від сприймання мистецьких творів і описувати власні мистецькі уподобання; визначати улюблені види мистецької діяльності, пояснювати, від чого отримує задоволення у творчості.

У своїй роботі я використовувала такі види навчальної діяльності, що були запропоновані програмою:

- Спів народних і сучасних авторських пісень з пластичним інтонуванням, з імпровізованими жестами й рухами.
- Інсценізації народних українських обрядів, насамперед поширених у культурному середовищі рідного краю з усвідомленням національної ідентичності через мистецтво.
- Гра на елементарних дитячих інструментах.
- Імпровізація супроводу до пісні.
- Виконання ритмічних партитур.
- Музично-дидактичні ігри (ребуси з нотної грамоти, вікторини «Впізнай/заспівай мелодію»).
- Участь у колективних, групових та індивідуальних мистецьких проектах з виявом умінь працювати в команді, ініціативності, креативного мислення.
- Застосування цифрових технологій у презентаціях.
- Сприймання, аналіз, інтерпретація і порівняння творів різних видів мистецтва – музичного, сценічних, візуальних з дотриманням відповідної термінології та норм грамотного українського мовлення.
- Участь у дискусіях з тем мистецтва, висловлювання власних емоційних вражень.
- Використання медіа для художньо-творчого самовираження, здійснення віртуальних екскурсій.

Завдяки навчальному посібнику Олени Гайдамаки та Наталії Лемешевої ці види навчальної діяльності реалізовувались поступово на кожному уроці.

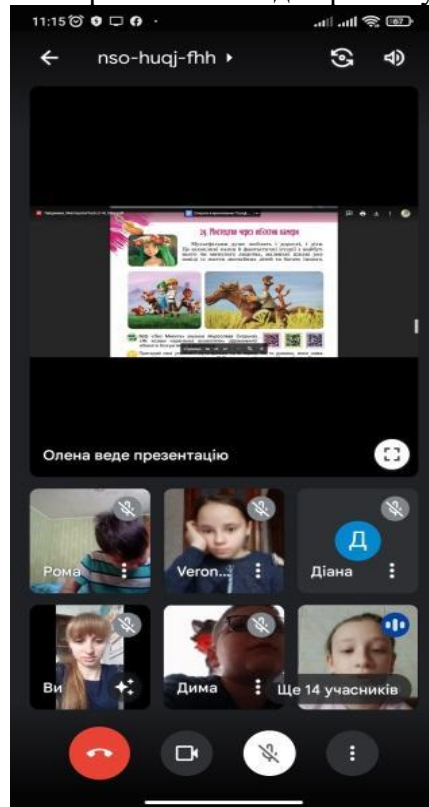
Звичайно, ми намагались не лише користуватись матеріалами підручника, але й використовувати різноманітні платформи, готували презентації, шукати щось цікаве для учнів, щоб вони із задоволенням знайомилися з мистецтвом.

Так під час вивчення теми «Мистецтво і спілкування» діти виконували музичні інтонації та позначали які емоційні стани вони можуть втілювати. Для виконання цього завдання з посібника запропоновано дітям відкрити на телефонах Старосвітську Бандуру (онлайн), яка є у вільному доступі в інтернеті. Діти грали мелодії за нотами та визначали, які емоції (спокій, сум, бадьорість чи радість) вони викликають.

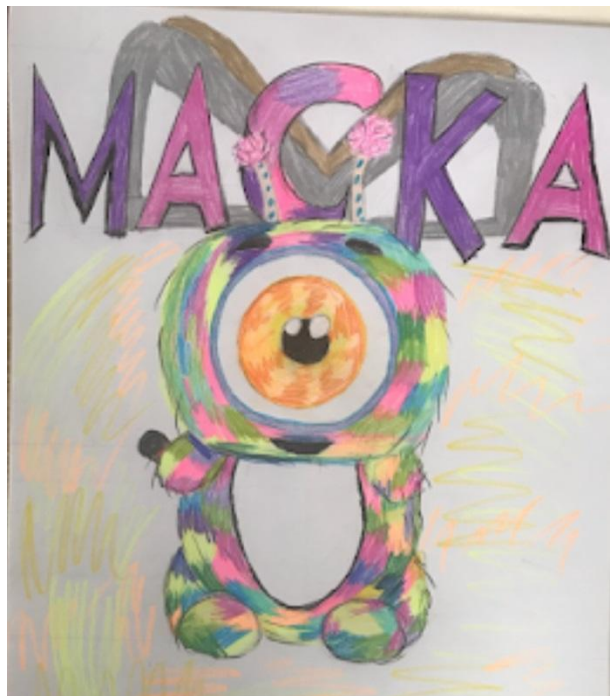
Під час вивчення теми «Почути та побачити мистецтво», ми спробували створити свій власний оркестр з усього, що було під руками: один плескав в долоні, інший тупотів, хтось шарудів папером, інший цокотів, ще один дув у завернутий в дудочку зошит. Кожен мав придумати щось своє, і обов'язково не повторюватись. Вийшов незвичайний оркестр, а дітям дуже сподобалась така імпровізація. На наступному уроці, під час продовження вивчення цієї теми, ми познайомились з поняттям «диригент» та повторили успіх нашого імпровізованого оркестру вже під супровід диригента.

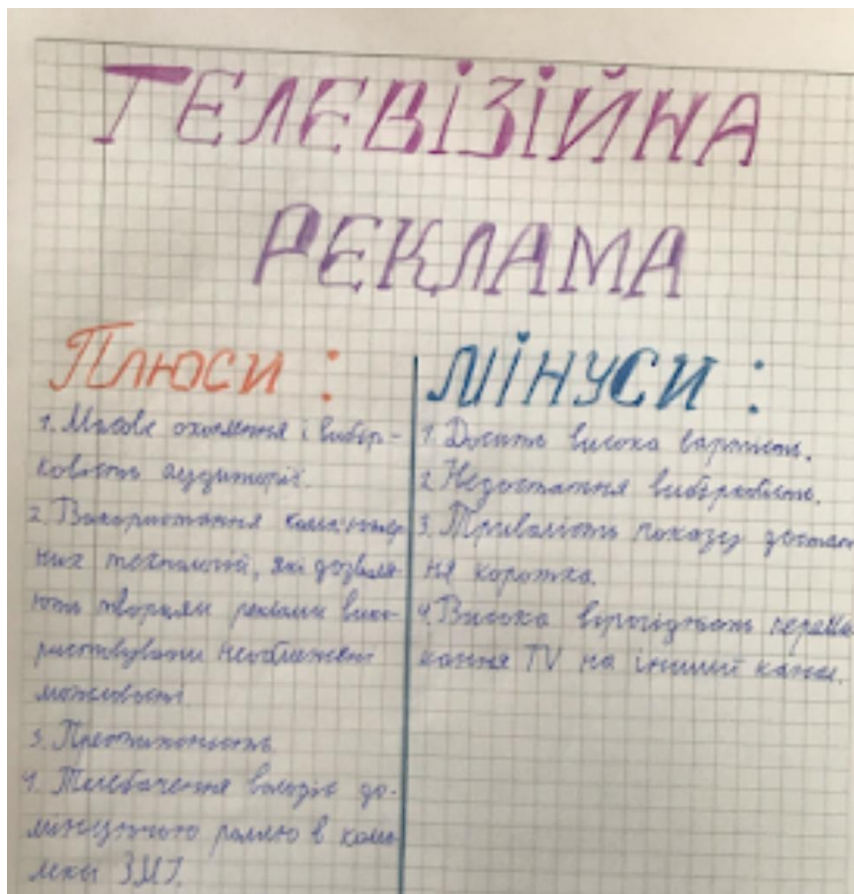
Під час дистанційного навчання, використовуючи Google інструменти та користуючись інтернет ресурсами, ми продовжували вивчати мистецтво. На онлайн уроках розглядали

матеріали, запропоновані посібником, виконували творчі завдання, переглядали відеоматеріали, поділились своїми враженнями від переглянутого.

Найбільше дітям сподобалась тема «Мистецтво через об'єкти камери». Ми знайомились з сучасним телепростором, телепроектами, можливостями телебачення, телерекламою, кіномистецтвом, мультиплікацією та її видами. Діти розробляли макети власних телепрограм, розписували плюси та мінуси телереклам, звертали увагу на саундтреки до фільмів, та музичний супровід мультфільмів. Навіть під час онлайн навчання діти із задоволенням працювали на уроках.

На багатьох уроках і офлайн, і онлайн я використовувала LearningApps.org <https://learningapps.org/> на цій платформі багато цікавих завдань з Мистецтва, які можна використовувати для роботи на мультимедійній дошці, транслювати під час онлайн уроків та давати як домашнє завдання.

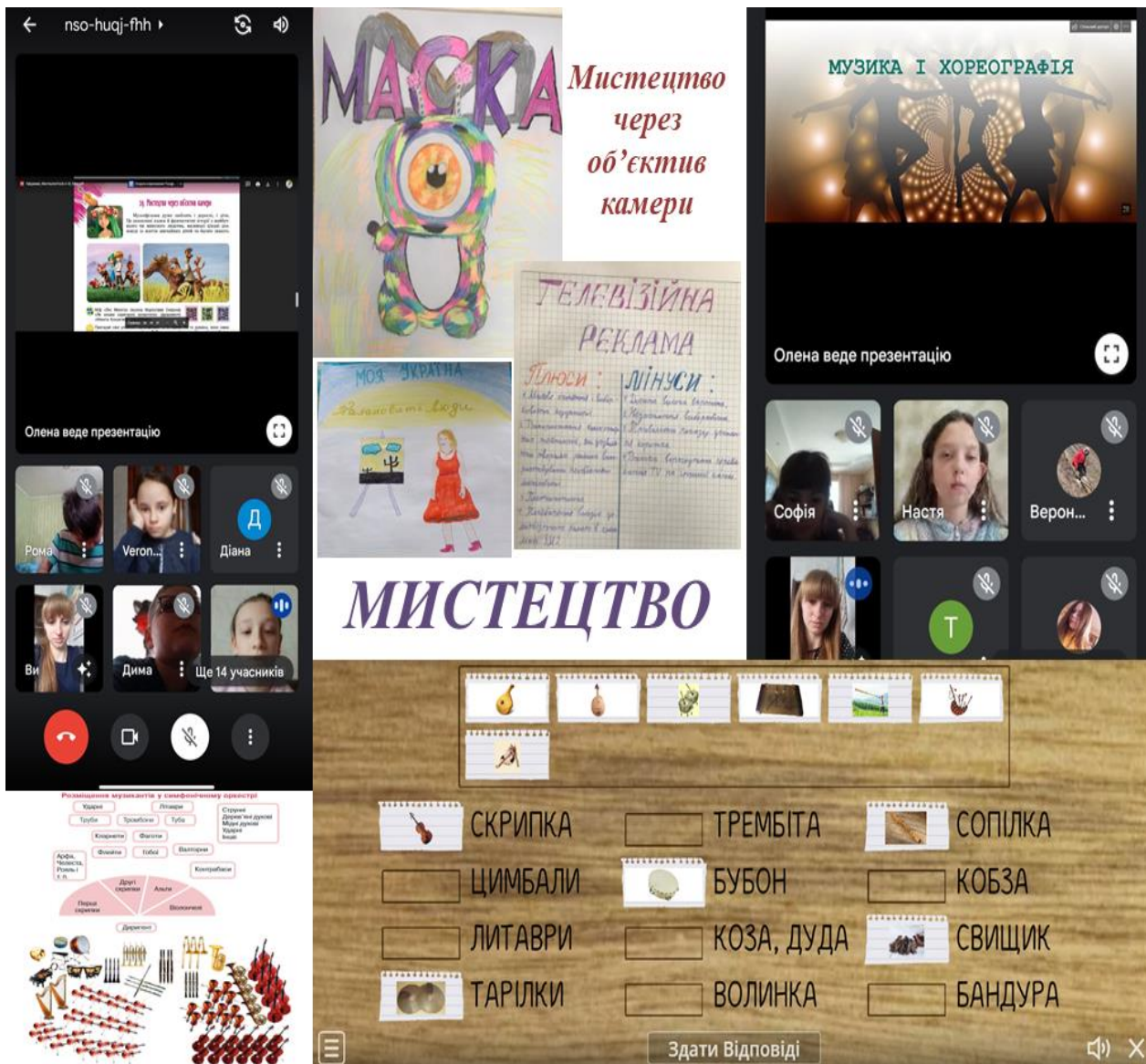
Підсумувати свою роботу хочу притчною:

Якось увечері зібралися разом музичні інструменти: скрипка, саксофон, труба, сопілка й контрабас. І виникла між ними суперечка – хто краще за всіх грає. Кожний інструмент почав виводити свою мелодію, показувати свою майстерність. Але виходила не музика, а жахливі звуки. Що більше старався кожен із них, то незрозумілою й потворнішою виходила мелодія. Але з'явилася людина й одним помахом руки зупинила ці звуки, сказавши: «Друзі, мелодія – це одне ціле. Нехай кожний прислухається до іншого, і ви побачите, що вийде». Людина знову змахнула рукою, і спочатку несміливо, а потім усе краще залунала мелодія, у якій було чути смуток скрипки, ліричність саксофона, оптимізм труби, ніжність сопілки й величність контрабаса.

Інструменти грали, стежачи за рухами рук людини. А мелодія все звучала і звучала, поєднуючи виконавців і слухачів у єдине ціле.

Як важливо, щоб оркестром хтось диригував. Досягнення гармонії можливе лише тоді, коли всі об'єднані однією метою й спрямовані єдиною волею в єдиному пориві...

Такими «Майстрами» є Ми, а інструментами – Наші учні. Ми хочемо того чи ні, є вчителями нового століття і всі будемо працювати, щоб навчання стало радістю й задоволенням для кожної дитини, щоб шкільне життя, в якому беруть участь учні й вчителі, досягає гармонії. Хороші вчителі навчають хороших учнів, і в майбутньому, я вірю, учні стануть цілісними особистостями, патріотами з активною життєвою позицією, інноваторами, здатними змінювати навколишній світ.

5.2. Розробки уроків мистецтва

Гайдамака Валентина Олександрівна,
вчитель інтегрованого курсу «Мистецтво»
Золотоніської спеціалізованої школи № 2
інформаційних технологій
Золотоніської міської ради
Черкаської області

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Тема. Різнобарв'я багатоголосся в мистецтві.

Вправа «Кольорова музика»

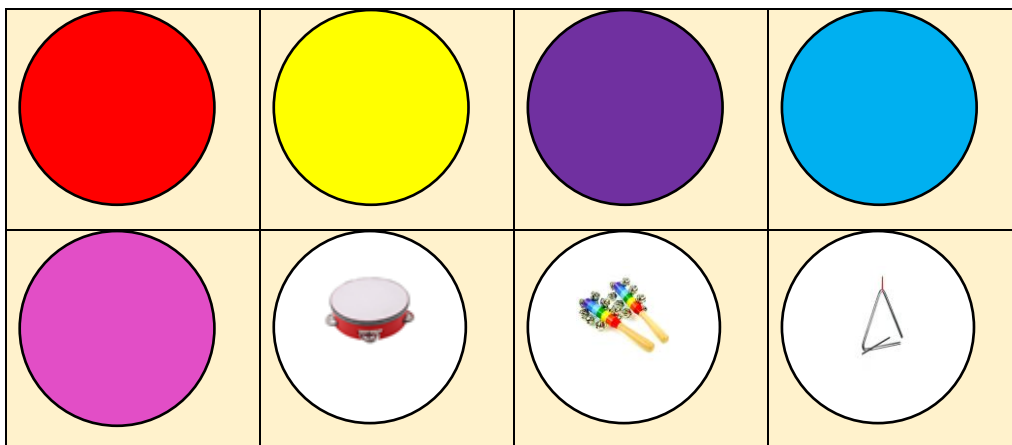
Музичний матеріал: українська народна пісня «Ой, є в лузі калина»

Наочний посібники: партитура музичного твору

Обладнання: хроматичні труби Boomwhackers, дзвіночки, бубон, трикутник, кольорові жетони, ємність для кольорових жетонів, інтерактивна дошка, комп'ютер.

Хід роботи:

1.Визначити за допомогою кольорових жетонів музичний інструмент на якому гратиме учень

Мал.1

2.Розташувати музичні інструменти (зліва направо)

1 ряд - хроматичні труби Boomwhackersна (мі, ля, сі, до 2-ї октави)

2 ряд – перкусія (дзвіночки, трикутник, бубон)

3.Прослухати музичний твір для виконання за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=afU33pxnAXk>

4.Зробити аналіз партитури

Ой, є в лузі калина
українська народна пісня

Small icons of instruments: castanets, triangle, and drum.

Мал.2

5.Розучити з першою групою дітей мелодію твору

6.Розучити з другою групою дітей музичну партію для перкусійних інструментів.

7.Поєднати гру на музичних інструментах першої та другої групи дітей.

Використані джерела:

https://images.ua.prom.st/925500164_w200_h200_buben-detskij-th6-4-11.jpg

<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcS5VK7ih0zlr75Sgja9EUWfOCpWpDAgH9ry9Q&usqp=CAU>

<https://mazhoriki.com.ua/userfiles/image/catalog/11996.jpg>

<https://www.youtube.com/watch?v=afU33pxnAXk>

<https://drive.google.com/file/d/1lfFk36uPIvBLp1JQ5PeolRGnrKyGA7YZ/view?usp=sharing>

Тема. Від народних джерел

Вправа. «Женчичок-бренчичок»

Музичний матеріал: українська народна пісня « Женчичок-бренчичок»

Наочний посібники: партитура музичного твору

Обладнання: цеглинки LEGO, інтерактивна дошка, комп'ютер.

Хід роботи:

1. Визначити настрій учнів за допомогою цеглинок LEGO (червоний колір – чудовий, зелений колір – спокійний, синій колір – сумний)

Мал.3

2. Об'єднати учнів у три групи відповідно обраних цеглинок

3. Слухати українську народну пісню «Женчикок - бренчикок»

<https://www.youtube.com/watch?v=-MuI56Dpfws>

4. Вивчити слова першого куплету пісні:

Женчикок-бренчикок вилітає,

Високо ніженьку підіймає...

Якби то набито,- ніженьку пробито,

В зеленім лузі бери собі другу!

5. Зробити аналіз партитури

"Женчикок-бренчикок"
українська народна пісня

6. Розучити ритмічний малюнок з учнями по групах

7. Поєднати спів та ритмічний супровід

8. Побудувати башту настрою учнів за допомогою цеглинок LEGO (зелений колір – чудовий, жовтий колір – спокійний, червоний колір – сумний)

Використані джерела:

https://osvitoria.media/wp-content/uploads/2018/05/Screenshot_26.jpg

<https://www.youtube.com/watch?v=-MuI56Dpfws>

<https://drive.google.com/file/d/1lFfk36uPIvBLp1JQ5PeolRGnrKyGA7YZ/view?usp=sharing>

Тема. Мистецтво і довкілля

Гра. «Вгадай регістр»

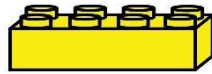
Музичний матеріал: звуки природи

Обладнання: цеглинки LEGO (червоного, помаранчевого та жовтого кольору), картки з малюнками птахів та звірів, програвач або комп'ютер.

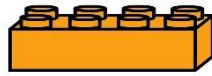
Хід роботи:

1.Об'єднати учнів у групи.

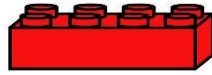
2.Роздати роздаткові матеріали для кожної групи: картинки та цеглинки LEGO.

Верхній регістр

Середній регістр

Нижній регістр

Мал.3

3.Слухати звуки природи які звучать по-черзі і піднімати вгору відповідну картку з малюнком та цеглинку LEGO, яка відповідає регістру почутого звуку

4. Визначити кількість правильних відповідей кожної групи та переможців гри
Використані джерела:

<https://fs02.vseosvita.ua/02004q7e-492f-717x0.jpg>

<https://lifehacker.org.ua/wp-content/uploads/e061db9654a27377f528f962d2299282.jpg>

https://srisovki.one/wp-content/uploads/2021/05/depositphotos_29482799-stock-illustration-cartoon-crow.jpg

<https://i.pinimg.com/474x/04/4e/6b/044e6b6878cadabccfb61986f0051cac.jpg>

https://img0.liveinternet.ru/images/attach/c/11/115/476/115476762_19.png

<https://lifehacker.org.ua/wp-content/uploads/b9750913fbabc03711f06a6936cb91d7.png>

<https://otkritkis.ru/wp-content/uploads/2021/11/original-3-1.jpg>

<https://allforchildren.ru/birds/img/bird27.jpg>

https://ukrainart.com.ua/image/data/product_images/1368004696_ab747a2bd61d9ce2fd935e0c008983899605_b.jpg

<https://vsviti.com.ua/wp-content/uploads/2012/03/3-252.jpg>

<https://s.zagranitsa.com/images/articles/8701/870x486/565df73d336661a70b80683fa9754588.jpg?1582109922>

<https://cdn-st4.rtr-vesti.ru/vh/pictures/bq/189/149/9.jpg>

<https://firtka.if.ua/data/blog/139554/eb5c1ac986d8996dd1be4b53a77b7d79.jpg>

<https://wav-library.net>

Тема. Театр та архітектура

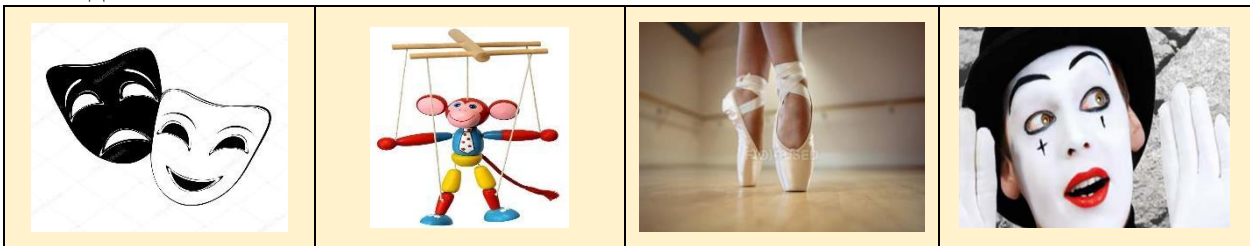
Вправа. «Створення ментальної карти»

Наочний посібники: відеоматеріал «Види театрів»

Обладнання: аркуш паперу А1, завдання в кольорових конвертах, маркери, клей, стікери, ножиці, набір картинок для вирізання, ємність для жетонів, жетони з малюнками, інтерактивна дошка, комп'ютер, гаджет.

Хід роботи:

1. Роздати жетони з малюнками.

Мал.4

2. Об'єднати учнів у групи відповідно до малюнку на жетонах та визначити лідера групи.

3. Переглянути відеоматеріал за посиланням:

https://www.youtube.com/watch?v=YeyC7opC_wg

4. Виконати завдання, що знаходяться в кольорових конвертах, створюючи ментальну карту

4.1 Відгадати загадку та написати відповідь посередині карти (Конверт №1)

Там є сцена і куліси,

Є актори і актриси,

Є афіша і антракт,
Декорації, аншлаг.
(Театр)

4.2 Визначити з перелічених слів види театрів. Написати на стікерах (Конверт № 2)

Симфонія, драматичний, маскарад, музичний, парашутний, пісенний, ляльковий, підводний, тіней, квітковий, цирк, книжковий, опера, сніжний, пантоміми, вуличний, юного глядача

4.3 Вирізати картинки. (Конверт №3)

Мал.5

4.4 Приклеїти стікери з картинками вільно розмістивши на карті.

4.5 За допомогою гаджета визначити жанри театральної музики та знайдену інформацію написати навколо відповіді до загадки і продублювати фотографією

Мал. 6

4.6 Приклеїти відповідні рисунки (засоби вираження змісту вистави) до кожного жанру театральної музики – музика 5 шт., танець 5 шт., спів 5 шт., слово 5 шт., образотворче мистецтво 5 шт. (Конверт №4)

МУЗИКА	СЛОВО	ТАНЕЦЬ	СПІВ	ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО
--------	-------	--------	------	---------------------------

Мал.7

5.Презентувати та проаналізувати ментальну карту кожної групи.

Використані джерела:

https://st.depositphotos.com/1011621/2014/v/950/depositphotos_20141565-stock-illustration-theatrical-masks.jpg?forcejpeg=true

https://st.focusedcollection.com/18590116/i/1800/focused_228956866-stock-photo-surface-level-ballerina-standing-tiptoe.jpg
https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQRf5ck8XFVqV4N74d9dO0Ht71vA_GVKB9cyg&usqp=CAU
<http://dnepr24.com.ua/storage/upload/news/big/77e15a2a2f2ee97a7615512a563d4f74.jpg>
<https://www.5.ua/media/pictures/original/134161.jpg?t=1521786578>
https://opera.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/08/balet_LEBEDYNE_OZERO_new_decoration_POST_KRAWS-H_3429-e1621523446980-315x440.jpg
http://molbuk.ua/uploads/posts/2015-11/1448363831_antytila_0437_ss-medium.jpg
<https://b-pro.com.ua/assets/cache/images/inclusive/2-x-f3b.jpg>
<https://www.opera.com.ua/sites/default/files/styles/350x/public/zaporozadun.jpg?itok=boSfBfD0>
https://opera.com.ua/sites/default/files/5158_20140110101256_Pimin_Shtond_Davyd.jpg
https://newstyle-mag.com/wp-content/uploads/2020/06/SIX2019JP_00559.jpg
<https://www.belcanto.ru/media/images/publication/16080412.jpg>
<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcR4DMC3Flds8RVR1Oxwgp3lh92MejI8rInh-A&usqp=CAU>
https://tms.net.ua/files/2020/09/24/poster_tour_GejD-TM.jpg
https://static.dityvmisti.ua/files/blog/1174_ua.jpg
https://www.youtube.com/watch?v=YeyC7opC_wg

Тема. Почути і побачити мистецтво

Гра «Контраст»

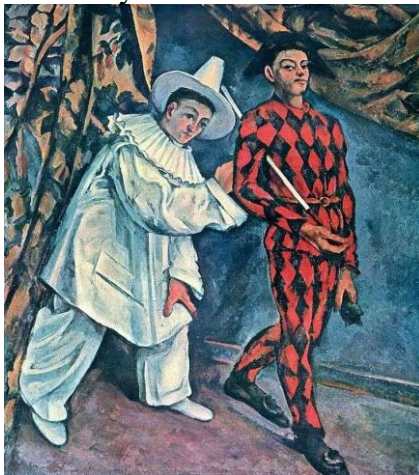
Музичний матеріал: Р.Шуман. Карнавал. («П'єро і Арлекін»)

Наочний посібники: Поль Сезан. П'єро і Арлекіно

Обладнання: кольорові кубики Блума (білий та червоний), інтерактивна дошка, комп'ютер.

Хід роботи:

1.Розглянути та зробити аналіз малюнку

Поль Сезан. П'єро і Арлекіно

2.Прослухати музичний твір

<https://www.youtube.com/watch?v=h7ntEEFm8nY>

3.Використати кубики Блума для аналізу музичного твору. На кожній грані червоного кубика розмістить малюнки Арлекіно та П'єро. На білому—назви засобів виразності в музиці (лад, темп, тембр, динаміка, ритм, мелодія)

Мал.

ЛАД	ДИНАМІКА	МЕЛОДІЯ
ТЕМП	РИТМ	ТЕМБР

Використані джерела:

https://jyvopys.com/pictures/image457_5.jpg

https://thumbs.dreamstime.com/z/%D0%B0%D1%80-%D0%B5%D0%BA%D0%B8_%D0%BD-%D0%B2-%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B5-66327228.jpg

https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRdPKBdBtTYIIFiAjYwJwDjTnix8BPMrbft9Nv0o_oq1_4GvwRGk2y5rIaAg0e6Cx93oGMQ&usqp=CAU

https://xalatti.com.ua/image/catalog/products/1_5bellavilla/rukavchik2.jpg

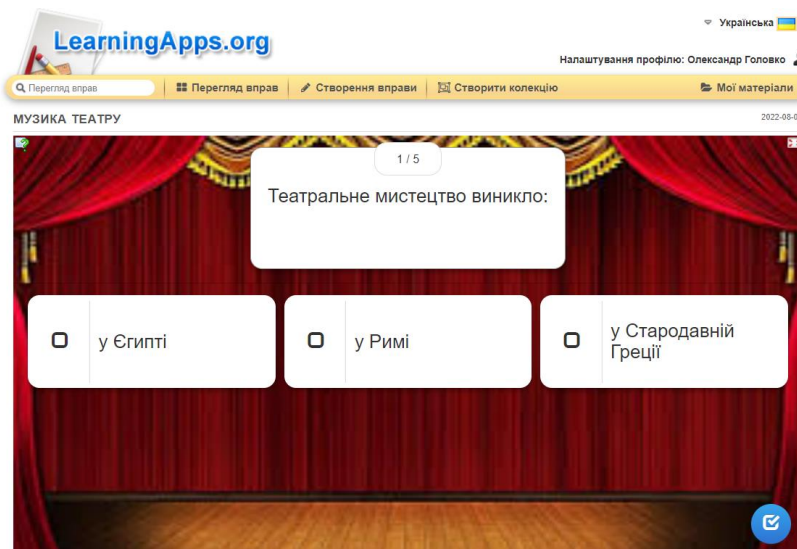
<https://www.youtube.com/watch?v=h7ntEEFm8nY>

5.3. Конспект уроку музичного мистецтва 5 клас із теми «Мистецтво перевтілень і дизайн»

Головко Олександр Дмитрович,
вчитель музичного мистецтва
Черкаської гімназії №9 ім. О.М.Луценка
Черкаської міської ради Черкаської області

Тема уроку: Мистецтво перевтілень і дизайн

Вікторина «Театральне мистецтво»

Теоретичний матеріал: <https://www.youtube.com/watch?v=dKjMspGlxyzg>

Обладнання: гаджети з влаштованими QR-кодами

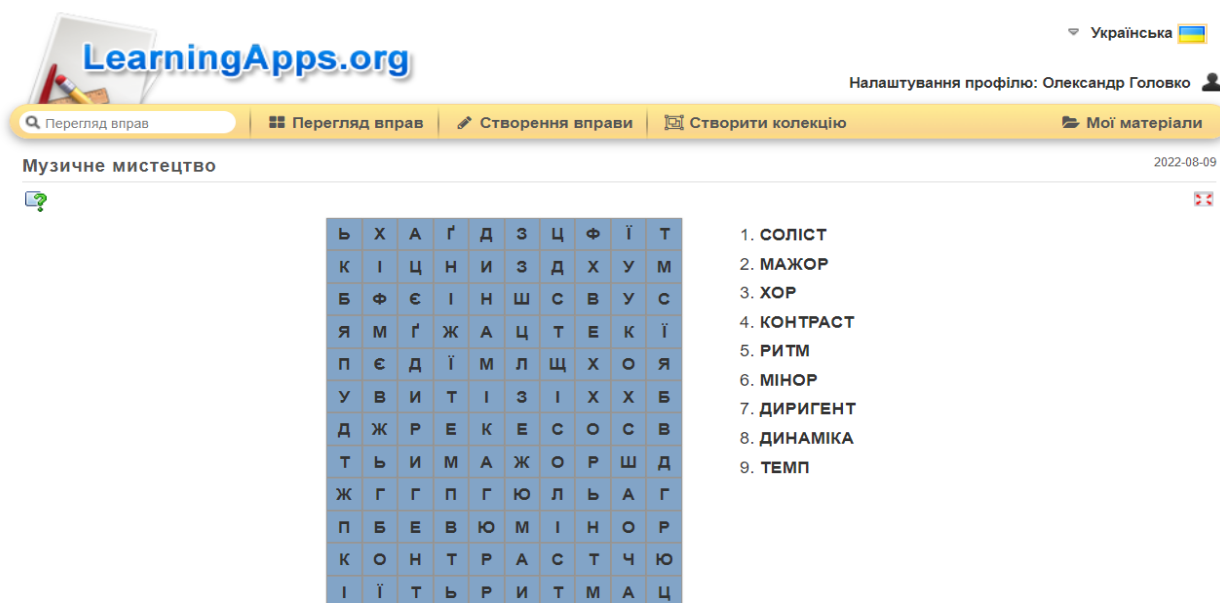
Інструкція:

1. Переглянути відео, яке містить теоретичну інформацію до теми
2. Перевірити засвоєний матеріал за допомогою вікторини «Театральне мистецтво», скориставшись QR-кодом

<https://learningapps.org/display?v=phdmm0uva22>

Вправа «Знайди слова»

The screenshot shows the LearningApps.org website interface. At the top, there is a search bar and navigation buttons. The main content area displays a word search puzzle with a 10x10 grid of letters. To the right of the grid is a list of 9 words to be found. The words are: 1. СОЛІСТ, 2. МАЖОР, 3. ХОР, 4. КОНТРАСТ, 5. РИТМ, 6. МІНОР, 7. ДИРИГЕНТ, 8. ДИНАМІКА, 9. ТЕМП.

Ь	Х	А	Г	Д	З	Ц	Ф	І	Т
К	І	Ц	Н	И	З	Д	Х	У	М
Б	Ф	Є	І	Н	Ш	С	В	У	С
Я	М	Г	Ж	А	Ц	Т	Е	К	І
П	Є	Д	І	М	Л	Щ	Х	О	Я
У	В	И	Т	І	З	І	Х	Х	Б
Д	Ж	Р	Е	К	Е	С	О	С	В
Т	Ь	И	М	А	Ж	О	Р	Ш	Д
Ж	Г	Г	П	Г	Ю	Л	Ь	А	Г
П	Б	Е	В	Ю	М	І	Н	О	Р
К	О	Н	Т	Р	А	С	Т	Ч	Ю
І	І	Т	Ь	Р	И	Т	М	А	Ц

1. СОЛІСТ
2. МАЖОР
3. ХОР
4. КОНТРАСТ
5. РИТМ
6. МІНОР
7. ДИРИГЕНТ
8. ДИНАМІКА
9. ТЕМП

Музичний матеріал: Пісня мисливців з мультфільму «Лис Микита»

<https://www.youtube.com/watch?v=NCg6QapCqHw>

Наочний посібник: мультфільм «Лис Микита».

Обладнання: гаджети з влаштованими QR-кодами

Інструкція:

1. Прослухати пісню мисливців з мультфільму «Лис Микита»
2. За допомогою QR-коду перейти до виконання вправи (<https://learningapps.org/display?v=pyjtaqh6a22>)

3. Охарактеризувати пісню знайденими словами

Додаток 1

**ОРІЄНТОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ 5-6
КЛАСІВ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ**

Блок результатів	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва	розрізняє види мистецтва, але не визначає виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва і називає окремі виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, характеризує основні виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, інтерпретує виражальні засоби при аналізі творів мистецтва
	бере участь в обговоренні творів мистецтва, не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, але не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, частково застосовує мистецьку термінологію,	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, застосовує мистецьку термінологію
Мистецька діяльність	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (за допомогою вчителя)	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (переважно за допомогою вчителя)	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності, виявляє ініціативність, оригінальність

	не використовує цифрове середовище	ситуативно використовує цифрове середовище, потребує допомоги вчителя	регулярно використовує цифрове середовище, але потребує допомоги вчителя	самостійно використовує цифрове середовище
	не бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності, виявляє ініціативу
Емоційне ставлення	не виявляє емоційне ставлення	виявляє емоційне ставлення, але не може охарактеризувати емоції	виявляє емоційне ставлення, пояснює емоції	виявляє емоційне ставлення, пояснює й аргументує його

Орієнтовні Критерії розроблені Гайдамакою О.В., Комаровською О.А., Масол Л.М., Просіною О.В.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва	Опис інструмента
1	Аналіз портфоліо	Перевірка рівня навчальних досягнень за допомогою портфоліо учня. Портфоліо – це підбрані учнем роботи із зазначенням дати, призначення яких – розповісти історію учнівських досягнень або поступу. Портфоліо зазвичай містить особисті роздуми учня з поясненнями, чому обрано ту чи ту роботу і як саме вона показує досягнення цілей навчання
2	Відповідь хором	Учні одночасно усно реагують на певну репліку. Це може бути відповідь на запитання, висловлення згоди чи незгоди із запропонованим твердженням, повторення сказаного вчителем тощо
3	Візьми і передай	Спільна групова робота, яку використовують, щоб поділитися думками або зібрати інформацію від кожного учасника групи; учні записують відповіді, потім передають вправо, додають власну відповідь на іншому аркуші і продовжують, доки їхній папірець обійде всю групу і знову повернеться до них. Потім обговорюють результати в групі
4	Внутрішнє / зовнішнє коло	Учні стають у два кола, внутрішнє та зовнішнє, обличчям одне до одного. Учні, що стоять навпроти, ставлять одне одному запитання по темі, які вони попередньо написали. Зовнішнє коло рухається і утворюються нові пари. Потім процедура повторюється
5	Газетний заголовок	Вигадайте газетний заголовок, який може бути написаний до теми, яку ми вивчаємо. Передайте основну ідею події
6	Гра в кубик	Покажіть 6 запитань до уроку. Об'єднайте учнів у групи по 4. У кожній групі є один кубик. Кожен кидає кубик та відповідає на запитання з відповідним номером. Якщо номер випав більш ніж один раз, учень може доповнити попередню відповідь або кинути кубик ще раз. Відповіді можна записувати
7	Доповни думку	Письмова перевірка розуміння стратегії, коли учні заповнюють пропуски у пропонуваному твердженні
8	Есе «хвилинка»	Питання для есе на одну хвилину – це

		конкретне питання з орієнтацією на очікуваний(і) результати) навчання, на яке можна відповісти за одну-дві хвилини
9	Запис у журнал	Учні записують у свій журнал або зошит розуміння предмету, поняття або те, що вони вивчили на уроці. Вчитель переглядає записи, щоб дізнатися чи зрозумів учень певну тему, урок, поняття або вивчене
10	Записні книжки учнів	Інструмент для учнів для відстежування навчального поступу: куди я рухаюся? де я зараз? як туди дістатися?
11	Збір ідей	Учитель ставить запитання або дає завдання. Учні самостійно відповідають на аркуші паперу, зазначаючи не менше трьох думок / відповідей / тверджень. Учні, що завершили, встають. Вчитель звертається до певного учня і просить його поділитися записаними ідеями. Учні викреслюють пункти, попередньо озвучені однокласниками і сідають, коли в них а аркушах закінчилися всі записані ідеї, незалежно від того, чи вони були озвучені саме ними. Вчитель продовжує опитувати учнів, доки сядуть усі
12	3-X-B та 3XB+	Учні відповідають групами, в парах або індивідуально на запитання «Що ми вже знаємо?» (З), «Що ми хотіли б дізнатися?» (X) та «Що вже вивчили за темою?» (B). Плюс (+) просить учнів класифікувати отримані знання за допомогою концептуальної карти або наочної схеми, яка відображає ключову інформацію. Потім кожен учень записує короткий підсумок (на один абзац) про вивчене
13	Картка на вихід	Це письмові відповіді учнів на запитання на картках, які учням роздають наприкінці уроку, після завершення певного виду роботи, теми тощо
14	Концептуальна карта	Будь-яка можлива форма схематичної наочності, яка допомагає учням побачити взаємозв'язки між поняттями за допомогою побудованих схем ключових слів, що позначають такі поняття
15	Лідер за номером	Учні об'єднуються в групи по чотири і кожному члену групи присвоюється номер. Учитель ставить питання / проблему і всі чотири учні її обговорюють. Вчитель називає номер і відповідний учень у кожній групі

		відповідає
16	Найзаплутаніший (або найясніший) момент	Це варіант однохвилинки. Можна дати учням трохи більше часу для відповіді на запитання. Запитайте (в кінці уроку або під час паузи, яка утворилася після пояснення теми): «Який найбільш заплутаний момент сьогоднішнього заняття?» або «Що вам здалося незрозумілим у понятті «_____»?»
17	Перевірка неправильного розуміння	Учитель надає учням поширені або передбачувані помилкові твердження з певної теми, щодо певного принципу або процесу і запитує, чи згодні вони з цим чи ні та чому. Учні мають дати аргументовані відповіді. Перевірка неправильного розуміння може також застосовуватися у формі тесту з декількома варіантами відповіді або гри «правильно-неправильно»
18	Перефразування	Учні мають висловити власними словами основну ідею уроку чи щойно поясненої теми
19	Підбиття підсумків	Форма роздумів одразу після певного виду роботи
20	Підказка за аналогією	Учні мають сформулювати думку на основі підказок аналогії: (певне поняття, принцип або процес) _____ виглядає як _____ тому що _____
21	Підсумок А-Б-В	Кожному учневі в класі присвоюється окрема літера алфавіту, а він обирає слово, яке починається на цю літеру та пов'язане з вивченою темою
22	Підсумок або питання на картках	Учитель час від часу роздає картки й просить учнів писати з обох сторін за такими правилами: (Один бік) на підставі вивченого (теми, розділу), опишіть основну велику ідею, яку ви зрозуміли, у формі короткого висновку. (Другий бік) запишіть те, що ви ще не повністю зрозуміли у вигляді твердження або запитання
23	Підсумок одним реченням	Учнів просять написати підсумкове речення, яке відповідає на питання «хто», «що», «де», «коли», «чому», «як» щодо певної теми
24	Підсумок одним словом	Учні мають обрати з-поміж наведених варіантів (або запропонувати самостійно) слово, яке найкраще підсумовує тему
25	Подумай – запиши – обговори в	Учні обдумують відповідь самостійно,

	парі – поділися	записують її, об'єднуються в пари та обговорюють відповідь із партнерами, а потім озвучують її всьому класу
26	Подумай – розкажи в парі	Вчитель ставить учням запитання. Учні самостійно формулюють відповіді протягом визначеного часу, потім повертаються кожен до свого партнера та надають йому відповідь. Вчитель викликає декілька пар на вибір, які озвучують свої відповіді у класі
27	Пригадай – підсумуй – запитай – пов'яжи за 2 хвилини (ППЗП2)	За дві хвилини учні повинні пригадати та назвати у правильному порядку найважливіші ідеї, отримані на попередньому занятті; за дві хвилини підсумувати ці пункти одним реченням, записати одне основне питання, на яке вони хочуть отримати відповідь та знайти одну прив'язку цього матеріалу до основної теми предмету чи курсу
28	Рішення-рішення	Учитель висловлює певну думку, потім просить учнів зайняти сторону, що відповідає їхній думці з цієї теми і поділитися аргументацією. Учні можуть змінювати сторону після обговорення
29	Самооцінювання	Процес, під час якого учні збирають дані про власне навчання, аналізують що саме відображає їхні успіхи в досягненні навчальних цілей та планують наступні кроки
30	Семинар за Сократом	Учні ставлять питання одне одному з певного важливого питання або теми. Питання ініціюють розмову, яка триває як серія відповідей та додаткових запитань
31	Сигнали руками	Учні на прохання вчителя показують визначені сигнали рукою, щоб повідомити про рівень розуміння певного поняття, принципу або процесу: «Розумію _____ і можу пояснити» (наприклад, великий палець вгору). «Ще не зовсім розумію _____» (наприклад, великий палець вниз). «Не впевнений щодо _____» (наприклад, помахати рукою)
32	Скажи щось	Учні по черзі обговорюють у групі певний прочитаний розділ або переглянуте відео
33	Сортування слів	Учням дають набір словникових термінів, які вони сортують за заданими або створеними ними категоріями
34	Спінер ідей	Учитель створює спінер, розділений на 4 сектори з написами «Спрогнозуй», «Поясни», «Підсумуй», «Оціни». Після

		пояснення нового матеріалу вчитель крутить спінер та просить учнів відповісти на запитання залежно від місця зупинки спінера. Наприклад, спінер зупиняється на секторі «Підсумуй», тоді вчитель може сказати: «Назви ключові поняття, про які щойно йшлося»
35	Спостереження	Учитель готує протокол спостереження із переліком учнів у класі, де буде зазначено, за якими саме очікуваними результатами він буде спостерігати. Рухаючись класом, він спостерігає за учнями, коли вони працюють, і робить необхідні записи та позначки в протоколі спостереження
36	Тестування	За допомогою тестування вчитель перевіряє опанування учнями фактичної інформації, понять. Орієнтовні типи тестових завдань: Декілька правильних варіантів Правильно/Неправильно Коротка відповідь Знайди відповідність Розширена відповідь
37	Трикутна призма (червоний, жовтий, зелений)	Учні дають вчителю зворотний зв'язок, показуючи колір, що відповідає рівню розуміння
38	Усне опитування	Учитель пропонує учням відповісти на запитання, наведені нижче: Чим це _____ схоже на/відрізняється від _____? Які характерні риси/елементи _____? Як іще можна показати/проілюструвати _____? У чому полягає головна ідея, ключова концепція, мораль _____? Як _____ стосується _____? Які ідеї / деталі можна додати до _____? Наведіть приклад _____? Що не так з _____? Який висновок ви могли б зробити з _____? Які висновки можна зробити з _____? На яке питання ми намагаємося відповісти? Яку проблему ми намагаємося вирішити? Що ви можете сказати про _____? Що може статися, якщо _____? Які критерії можна взяти для оцінки _____? Які докази підтверджують _____? Як ми можемо довести / підтвердити

		_____? Як це можна розглядати з точки зору _____? Які альтернативи _____ слід розглянути? Який підхід/стратегію ви могли б використати для _____?
39	Учнівська конференція	Бесіда з кожним учнем особисто для перевірки рівня розуміння
40	Хрестики-нулики	Набір видів роботи, з яких учні самостійно можуть обирати ті, що можуть продемонструвати їхнє розуміння теми. Набір представлений у вигляді сітки з дев'яти квадратів, схожої на дошку для гри в хрестики-нулики, можна попросити учнів обирати так, щоб зрештою закреслити «три підряд». Завдання можуть відрізнятися за змістом, процесом та результатом і можуть бути адаптовані залежно від глибини знань
41	Хто швидше?	Робота в парі – слухач і ведучий. Обидва знають категорію (тему), однак ведучий стоїть спиною до дошки / екрану. З'являються слова на задану тему, слухач дає підказки, а ведучий намагається вгадати слово. Пара, яка завершила першою, встає
42	Швидкий запис	Попросіть учнів відповісти за 2-10 хвилин на відкриті запитання або твердження
43	Шкала Лайкерта	Учитель наводить 3-5 тверджень, які явно не є істинними або помилковими, але дещо спірними. Мета полягає в тому, щоб допомогти учням подумати над текстом, а потім обговорити його з однокласниками. Наприклад, «Герой (ім'я) не повинен був робити (що саме).» повністю погоджуюся не погоджуюся погоджуюся повністю погоджуюся
44	3-2-1	Учні виконують такі варіанти завдань, визначаючи за прочитаним текстом: три речі, які ви дізналися, два цікаві факти, одне питання, що залишилося; три ключові слова, дві відмінності між __, один вплив на __; три важливі факти, дві цікаві ідеї, одне уявлення про себе як учня; три нові терміни, дві нові ідеї, одна річ, яку потрібно обдумати; три питання до тексту (незнайомі слова або незрозумілі ідеї), два прогнози за текстом (що станеться далі, враховуючи вже прочитане), знайдіть один зв'язок у тексті (з тим, що ви вже

		знали або випробували)
45	Трихвилинна пауза	Трихвилинна пауза дає змогу учням зупинитися, обміркувати певні представлені явища та ідеї, прив'язати їх до вже наявних знань або досвіду та попросити роз'яснень. Я змінив(ла) ставлення до.... Я більше дізнався(лася) про... Мене здивувало... Я почувався(лася)...
46	Є питання, в кого є відповідь?	Учитель робить два набори карток. Перший набір має запитання за певним розділом навчання. У другому наборі містяться відповіді. Учитель роздає картки з відповідями учням, а потім він або учень зачитує класу питання на картці. Всі учні перевіряють свої картки з відповідями, щоб знайти правильну

Мистецтво

<i>Рівні навчальних досягнень</i>	<i>Бали</i>	<i>Характеристика навчальних досягнень учня (учениці)</i>
Початковий	1	Учень (учениця) виявляє низьку емоційність та фрагментарність сприймання творів мистецтва, відсутність мотивації щодо художнього пізнання та практично-творчої діяльності; частково усвідомлює незначну частину тематичного матеріалу, який відтворює на репродуктивному рівні; застосовує дуже обмежений понятійно-термінологічний тезаурус; потребує постійної теоретичної та практичної допомоги вчителя.
	2	Учень (учениця) виявляє низьку емоційність та вибірковість сприймання творів, низький інтерес до мистецтва; розуміє незначну частину тематичного матеріалу; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у розповіді про мистецтво; частково відтворює тематичний матеріал у практичній діяльності, потребує постійної теоретичної та практичної допомоги вчителя.
	3	Учень (учениця) виявляє низьку емоційність сприймання, позитивну, але вибіркиму мотивацію до художнього пізнання; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у розповіді про мистецтво; частково відтворює тематичний матеріал у практично-творчій діяльності на репродуктивному рівні; демонструє елементарний рівень розвиненості художньо-образного мислення.
Середній	4	Учень (учениця) виявляє вибіркиму емоційність сприймання мистецьких творів, але має позитивну мотивацію щодо власної практично-творчої діяльності, яка здійснюється на репродуктивному рівні; розуміє та усвідомлює частину тематичного матеріалу; але демонструє небагатий словниковий-термінологічний запас для характеристики творів мистецтв; тематичний матеріал у практичній діяльності відтворює під керівництвом вчителя; художньо-образне мислення розвинене слабо.
	5	Учень (учениця) виявляє інтерес та емоційність сприймання творів; розуміє та усвідомлює значну частину тематичного матеріалу; але демонструє небагатий словниковий-термінологічний запас для характеристики творів мистецтв; тематичний матеріал у практичній діяльності відтворює під керівництвом вчителя; художньо-образне мислення розвинене недостатньо. Потребує періодичної практичної та теоретичної допомоги вчителя.
	6	Учень (учениця) виявляє здатність емоційного сприймання творів, має позитивну мотивацію щодо пізнання мистецьких явищ та власної практичної діяльності. Усвідомлює більшу частину тематичного матеріалу; хоча демонструє небагатий термінологічний запас в інтерпретації творів мистецтв; у практичній діяльності потребує періодичної практичної допомоги вчителя; художньо-образне мислення розвинуте недостатньо.
Достатній	7	Учень (учениця) виявляє здатність емоційно сприймати твори, позитивну мотивацію щодо пізнання мистецьких явищ та власної діяльності; володіє достатнім термінологічним запасом, хоча у викладенні думок може припускатись термінологічних помилок;

		усвідомлює більшу частину тематичного матеріалу, який застосовує у практичній діяльності за допомогою вчителя, виявляє прагнення самостійності; у судження з'являються окремі аналогії, асоціації.
	8	Учень (учениця) виявляє здатність емоційно сприймати твори, позитивну мотивацію щодо пізнання мистецьких явищ та власної творчості, усвідомлює основний тематичний матеріал, здатний систематизувати його за допомогою вчителя; свідомо користується ключовими поняттями; прагне застосувати набуті знання та уміння у практичній діяльності; художньо-образне мислення достатньо розвинуте (у поясненнях застосовуються аналогії, асоціації).
	9	Учень (учениця) виявляє емоційність сприймання творів, позитивну мотивацію щодо пізнання мистецьких явищ та їх зв'язок з життям, розуміє та усвідомлює тематичний матеріал, здатний його узагальнювати та систематизувати, наводити приклади на підтвердження думок; демонструє достатній понятійно-термінологічний запас, хоча може допускати неточності у використанні спеціальної термінології; самостійно застосовує матеріал у практичній діяльності; художньо-образне мислення достатньо розвинуте (сформулюються окремі висновки, узагальнення).
Високий	10	Учень (учениця) виявляє емоційність сприймання творів, стійку позитивну мотивацію щодо пізнання життєвих та мистецьких явищ, повністю розуміє і усвідомлює тематичний матеріал у межах програми; виявляє здатність оцінювання творів, користується адекватною термінологією, хоча може допускати несуттєві неточності у їх застосуванні; самостійно використовує тематичний матеріал у практичній діяльності; художньо-образне мислення достатньо розвинуте, що дозволяє учневі застосовувати асоціативні зв'язки, образні аналогії та порівняння щодо різних видів мистецтв та життєвих явищ.
	11	Учень (учениця) виявляє емоційність сприймання творів та їх зв'язок з життєвими явищами, позитивну мотивацію щодо художнього пізнання; повністю усвідомлює тематичний матеріал у межах програми; оцінюючи мистецькі явища, прагне аргументувати висновки; вільно користується спеціальною термінологією відповідно до програмних вимог; художньо-образне мислення характеризується використанням нестандартних асоціативних зв'язків, порівняння творів різних видів мистецтв та життєвих явищ; самостійно використовує тематичний матеріал у практичній діяльності на уроках та позаурочний час.
	12	Учень (учениця) володіє стійкою позитивною мотивацією, щодо пізнання мистецьких творів, встановлення їх зв'язку з життєвими явищами та творами інших мистецтв; має міцні знання тематичного матеріалу в межах програми; під час інтерпретації художніх творів аргументує власні оцінки, вільно оперує спеціальною термінологією відповідно програмних вимог; самостійно використовує тематичний матеріал у практичній діяльності на уроках та у позаурочний час; художньо-образне мислення високо розвинуте, характеризується оригінальністю.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція Нової української школи (<http://mon.gov.ua/konczepczyia.pdf>)
<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Програми для початкової школи – «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво» 1-4 класи. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
3. Типові освітні програми «Мистецтво» для 1-4 класи, 5-9, 10-11 класи (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>)
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
5. Методичні рекомендації закладам освіти <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>
6. Модельні навчальні програми <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
Модельні навчальні програми Мистецтво <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchalni-prohramy/mystets-ka-osvitnia-haluz/>
4. Державні стандарти (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>;))
5. Оновлені програми для основної школи освітньої галузі «Мистецтво» (<https://artmon59-new.ed-era.com/>).
6. Програма «Мистецтво» профільний рівень та рівень стандарту (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>)
7. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: організація дистанційного і змішаного навчання у початковій школі» <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukrainska-shkola-organizatsiya-dyalnost-uchnv-pochatkovikh-klasv-zakladv-zagalno-seredno-osviti-avt-krik-m-yu-danilova-1/>
8. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи» https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukrainska-shkola-nnovatsyna-sistema-otsnyuvannya-rezultatv-navchannya-uchnv-pochatkovoyi-shkoli-avt-onoprko-o-v_1/
9. Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.inf.ua
10. Електронна платформа «Весосвіта», <https://vseosvita.ua/>
11. Електронна база даних ДНУ ІМЗО МОН України (електронні версії підручників <https://imzo.gov.ua/>)

ЧАСТИНА 2. МИСТЕЦТВО: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

1. Інформаційно-методичний кластер «Мистецтво: образотворче мистецтво Нова українська школа» електронний посібник-помічник вчителя з мистецтва

Наталія Лемешева,
методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

*Діти не навчаються, якщо просто сидять і слухають.
Вони повинні говорити про те, що вони вивчають рефлексувати
та зіставляти нові знання з попереднім досвідом.
Те, що ви викладаєте, має стати частиною самих учнів.*

Стівен Ерман

Сучасний учитель мистецтва: образотворчого мистецтва в умовах Нової школи має бути полікомпетентним педагогом, наділений найрізноманітнішими мистецькими нахилами і здібностями та художніми зокрема, готовим допомогти дитині зрозуміти сучасний світ, самовиразитися, усвідомити, що українське мистецтво – це частина культурних надбань людства. Учитель має володіти мистецькою грамотністю й художніми вміннями, знаннями про світ, людину, приймати все нове і постійно бути готовим змінюватися, вчитися новому. Адже якість освіти не може бути вищою якості вчителів, які у ній працюють. Новий стандарт базової середньої освіти передбачає зовсім іншу організацію праці вчителів мистецтва, змін процесу навчання, а головне – перетворення способу мислення педагога. З метою допомогти увійти педагогам в Нову українську школу та сприяти підвищенню їхнього рівня професійної компетентності в умовах реформування освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» створив та розмістив на власному сайті (<http://surl.li/cfqhww>) інформаційно-методичний кластер «Мистецтво: образотворче мистецтво Нова українська школа», який ознайомить освітян не лише Черкаської області, а й усієї України із матеріалами щодо викладання предметів усіх освітніх галузей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, зокрема й мистецької освітньої галузі.

Добірка матеріалів для вчителів мистецтва: образотворчого мистецтва розподілена за тематичними розділами:

- ✓ Державний стандарт базової середньої освіти (мистецька освітня галузь).
- ✓ Модельні навчальні програми з мистецької освітньої галузі.
- ✓ «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу ЗЗС
- ✓ Концептуальні підходи до викладання мистецтва в 5-6 класах НУШ
- ✓ Особливості оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів освіти у 5-6

класах з мистецтва.

✓ Методичні матеріали для викладання мистецтва:
образотворчого мистецтва

У розділі «Державний стандарт базової середньої освіти (мистецька освітня галузь)» розміщено Державний стандарт базової середньої освіти, який затверджений Постановою КМУ України № 898 від 30 вересня 2020 р. і який визначає вимоги до обов'язкових

результатів навчання та компетентностей учнів. Державний стандарт відкриває можливість вибору та створення власного навчального забезпечення освітнього процесу, що передбачає реалізацію ідеї інтеграції, дослідницький підхід до формування умінь, конструювання знань, а не їх відтворення, організацію пошуку інформації з різних джерел, розвиток критичного мислення, творчості тощо.

Зрозуміти Державний стандарт базової середньої освіти для ефективного викладання предметів мистецької освітньої галузі допоможе презентація з теми «Реалізація завдань мистецької освітньої галузі в контексті нового Державного стандарту базової і середньої освіти».

Розділ «Модельні навчальні програми з мистецької освітньої галузі» презентує п'ять модельних навчальних програм для адаптаційного періоду (5–6 класи), рекомендованих до використання Міністерством освіти і науки України: чотири з інтегрованого курсу мистецтво та міждисциплінарний інтегрований курс «Драматургія і театр» визначених Типовою освітньою програмою (наказ МОН від 19.02.2021 № 235), а саме:

- ✓ Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Комаровська О. А., Лемешева Н. А.)
- ✓ Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.).
- ✓ Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.).
- ✓ Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Кізілова Г. О., Лемешева Н. А., Лобова О. В., Назар Л. Й., Чужинова І. Ю., Шулько О. А.).
- ✓ Модельна навчальна програма «Драматургія і театр. 5-6 класи» (міжгалузевий інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (Старагіна І. П., Чужинова І. Ю., Івасюк О. М.)

Кожна з модельних навчальних програм інтегрованого курсу «Мистецтво» повною мірою охоплюють результати навчання, зазначені в Державному стандарті базової середньої освіти. Розглянемо детальніше методичні орієнтири кожної з модельних програм.

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Комаровська О. А., Лемешева Н. А.) дидактично не забезпечена, може стати у нагоді закладам освіти з мистецьким напрямом. Пізнання мистецтва учнями/ученицями пропонується авторами програми що відбувалося у процесі спільного пошуку відповіді на запитання: звідки митець черпає енергію для народження творів, яка життєва «інформація» закладається ним у свої творіння; як мистецтво допомагає мені розуміти себе та інших людей.

У плануванні уроків домінують два види діяльності – сприймання та практична творчість невід'ємно від різноманітної художньої комунікації; враховується, що саме ці види діяльності найсильніше забезпечують емоційне «входження» в мистецтво, з якого і розпочинається художнє пізнання; інтерпретація розглядається як невід'ємний складник обох видів діяльності і як інструмент рефлексії набутого учнями/ученицями емоційного досвіду (досвіду естетичних вражень), що матиме наслідком формування і збагачення знаннєвої сфери, а не навпаки.

Традиційно внутрішньо галузева інтеграція здійснюється на основі зіставлення музичного мистецтва і образотворчого/візуального мистецтв, зокрема

- у площині світоглядного тематизму, що відображає близькі учням/ученицям життєві ситуації, які спираються на їхній життєвий досвід і спрямовані на самопізнання та ідентифікацію себе в суспільстві і довколишньому світі завдяки художнім творам і власній практично-творчій діяльності;

- через встановлення паралелей між мовами мистецтв, які «задіяні» на конкретному етапі навчання (уроці) в розкритті теми уроку (5 клас); перша позиція принципово превалює над другою, способи встановлення таких паралелей визначаються доцільністю теми уроку і обраного мистецького матеріалу для сприймання та практично-творчого опрацювання. Водночас програма і орієнтовне поурочне планування також враховують внутрішню логікупрактичного освоєння учнями/ученицями жанрів мистецтва, детальніше ознайомлення з якими відбуватиметься в 6 класі.

Передбачено, що предмет викладають два вчителі – музичного і образотворчого мистецтва на відповідних уроках.

Розподіл навчального матеріалу в першому семестрі навчального року пропонується за такою логікою:

- тема перша («Диво народження мистецтва») є своєрідним «кластером», в якому зосереджено всі основні види мистецтва, з якими учнівська аудиторія вже до певної міри ознайомилась у початковій школі; передбачено, що учні/учениці на тлі свого дорослішання по-новому з допомогою педагога осмислюватимуть попередній досвід і паралельно звертатимуть увагу на нові цікаві деталі вже знайомого мистецького матеріалу та визначатимуть знайоме в нових творах і явищах; у такий спосіб забезпечується наступність з початковою освітою в цілому;

- тема друга («Художні образи мого дитинства») «повертає» учнів/учениць до більш заглибленого занурення в певні види і жанри у сприйманні та практичній творчості від простішого до складнішого та із врахуванням особливостей вікового етапу, інтересів та уподобань дітей;

- рубрика «Зустріч мистецтв» розміщена для зручності вчителя в розділі «Музичне мистецтво», однак за змістом охоплює і пов'язує матеріал обох уроків; у рубриці орієнтовно зазначаються міжмистецькі зв'язки матеріалу музичного і образотворчого /візуальних мистецтв, що опановуються на уроці, та вказується можливий варіант синтетичного мистецтва, який об'єднує обидва уроки, розкриваючи спільний світоглядний тематизм;

- твори для сприймання можуть використовуватись паралельно на обох уроках теми (на розсуд учителя/вчителів);

- до змісту кожного уроку подаються можливі запитання для короткого обговорення і рефлексії. До кожного уроку подається перелік творів, з яких учитель може обирати на свій розсуд, або ж, орієнтуючись на який, добирає свій варіант прикладів;

- до кожного уроку пропонується й перелік понять, до якого входять нові для учнів і вже знайомі, що дає можливість повторення, застосування до нового мистецького матеріалу або в новій ситуації практичної творчості тощо.

Тематичний розподіл навчального змісту

5 клас. Тема року: «Художні образи в моєму житті»

Розділ I. Мистецькі шедеври та їхні творці

Тема 1. Диво народження мистецтва

Тема 2. Художні образи мого дитинства

Розділ II. Особистість у мистецтві

Тема 3. Народна мудрість у мистецтві України і світу

Тема 4. Світ і людина в мистецтві

6 клас. Тема року: «Всесвіт, утілений в художніх образах»

Розділ I. Мистецькі мандри у часі і просторі.

Пізнаємо світ через мистецтво

Тема 1. Історія в мистецтві і мистецькі історії

Тема 2. Вічні теми в мистецтві

Розділ II. Діалог традицій – діалог почуттів у мистецтві

Тема 3. Сучасне в традиціях і традиційне в сучасному

Тема 4. Дивовижна сила мистецтва

Метою модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.) є цілісний різнобічний розвиток успішної особистості учня у процесі формування мистецької грамотності опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації в міжкультурному комунікаційному просторі; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в сфері мистецької діяльності та комунікації; розкриття творчого потенціалу, залучення до культурних мистецьких подій та процесів в Україні. Дидактичне забезпечення - підручник від авторського колективу Кондратова Л. Г., Федун С. І., Чорний О. В.

Досягнення поставленої мети досягається за умови дотримання таких завдань загальної мистецької освіти:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток мистецьких художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи мистецької грамотності, яка відображає видову, жанрову, стильову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження в мистецькій діяльності, до здійснення мистецької комунікації;
- розвиток художніх мистецьких здібностей, креативного мислення, творчого потенціалу;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі, які передбачають, що учень:

- опановує різні види, жанри та стилі мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва;
- розвиває художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;
- пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект;
- використовує інформаційне й цифрове середовище у власній творчості та художній мистецькій комунікації.

Для досягнення очікуваних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі програмою пропонуються такі види мистецької діяльності:

Образотворча складова інтегрованого курсу

Сприймання творів мистецтва

Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотомистецтва, дизайну). Сприймання та інтерпретація народних творів художніх промислів та ремесел, творів декоративно-ужиткового мистецтва. Аналіз засобів виразності художніх образів, втілення художньої ідеї у творах, способів творення художніх образів, художньої мови у творах образотворчого мистецтва різних видів та жанрів.

Мистецька художньо-творча діяльність: художньо-творче самовираження в різних видах образотворчої мистецької діяльності: тренувальні вправи, творчі завдання.

Виконання тренувальних, навчальних вправ

Виконання короткочасних тренувальних вправ, оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів для подальшої творчої мистецької діяльності, підготовка до виконання творчих завдань: вправи в повітрі,

вправи олівцем, вправи фарбами, вправи на засвоєння прийомів ліплення, виконання ескізів, виконання композиційних схем, аналіз пропорцій, будови тіла, аналіз натурної постановки, пояснення послідовності дій.

Практична мистецька діяльність, виконання творчих мистецьких завдань

Втілення художньої ідеї в процесі мистецької діяльності. Виявлення креативності та набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах, жанрах образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотографії, дизайну, декоративно-ужиткового мистецтва тощо). Набуття практичних навичок і досвіду створення візуальних образів (малювання, ліплення, розпис, декорування, просторове проєктування тощо), дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами, оволодіння різними образотворчими техніками, створення схем, ескізів, аналіз пропорцій, виконання завдання різними засобами і способами (експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей).

Ігрова та проєктна діяльність

Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій, залучення до творчих ігрових видів діяльності.

Тематичний розподіл навчального змісту

5 клас. У світі мистецтва

Тема I. Мистецька азбука

Тема II. У колі народних та професійних митців

6 клас. Мандрівка країною мистецтв

Тема I. Шляхами українського мистецтва

Тема II. Сторінками мистецтва зарубіжжя

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.) – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового, чутливого для формування цінностей і пошуку життєвих сенсів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення. Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Дидактичне забезпечення цієї модельної програми реалізоване чотирма підручниками різних авторських колективів:

автор Масол Л. М.,

автори Гайдамака О. В., Лемешева Н. А.;

автори Аристова Л. С., Чен Н. В.;

автори Рубля Т. Є., Мед І. Л., Наземнова Т. О., Щеглова Т. Л.

Тематичний розподіл навчального змісту

5 клас. Тема року: Види і мова мистецтва

Народне і професійне мистецтво

Взаємодія і синтез мистецтв

6 клас. Тема року: Жанри мистецтва

Образи людини в мистецьких жанрах

Образи природи в мистецьких жанрах

Наступність між циклами навчання на рівнях початкової та базової середньої освіти у модельній навчальній програмі «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів

загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Кізілова Г. О., Лемешева Н. А., Лобова О. В., Назар Л. Й., Чужина І. Ю, Шулько О. А.) реалізується за допомогою врахування мети, завдань і очікуваних результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти й типових освітніх програмах для початкової школи, а також тим, що групи результатів навчання співвідносяться з відповідними змістовими лініями програми початкової школи. Поєднання творчості, інтерпретації та знань дає змогу учневі / учениці проявляти себе як в індивідуальній, так і колективній діяльності. Програма передбачає креативний підхід до вокальної, інструментальної та художньо-творчої активності.

Структура програми містить річні теми: «Мистецтво навколо нас» і «Життя крізь призму мистецтва», які, у свою чергу, розподілено на розділи (кластери за місяцями), що передбачають послідовність і наступність опанування навчального матеріалу з урахуванням можливостей інтеграції музичного, образотворчого та синтетичних мистецтв. Вибір навчального тематизму визначається віковими запитами учнів. У 5-му класі на засадах наступності з початковою освітою охоплено теми, в яких розкривається образ дитинства і світ, що оточує дитину, наприклад, тема «Палітра мистецтв» акцентує на розмаїтому світі мистецтва, детально розповідає про його види та можливості самореалізації через кожен з них; через тему «Світ дитинства в мистецтві» учні можуть побачити та відчутти свою причетність до художнього світу, що допоможе їм інтегруватися у світ мистецтва, проявити творчі здібності, розкрити власний потенціал.

У 6 класі як відповідь на інтереси підлітків розкриваються втілені у мистецьких творах дискусійні теми взаємин, добра і зла в мистецтві та житті, ролі мистецтва в житті людини тощо.

Дидактичне забезпечення - підручник від авторського колективу Кізілова Г. О., Гринишина Л. М.

Тематичний розподіл навчального змісту

5 клас. Мистецтво навколо нас

Палітра мистецтв

Світ дитинства в мистецтві

Навколишній світ у мистецтві

Народні мистецькі традиції

Персонажі казок та їх відображення у мистецтві

Рух у житті та в мистецтві

Мистецькі прогулянки на природі

Тварини у мистецтві: реальні та фантастичні образи

Зустріч мистецтв

6 клас. Життя крізь призму мистецтва

Унікальність художнього таланту

Мої погляди на мистецтво

Добро і зло в мистецтві

Сучасність мистецьких традицій

Реальне і вигадане в мистецьких творах

Внутрішній світ і зовнішність людини у мистецтві

Історичні сюжети в мистецтві

Мистецтво на вулицях міста

Мистецтво змінює людину і життя.

Модельна навчальна програма міжгалузевого курсу «Драматургія і театр» частково реалізує результати навчання двох освітніх галузей - мовно-літературної та мистецької. Тому цей міжгалузевий курс може впроваджуватися у закладі освіти водночас з інтегрованим курсом «Мистецтво», а не замість нього – для поглиблення і поширення внутрішньогалузевих і міжгалузевих зав'язків, більш детального ознайомлення учнів з

одним із видів мистецтва – театрального. Саме тому у навчальному плані закладу освіти не рекомендовано заміщувати інтегрований курс «Мистецтво» міжгалузевим інтегрованим курсом «Драматургія і театр». Підручником дана модельна програма не забезпечена.

Розділ «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу ЗЗС презентує електронні версії шести підручників з інтегрованого курсу «Мистецтво» розроблені різними авторськими колективами для різних моделей викладання мистецьких дисциплін («Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво»), що отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» та розміщені в електронній бібліотеці Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Оскільки підручник – один з педагогічних засобів (з-поміж багатьох інших), що допомагає розв'язувати освітні завдання, визначені програмою. Щонайперше, це навчальне видання для учнів, педагогічний інструмент для оптимізації їх навчання. Тому вбачаємо важливим надати методичну допомогу педагогу щодо пошуку оптимального збалансованого алгоритму використання підручника у поєднанні з іншими видами мистецької діяльності на уроках. Адже для досягнення цілей і завдань кожного конкретного уроку, педагогу необхідно залучати учнів до різних видів художньо-творчої діяльності, зокрема і не охопленими змістом підручника.

Розділ «Концептуальні підходи до викладання мистецтва в 5-6 класах НУШ» містить інформацію про підходи в освіті:

- *компетентнісний підхід* (формування компетентнісної сфери в єдності ключових і мистецьких предметних/міжпредметних компетентностей з метою успішної самореалізації в будь-якій обраній в майбутньому професії, домінантності взаємодії різних видів мистецтва у навчанні, встановлення міжпредметних зв'язків з іншими сферами знання, формування потреби в естетизації життєвого простору, здатності до художньо-творчої самореалізації та культурного самовираження) та презентацію «Компетентнісний підхід як фундамент реформи освіти України»;

- *діяльнісний підхід* та зокрема про особливості його реалізації у 5-му класі на уроках мистецтва, що здійснюється через різноманітні форми практичної діяльності учнів, у процесі чого відбувається їхнє самовираження у малюванні, ліпленні, конструюванні тощо, де виявляється творчість, ініціативність, формується і розвивається здатність співпрацювати з однолітками.

Зазначимо, що діяльність на уроках мистецтва – це і сприймання, і аналіз, й інтерпретація творів мистецтва, виявлення емоційно-ціннісного ставлення до них під час обговорення у ході фасилітованої дискусії або під час складання історії-сторітелінгу. У процесі такої діяльності мають формуватися і розвиватися такі наскрізні вміння, як уміння висловлювати власну думку, здатність логічно обґрунтовувати позицію, критично мислити тощо.

Водночас, зазначимо, що з-поміж результатів навчання нового державного стандарту є формування уміння демонструвати/презентувати результати власної творчості, здатність пояснити свій задум, критично оцінити власні успіхи і досягнення тощо. Це слід системно і послідовно формувати в учнів, адже вміння критично оцінювати свої можливості і якнайкраще представити їх іншим - є актуальним і необхідним у сучасному світі.;

- *інтегрований підхід* який доцільно реалізувати на основі тематичної інтеграції та інтеграції способу дій. Зокрема, опанування учнями особливостей мови різних видів мистецтва у 5-му класі може здійснюватися в межах тематичної інтеграції, коли тема розкривається через сприймання-інтерпретацію творів різних видів мистецтва, художньо-творчу діяльність дітей і знайомство з особливостями мови мистецтва. Водночас, учні можуть досліджувати багато мистецтвознавчих понять – суголосих в різних видах мистецтва (наприклад, ритм, контраст, штрих тощо).

У наступному розділі «**Особливості оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів освіти у 5-6 класах з мистецтва**» висвітлено Методичні

рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289,

З допомогою матеріалів презентації «НУШ: Особливості оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Вимоги до обов'язкових результатів навчання. Оцінювання навчальних досягнень із предметів мистецької освітньої галузі. Формувальне оцінювання» педагоги можуть детальніше ознайомитися із специфікою оцінювання результатів навчання здобувачів освіти під час навчання мистецтву: образотворчому мистецтву.

Розділ «Методичні матеріали для викладання мистецтва: образотворчого мистецтва» презентує орієнтовне календарно-тематичне планування, методичні матеріали для вчителів мистецтва.

Більше ста шкіл України 1 вересня 2021 року стали учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 8. НУШ стартувала і в чотирьох пілотних закладах Черкаської області.

2. Тематичний та інтегрований підхід: художньо-інтегративна технологія. Основні принципи загальної мистецької освіти Державного стандарту. Базовий навчальний план і розроблення навчальних програм за модельною навчальною програмою

Наталія Лемешева,
методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Інтеграція (від лат. Integratio – відновлення, спогад, Integer – цілий) – об'єднання в ціле будь-яких частин, елементів.

У Великому тлумачному словнику інтеграція – це “доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи”.

За системного підходу інтеграція визначається як процес взаємодії двох або більше систем з метою створення нової, яка набуває нових властивостей завдяки зміні властивостей та зв'язків її елементів.

Інтегроване навчання (Адаптовано з “Natural Curiosity: A Resource for Teachers” University of Toronto OISE) – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремої дисципліни.

Предметні межі (роздільники) зникають, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами й спиратися на знання і навички з кількох предметних областей.

Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін і критичного оцінювання того, як ці частини взаємодіють

Що саме інтегрує курс «Мистецтво» в базовій школі? Як раз основа інтеграції – знайомі вчителю музичний і образотворчий складники, в які інкрустовано інші, так звані синтетичні, види мистецтва (театр, екранні, цирк тощо). Однак важливо пам'ятати; йдеться

не про «поєднання предметів» у різний спосіб, а про досягнення цілісності сприймання світу дитиною через переживання мистецтва, відчуття дітьми єдності загальної мистецької палітри.

Як ми знаємо, ідея інтеграції не є абсолютно новою для вчителів мистецьких дисциплін, детально розробляється з початку 2000-х років.

Провідною ідеєю Концепції «Нова українська школа» є розвиток ключових компетентностей учнів. Орієнтуючись на європейський досвід освітніх реформ, українська освіта сьогодні повинна мати не академічний, а прикладний характер: усі знання, отримані в школі, дитина має використовувати в повсякденному житті. Саме такою ідеєю пронизане інтегроване навчання, яке нині набуло більш широкого розуміння в теорії й більш активного використання в практиці освітньої діяльності порівняно з попередніми роками.

Під час викладання мистецтва інтегрований підхід доцільно реалізувати на основі тематичної інтеграції та інтеграції способу дій. Зокрема, опанування учнями особливостей мови різних видів мистецтва у 5-му класі може здійснюватися в межах тематичної інтеграції, коли тема розкривається через сприймання-інтерпретацію творів різних видів мистецтва, художньо-творчу діяльність дітей і знайомство з особливостями мови мистецтва. Водночас, учні можуть досліджувати багато мистецтвознавчих понять – суголосих в різних видах мистецтва (наприклад, ритм, контраст, штрих тощо).

Поліхудожній підхід, який стрімко поширюється в мистецькій освіті і втілює ідею інтеграції, є природним і має як психологічне, так і естетико-філософське пояснення: синестезія як здатність людської психіки до взаємодоповнювання сприймання різними аналізаторами; природний рух мистецтва від синкретизму до виокремлення видів мистецтва та їхнього поєднання в різних формах синтезу – як зустрічні тенденції, що діють постійно і симультанно впродовж існування самого мистецтва.

З найдавніших часів внутрішня єдність мистецтва є основною тенденцією розвитку. Усі види мистецтва споріднені й покликані до життя потребами людей – естетичними, пізнавальними, комунікативними, виховними тощо. Немає мистецтва головного або другорядного. Жоден вид мистецтва не може бути змінений іншим, а всі разом вони утворюють динамічну систему, єдиний організм із загальними закономірностями. Різні види мистецтва не тільки не відокремлені одне від одного, а навпаки, тісно пов'язані між собою й знання одного з них допомагає глибшому сприйманню й розумінню іншого. Усі види мистецтва народжуються з єдиного джерела-реального життя.

Кожен мистецький твір має сюжет, в якому автор за допомогою різних мистецьких засобів передає свій задум. Але між різними видами мистецтва може існувати не тільки сюжетний зв'язок, а й внутрішній – творчий, життєвий. Ідея взаємозв'язку мистецтв, яка ґрунтується на цілісності сприймання навколишнього світу та творів мистецтва, має стати однією з провідних у мистецькому навчанні та вихованні школярів. Однак звернімо увагу на ще один аспект інтеграції, в якому мистецька освіта бере участь: узгодження не лише навчального матеріалу між видами мистецтва, а й між мистецтвом та змістом інших освітніх галузей саме задля досягнення відчуття цілісності світу в уявленнях дітей. Цей аспект пов'язаний із впровадженням компетентнісного підходу в освітній процес загалом, стема освіти зокрема, проектною діяльністю, участю у позакласній роботі тощо.

Для досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом освіти, розроблено модельні навчальні програми з навчальних предметів та інтегрованих курсів, визначених Типовою освітньою програмою (наказ МОН від 19.02.2021 № 235). Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 1, абзац 7) **модельна навчальна програма** – це «документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів/учениць, зміст навчального предмета/інтегрованого

курсу та види навчальної діяльності учнів/учениць, рекомендований для використання в освітньому процесі». Для реалізації принципу академічної свободи Міністерство освіти і науки України пропонує варіативність модельних навчальних програм, що дає можливість педагогічним працівникам широкого вибору щодо визначення моделі викладання навчального предмета чи інтегрованого курсу. Водночас, заклад загальної середньої освіти, обираючи ту чи іншу модельну навчальну програму, створює на її основі навчальну програму закладу освіти. Зазначимо, що в цьому випадку необхідно пам'ятати про академічну доброчесність і збереження авторства авторів модельної навчальної програми

Навчальна програма - документ, що визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів з навчального предмета (інтегрованого курсу), опис його змісту та видів навчальної діяльності учнів із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних на їх провадження, та затверджується педагогічною радою закладу освіти

Основні принципи загальної мистецької освіти Державного стандарту. Базовий навчальний план, розроблення навчальної програми «Мистецтво, 5-6 класи» за модельною навчальною програмою:

- наступності основної мистецької освіти з іншими ланками освіти; перспективності навчання;
- невід'ємності навчального і світоглядно-виховного спрямування;
- пріоритетності ціннісного становлення особистості на підґрунті взаємозв'язку загальнолюдських, національних і особистісних векторів і смислів мистецтва;
- інтегрального поліхудожнього розвитку особистості; навчання через мистецтво;
- виявлення творчої свободи суб'єктів мистецької освіти; можливості для вчителя гнучкої адаптації до індивідуальних особливостей і потреб учнів/учениць;
- спрямованості на виховання пошани до національних культурних надбань невід'ємно від здатності існування в полікультурному світі на засадах діалогу.

Організаційно-процесуальне забезпечення інтегрованого навчання мистецтва в школі (оформлення шкільної документації: календарне планування, журнал, співпраця педагогів).

Особливості реалізації інтегративної художньо-педагогічної технології: методи (порівняння, аналогії, асоціації), дидактичний інструментарій.

Сучасний інтегрований урок вагомо відрізняється від того, який упроваджувався протягом багатьох років. Поступово ми відходимо від штучного об'єднання двох навчальних дисциплін у межах одного уроку, під час якого один предмет домінує, а інший слугує доповненням. У сучасному розумінні інтегроване навчання – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни. Предметні межі майже зникають, натомість з'являється тематичне викладання, за якого декілька навчальних предметів об'єднуються навколо однієї теми. Взаємодія різних видів мистецтва у навчальному процесі – це не просто додаткове залучення на уроці одного виду мистецтва матеріалу іншого або ілюстрування одного виду мистецтва іншим. Співдружність різних видів мистецтва буде доцільною і дійсно творчою лише тоді, коли кожен вид мистецтва збереже свою специфіку, свою форму художнього мислення. Коли ж ця специфіка не враховується, то взаємодія мистецтв порушується і втрачає педагогічну доцільність. Проводячи паралелі з іншими видами мистецтва, не слід перетворювати музику в ілюстрацію до якоїсь картини чи літературного твору. Використовуючи літературу й твори образотворчого мистецтва,

Вчителю не слід забувати, що він проводить саме урок музики, а література і образотворче мистецтво мають лише збагачувати музичні враження школярів, виводячи їх на нові рівні художнього узагальнення. Завдяки зіставленню музичних творів з творами

інших видів мистецтва збагачуються уявлення учнів про специфіку музично-образного відображення світу, а розгляд зв'язків музики з життям стає глибшим і повнішим. Отже, взаємозв'язок між видами мистецтва означає не лише знаходження внутрішніх зв'язків між музикою, художньою літературою, образотворчим мистецтвом, хореографією, театром тощо, а й між цими видами мистецтва й життям.

Алгоритм моделювання уроку мистецтва у 5-му (6-му) класі за інтегративною художньо-педагогічною технологією. Використання стратегій розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту, кооперативного навчання в освітньому процесі під час навчання мистецтву.

Алгоритм роботи за інтегрованою технологією

Визначити мету уроку.

Спрогнозувати очікуваний результат уроку.

Змодельовати схему уроку.

Визначити вид інтегратора (група інтеграторів) буде використовуватися на уроці.

Визначити які технології використовуватимуться на уроці.

Обговорити музичний та візуальний ряд.

Приклади творчих завдань інтегративного типу, що передбачають активізацію міжсенсорних емоційно-образних асоціацій учнів у процесі сприймання творів мистецтва та практичної діяльності:

- графічно зобразити мелодичний рисунок, передати лініями характер руху мелодії (плавний, стрибкоподібний), напрям руху мелодії (угору чи вниз), дібрати до мелодії відповідні за характером лінії-образи («лінія-пружинка», «лінія-хвиля», «лінія-зигзаг», «лінія-пунктир»);

- дібрати кольори, відповідні музичним тембрам, образам і настроям;

- відобразити музичні ритми (дво-, три-, чотиридольні) або форми (одно-, дво-, тричастинні, куплетні) у схемах-малюнках, орнаментальних композиціях, зокрема аплікаціях;

- намалювати реалістичні композиції (сюжетно-тематичні, пейзажні тощо) – «візуальні розповіді» до програмних музичних творів, театральних вистав;

- відобразити динамічний розвиток музики, кульмінацію в безпредметних кольорових композиціях, у яких змінювати кольорову гаму (яскравість, насиченість, контрастність), відповідно до змін у музиці;

- створити музичні образи – інтонації, ритми, «звукові плями», які б характеризували героїв казки, персонажів сюжетної картини або портрета;

- створити мелодію до вірша (за інтонаціями-підказками або в заданому ритмі й розмірі);

- відтворити характер танців у безпредметних композиціях;

- намалювати ілюстрації до дитячих казок, віршів, мультфільмів;

- передати за допомогою жестів, танцювальних рухів, пантоміми характери героїв казки, персонажів картини, образів програмної музики;

- «оживити» картину за допомогою пантоміми, жестів і рухів або розіграти уявний діалог за сюжетом картини (наприклад, «натюрморт в особах», «розмова намальованих персонажів»);

- створити «театр костюму» – інсценізацію міні-оповідань про традиційний національний одяг українців, зокрема вишиванки, віночки (варіант – із супроводом танцювальної музики).

Під час конструювання уроку мистецтва для розкриття, емоційного посилення певної світоглядної теми музичного чи образотворчого мистецтва «залучаються» твори інших видів мистецтва. Таким чином, на уроці певна тема, щонайперше розкривається завдяки мові одного (домінантного) виду мистецтва, а твори інших видів доповнюють і збагачують загальне сприйняття.

З огляду на те, що Державні стандарти і модельні навчальні програми не визначають кількісну чи якісну складову інформації (мистецького змісту), яку дитина має засвоїти в процесі навчання. А визначальними є результати навчання учнів, що мають виявлятися у певних діях, на основі запропонованого педагогом мистецького контенту. Тому важливим стає переформатування методів і прийомів навчання мистецтву від ілюстративно-пояснювальних – до інтерактивних, дослідницьких. Це сприятиме формуванню в учнів потреби в активному здобутті нових знань та умінь, позитивному емоційному ставленні до пізнання, розвитку критичного мислення тощо. Вчитель самостійно обирає освітні технології, види мистецької діяльності учнів, мистецькі твори для сприймання (орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості), визначає обсяг годин для опанування розділу (теми) програми і досягнення учнями очікуваних результатів навчання тощо.

3. Організація освітнього процесу в синхронному та асинхронному режимах з використанням дистанційних технологій; інфомедійна грамотність

Наталія Лемешева,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Дистанційне навчання мистецтва як «традиційна» форма навчання із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Інтегрований курс “Мистецтво” має свою специфіку викладання яка ґрунтується на комплексному зануренні в мистецтво, яке одночасно охоплює: «прийняття» школярами емоційно-інформаційних імпульсів, що надсилають мистецькі твори; їхнє проживання, створення власних образів інтерпретацій побаченого або почутого; осмислення, утворення особистісної цінності та введення її у свій внутрішній світ.

В умовах дистанційного навчання мистецтву, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між — набуває особливої важливості та специфіки. Саме вчитель/ка співпрацює з усіма учасниками освітнього процесу. Він/вона має розуміти мету, план виконуваних завдань, інструментарій для праці, її обсяг та методику оцінювання виконаної роботи, щоб виконати навчальну програму з мистецтва, а отже, учні досягли передбачених результатів навчання. Батьки зобов’язані забезпечити належні умови для навчання, сприяти виконанню дитиною завдань та досягненню передбачених результатів. Учні мають опрацьовувати навчальні матеріали для оволодіння відповідними компетентностями та досягнення передбачених модельною (навчальною) програмою результатів навчання, дотримуючись принципу академічної доброчесності.

Взаємодія між учнями та вчителями в дистанційному навчанні відбувається в межах штучно створеного комунікативного простору. Комунікативний простір передбачає сформовану ситуацію взаємодії, в якій є місце, час та взаємне бажання для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання. В умовах дистанційного навчання цей

процес складніший, породжений необхідністю спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у віртуальному просторі.

Розпочати підготовку до дистанційного навчання потрібно з планування графіка своєї роботи, визначення базових інструментів та доступної і простої в користування платформи, розробити алгоритм дій для учнів. Обов'язково проаналізувати календарно-тематичне планування, визначити теми для вивчення в дистанційному режимі, розробити тематичні завдання

в системі онлайн. скоригувати власні календарно-тематичні плани, оптимізувати матеріал та очікувані результати, заплановані на період дистанційного навчання. Важливо забезпечити досягнення очікуваних результатів навчання, водночас пам'ятаючи, що деякі з них можуть бути недостижними в нових умовах, деякі — потребуватимуть незначної корекції, а частина — залишаться незмінними.

У ході планування навантаження кожного заняття слід мати на увазі, що самостійне опрацювання матеріалу учнями триває довше, аніж виклад цього матеріалу вчителем/вчителькою. Варто скоротити, наскільки це можливо, обсяг матеріалу. Це означає оптимізувати тематичне планування, вилучити несуттєві фрагменти, комбінувати матеріал кількох тем в одну. Також доцільно переглянути очікувані результати навчання і встановити дещо нижчий їх рівень або цілком їх скоригувати, якщо в умовах дистанційного навчання їх досягнення є надто складним.

Складністю дистанційного навчання є не тільки стимулювання учнів до внутрішньої роботи, а й можливість розгортання діалогу, який дозволяє учням висловлювати найрізноманітніші пропозиції. Основна мета комунікації полягає в залученні та мотивації учасників до навчання.

Найстійкішою мотивацією є внутрішня (когнітивна), тобто мотивація усвідомленої дії. У дистанційному навчанні вона відіграє головну роль. Варто зазначити, що це найскладніша мотивація для дитини, яка ще не завжди усвідомлює себе самостійною особистістю з власним місцем у соціумі, не розуміє, які знання можуть допомогти їй стати успішним(ою) і щасливим(ою)

Якщо використовувати складну інформацію без урахування вікових і психологічних особливостей дитини, давати великий обсяг завдань одразу на тривалій період, це не сприяє внутрішній мотивації дитини. Завдання вчителя/вчительки — зробити матеріал максимально доступним, цікавим, наочним і таким, що стимулюватиме до розширення знань.

Завжди більш вирашними є ілюстровані онлайн-уроки, що спонукають дитину до співтворчості, пошуку, перетворюють її на дослідника. Зворотний зв'язок з учителем/вчителькою — важливий фактор засвоєння знань. Дитина повинна бачити свої успіхи і вчитися працювати над помилками.

Мотивація досягнення реалізується в успішності освітньої діяльності учнів, у прагненні до поставлених цілей і виявленні наполегливості. Учні й учениці, орієнтовані на успіх, частіше досягають своїх цілей. Так працює і традиційна школа, але в умовах дистанційного навчання особливо важливо хвалити учнів, відзначати їхні досягнення й успіхи, навіть невеликі.

Дистанційне навчання базується на принципі гнучкості місця, часу, темпу та траєкторії навчання, і використати ці переваги. Можливість впливати на деякі аспекти свого навчання підвищує внутрішню мотивацію учнів, тож варто дати їм вибір у тому, які завдання виконувати (наприклад, 3 з 5 запропонованих), у якому порядку, за яким розкладом (у межах навчального тижня). Самостійна відповідальність за власну навчальну траєкторію формується поступово, тому варто нарощувати автономність у процесі навчання.

Дистанційне навчання може здійснюватись у двох режимах: **синхронному** (всі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у веб-середовищі) чи **асинхронному**

(освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком). Відмінністю між синхронним і асинхронним режимами є миттєві повідомлення та негайний зворотний зв'язок. Асинхронний режим не дає можливості такого типу взаємодії. Синхронний режим дозволяє співпрацювати в режимі реального часу. Перевага синхронного режиму в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час.

Синхронний режим — це безпосередня взаємодія вчителя та учнів/учениць у режимі реального часу під час відео зв'язку, зазвичай у ході онлайн-уроків, що вимагає онлайн-присутності в **чітко визначений час**. Під час якого учні бачать і чують свого педагога й можуть одразу поставити запитання, коли щось незрозуміло. У синхронному форматі можна організувати безпосередню **взаємодію учнів у малих групах**, швидко обговорити питання та прийняти рішення, створити інтелект картку до мистецького поняття, побудувати часову шкалу (Timetoast).

Під час онлайн-уроку педагог має враховувати технологічні обмеження, наприклад, що говорити може лише хтось один із учасників, на екрані можна побачити не всіх учасників водночас, якщо їх достатньо багато. Певна частина синхронного заняття йде на узгодження технічних перешкод, перепитування й уточнення через непередбачувані перебої зі зв'язком та інші організаційні моменти.

Також під час онлайн-уроку, коли учні нерухомо сидять біля екрана, вчитель має не забувати про чергування розумової активності з фізичною, пропонувати руханки та ігри, проводити гімнастику для очей, враховувати те, що згідно санітарному регламенту діти різного віку можуть безперервно працювати з технічними засобами під час уроку: для учнів 1 класів — не більше 10 хвилин; для учнів 2 — 4 класів — не більше 15 хвилин; для учнів 5 — 7 класів — не більше 20 хвилин; для учнів 8 — 9 класів — 20 — 25 хвилин.

Наголошуємо, що відповідно до положення про дистанційне навчання, «не менше 30 відсотків навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі (решта навчального часу організовується в асинхронному режимі)».

Асинхронний режим — це коли взаємодія між учнями та вчителями здійснюється із затримкою в часі. Асинхронний режим передбачає роботу учнів за власним графіком та у власному темпі. При цьому застосовуються інтерактивні освітні платформи, телевізійні уроки, електронна пошта, форуми, соціальні мережі, блоги, сайти, надаються посилання на сторінки доступного підручника чи іншого посібника, на віртуальні музеї, бібліотеки, презентації, тестові завдання тощо. Асинхронне навчання можна учням планувати за допомогою вчителя, дедлайнів (жорсткими – обмеженими в часі і гнучкими – додається час на доопрацювання) або самостійно.

Асинхронний режим дозволяє розміщувати навчальні матеріали в інтернеті, й учні працюють у зручний для себе час, спілкуючись один з одним та вчителем/вчителькою через дискусійні дошки, форуми чи електронну пошту. Асинхронний режим може включати в себе різноманітні засоби інформації, аудіо- та відеоуроки (але не обмежуватись ними). За допомогою асинхронного режиму навчання учень/учениця може працювати у власному темпі та в зручний для себе час.

Учителю/вчительці важливо зазначити терміни виконання завдань, надіслані для зворотного зв'язку, надати орієнтовний розклад уроків для учнів, щоб вони мали уявлення про те, що їм слід робити і коли.

Асинхронний режим застосовується до різних форм цифрового та онлайнного навчання. Наприклад, учитель/ка може записувати власні короткі відеоуроки, пояснення або навчальні завдання на основі ігор, які учні виконують самостійно.

Асинхронний режим включає:

- записані презентації, такі як слайд-шоу та відео;
- електронну пошту;
- дошки для обговорень;

групи в соціальних мережах або Viber

Варто зазначити, що переважна більшість сервісів проведення онлайнних уроків дозволяють здійснювати **запис занять**. В окремих випадках доступ до таких записів можна використати як альтернативу відвідуванню синхронних уроків за умови забезпечення:

- **оптимальної тривалості та наповнення запису**. У цифровому навчанні практикують короткі відеоролики тривалістю до 8-10 хвилин. Тож у разі планованого подальшого використання запису варто структурувати його таким чином, щоб можна було виокремити найбільш інформативний фрагмент;

- **приватності учасників уроку**. Бажано, щоб частина уроку, пропонована в записі, не містила відео- чи аудіоматеріалів учнів/учениць, присутніх на занятті. Оптимально, якщо такий запис обмежується фрагментом з поясненням учителя. Також можна надавати доступ до такого відео лише для учнів/учениць конкретного класу.

Асинхронна практика має передбачати значний простір для **експериментів** і можливості виправити учнями ймовірні помилки. Тому тут краще застосувати інструменти на кшталт LearningApps, LiveWorkSheets, та інші, які дозволяють виконувати завдання довільну кількість разів без ризику отримати погану оцінку. Крім того, гнучкий розподіл часу в асинхронному режимі доцільно використати для виконання творчих, **проектних робіт**. Для реалізації диференційованого підходу можна скористатися **дошками вибору** (Padlet, WhiteBoard.Chat), коли учням пропонують певний набір завдань на вибір, і вони виконують у довільному порядку всі або лише частину завдань. Важливо підібрати альтернативні завдання таким чином, щоб забезпечити досягнення запланованих результатів навчання, різними шляхами та способами.

Доцільно здійснювати різні комбінації синхронного й асинхронного режимів взаємодій. Наприклад, у синхронному режимі провести **кожен третій урок предмета**, а для решти часу запропонувати завдання учням для самостійного опрацювання та виконання, або розпочинати заняття синхронно, здійснити огляд матеріалу та спрямувати учнів/учениць до попередньо записаного відеоуроку та набору практичних вправ і завдань, які потім опрацьовуються асинхронно. Наприкінці уроку необхідно повернутися в спільний онлайн-простір, з'ясувати проблемні моменти, дати відповіді на запитання, підбити підсумки, здійснити рефлексію.

Можна спланувати синхронне заняття таким чином, щоб упродовж його тривалості проводити опитування. У такому разі доцільно об'єднувати учнів/учениць у групи, щоб частина учнів/учениць працювала з учителем, відповідаючи на запитання індивідуально чи в малій групі, а решта класу працювала асинхронно над попередньо підготованими завданнями. За якийсь час (або на наступному занятті) групи міняються.

Заслуговує на увагу підхід **«Перевернутий клас»**, коли новий матеріал учні опрацьовують асинхронно (переглядаючи відеозаписи, виконуючи вправи та завдання), а на онлайнному занятті здійснюють його обговорення та практичне закріплення.

Для успішного освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання рекомендуємо дотримуватися складових навчання:

- *мотиваційний блок* (мотивація яка повинна підтримуватися впродовж усього процесу навчання. Велике значення має конкретна мета, яка ставиться перед учнями та доцільний підбір навчальних завдань що відповідають підготовці учня);

- *інструктивний блок* (чіткі інструкції і методичні рекомендації які надаються учням для виконання кожного із навчальних завдань);

- *інформаційний блок* (система лаконічного і змістовного інформаційного наповнення);

- *контрольний блок* (система тестування і контролю);

- *комунікативний і консультативний блок* (система інтерактивної взаємодії учасників дистанційного навчання з учителем і між собою).

Способи комунікації це: жест, зображення, мова, писемність і музика. З давніх давен люди комунікували, щоб передавати та обмінюватися інформацією. Потім люди навчилися передавати інформацію на відстані за допомогою сигналів, якими сповіщали через передавальні пости, розташовані в зоні видимості один від одного. Експерти вважають, що епоха масмедіа розпочалася тоді, коли медіаносій пройшов еволюцію від камінної стіни до масового друку книжок, коли зупинити і втаїти якийсь контент стало неможливо. Книгодрукування уможливило масове передавання знань як вищої форми інформації

З винаходом телефону, радіо, фотографії, кінематографу людство навчилося передавати/ тиражувати і візуальну та аудіовізуальну інформацію. Подальший революційний злам настав в епоху високошвидкісного інтернету, коли споживачі інформації навчилися ділитися користувацьким контентом, коментувати, спілкуватися в режимі реального часу, створити контент і поширити на масову аудиторію.

Медіаграмотність як концепт зародилася в Європі в 30-х роках минулого століття, які дали поштовх для розвитку поп-культури. Наступні десятиліття розквіту та поширення поп-культури принесли розуміння ідеологічної сили мас-медіа натуралізувати імідж і видавати сконструйовану реальність та сконструйовані меседжі за справжні. Це спричинило зсув у парадигмі бути «з» поп-культурою, а не «проти» неї як деструктивної, адже намагання забороняти її, лякати загрозами і деградацією, які вона несе, не дали бажаного результату.

Ключові принципи медіаграмотності:

Принципи медіаграмотності вперше були сформульовані Асоціацією вчителів м. Онтаріо у 1987 році, й включені Міністерством освіти Канади у Media Literacy Resource Guide (1989). З того часу ці принципи лишаються фундаментальними для системи медіаосвіти

- ✓ Усі медіаповідомлення сконструйовані
- ✓ Медіаповідомлення мають унікальну творчу мову, форми і системи символів зі своїми правилами

- ✓ Різні люди сприймають одні й ті ж медіаповідомлення по-різному
- ✓ У медіаповідомлення вбудовано цінності і погляди
- ✓ Більшість медіаповідомлень створюються задля здобуття прибутку/ або влади

Перше ключове питання: Хто створив це повідомлення?

Перший ключовий принцип: Усі медіаповідомлення сконструйовані

Ключове слово: авторство

Чільні запитання:

- ✓ Що це за текст?
- ✓ З яких елементів (блоків він складається)?
- ✓ Чи подібний він, чи різниться від інших зразків того ж жанру?
- ✓ Які технології були використані під час його створення?
- ✓ Що можна було зробити по-іншому?
- ✓ Скільки людей створювало це повідомлення? У чому полягала їхня робота?

Досліджувати «авторство» в медіаграмотності — це значно глибше, ніж просто дізнатися, чиє ім'я міститься на обкладинці книги або хто створив фільм. Ключове питання/ принцип № 1 відкриває два основні усвідомлення про масмедіа — «сконструйованість» та вибір. Перше — це просте, але глибоке розуміння того, що всі медіатексти не «природні», хоча вони виглядають як «справжні».

Тексти масмедіа будують так само, як зводять будівлі та прокладають шосейні дороги: складають план, збирають будівельні блоки, наймають звичайнісіньких працівників, які й виконують різні роботи.

Коли ми проглядаємо нічні новини, проходимо на вулиці повз рекламний щит або читаємо політичний рекламний флаєр, то завжди це медіаповідомлення штучне, написане

кимось (а найпевніше, кількома людьми), зображення відредаговане так, щоб одразу захопити тебе в полон, а талановита команда поєднала все це в одне ціле.

Друге усвідомлення полягає в тому, чому саме цей засіб обрано. Якщо якісь слова промовляються, то інші відкидаються; якщо одну картинку обрано, то десятки відхилено; якщо історія завершується саме так; то були й інші можливі кінцівки. Ми як аудиторія, не бачимо і не чуємо відхилені слова, малюнки чи закінчення. Ми можемо побачити, почути чи прочитати лише те, що прийнято! Також ніхто ніколи не пояснює, чому саме це обрано.

Себто все, що «сконструювали» лише кілька людей, стає «нормальним» для решти нас. Як повітря, яким ми дихаємо, медіа і їхні повідомлення можуть сприйматися як належне і беззаперечне. Масмедіа не «реальні», але вони справді впливають на людей, тому що ми сприймаємо і наділяємо сенсом будь-які повідомлення, якими нас забезпечили їхні творці.

Успіх медіатекстів залежить від їх нарочитої природності, адже ми вимикаємо телевізійне шоу, яке виглядає «фейковим». Але правда в тому, що все це фейк — навіть ті ж новини. Це не означає, що ми не можемо насолоджуватися фільмом і підспівувати, слухаючи улюблений компакт-диск. Мета ключового питання №1 у тому, щоб просто розкрити складності медійної «сконструйованості», штучності й, отже, створити критичну дистанцію, щоб мати змогу поставити інші важливі запитання.

Друге ключове питання: Які творчі засоби використані, щоб привернути мою увагу?

Другий ключовий принцип Медіаповідомлення мають унікальну творчу мову, форми і системи символів зі своїми правилами

Ключове слово: формат

Чільні запитання:

Що ти помічаєш ...

(яким способом повідомлення побудовано)?

- ✓ Кольори? Форми? Розмір?
- ✓ Звуки, слова? Тиша?
- ✓ Реквізит, локація, одяг?
- ✓ Рух?
- ✓ Композиція? Освітлення?
- ✓ Де розміщено камеру?
- ✓ Який ракурс камери?
- ✓ Як розповідається історія візуально?
- ✓ Що роблять люди у кадрі?
- ✓ Чи є якісь символи?
- ✓ Візуальні метафори?
- ✓ Чи апелює до емоцій?
- ✓ Чому це здається «справжнім»/ реальним?

Друге ключове питання досліджує «формат» медіаповідомлення та вивчає, яким способом воно побудоване, які творчі компоненти використані під час конструювання — слова, музика, колір, рух, кут камери тощо. Мета ключового питання 2 — допомогти учням створити власний список контрольних запитань, який вони можуть застосовувати будь-коли до будь-якого медіаповідомлення. Та, щоб скласти цей список, ми, по-перше, маємо помічати, як повідомлення побудовані.

Учні, які опанують цей підрозділ, усвідомлять, що всі форми комунікації — журнали, реклама чи фільми жахів — залежать від виду «творчої мови»: який колір використано, щоб викликати різні почуття, як певний кут камери посилює близькість, як загрозлива музика посилює страх.

«Що ти помічаєш...» — одне з найважливіших питань, які потрібно ставити під час занять з медіаграмотності. І, звісно, всі відповіді прийнятні, тому що різні люди помічають різні речі. (Детальніше про це в ключовому запитанні 3.) Через те що безліч

медіаповідомлень, зокрема новини, надходять до нас візуально, важливо, щоб учні засвоїли основи візуальної грамотності: освітлення, композиція, кут камери, монтаж, використання реквізиту, мова тіла, символи тощо і те, як використання цих способів впливає на різні значення, які ми можемо отримати з повідомлення.

Розуміння граматики, синтаксичної та метафоричної системи медіа, особливо візуальної мови, не лише допомагає нам бути менш сприйнятливими до маніпуляцій, а збільшує задоволення від медійної інформації як побудованого «тексту».

Так само як письмо вдосконалює не лише навички читання, але й здатність дістати задоволення від гарного твору, найкращий спосіб зрозуміти, як медіа конструюються — це самому створити соціальну рекламу, вебсайт, розробити промоційну кампанію для події в школі. Що ближчий проєкт до реального світу, то краще. Цифрові камери та комп'ютерні програми легко забезпечують інтеграцію творчих проєктів на заняттях: від ілюстрування власних історій в дитячому садочку до створення відеодокументальних фільмів у старших класах.

Види мистецтва музика, танець, театр, образотворче/візуальне мистецтво також забезпечують контекст, завдяки якому можна здобути навички аналізу, інтерпретації та оцінювання разом з можливостями самовираження та креативного виробництва.

Третє ключове питання Чому інші люди по-різному сприймають меседжі?

Третій ключовий принцип Різні люди сприймають одні й ті ж медіаповідомлення по-різному.

Ключове слово: аудиторія

Чільні запитання:

- ✓ Чи ти колись пережив щось подібне у своєму житті?
- ✓ Чи зображене близьке до твого досвіду?
- ✓ Про що ти дізнався з цього медіатексту?
- ✓ Про що ти дізнався, переживаючи/ сприймаючи/ споживаючи медіатекст?
- ✓ Скільки інших інтерпретацій могло бути? Як ви могли дізнатися про них?
- ✓ Чи інші погляди такі ж вагомими, як і моя?
- ✓ Чим можна пояснити різні реакції?

Як аудиторія взаємодіє з медіа? Наші тіла не встигають за нашими думками, бо подумки ми постійно намагаємося зв'язати те, що слухаємо, бачимо чи читаємо з усім, що знаємо. Ключове питання / ключовий принцип 3 охоплює дві важливі ідеї: по-перше, кожна людина взаємодіє з медіа індивідуальним способом, по-друге, наша схожість створює спільні смисли.

Задумайтеся, ніхто з двох людей не бачить один і той же фільм і не чує одну і ту ж пісню на радіо; навіть батьки та діти не «бачать» одне й те саме телешоу! Сприйняття медіамеседжу залежить від особистого життєвого досвіду (національних, культурних, вікових, освітніх, статевих відмінностей тощо), тому кожна людина унікально інтерпретує.

Список чільних запитань у питанні № 3 не дозволяє трактувати телеглядача як пасивне «тіло на дивані». Ми можемо цього не усвідомлювати, але кожен з нас, навіть малюки, постійно намагається «усвідомити» те, що бачив, чув чи читав. Що більше питань ми можемо поставити про те, як ми та інші навколо нас сприймають повідомлення, то більше готові вирішити прийняти чи відхилити це.

Наші подібності також важливі для усвідомлення того, як виробники медіа «орієнтуються» на різні верстви населення, щоб впливати на їхню думку або, типовіше, продати їм щось. Поняття «цільова аудиторія» буде вивчене глибше в п'ятому ключовому питанні.

Зрештою, вивчення цього питання нагадує вчителям, що вони повинні бути не тільки відкриті для різних інтерпретацій своїх учнів, але й те, що вчителі та учні не сприймають одні й ті ж медіаповідомлення однаково.

Мета медіаграмотності не виробити одну «правильну» інтерпретацію, що є в голові вчителя, а скоріше, щоб допомогти учням усвідомити «сконструйованість» медіаповідомлення, а потім обґрунтувати свою інтерпретацію доказами.

Четверте ключове питання: Які цінності, ідеї і погляди представлено чи пропущено в цьому повідомленні?

Четвертий ключовий принцип: У медіаповідомлення вбудовано цінності і погляди

Ключове слово: контент

Чільні запитання:

- ✓ Які типи поведінки /наслідки зображено?
- ✓ Який тип особистості читача / глядача / слухача пропоновано ідентифікувати?
- ✓ Які питання виникають під час перегляду / читання/ слухання?
- ✓ Які ідеї чи цінності «продає» повідомлення?
- ✓ Які політичні (економічні) ідеї поширює повідомлення?
- ✓ Які судження чи настанови формують наше ставлення до інших людей?
- ✓ Який світогляд просуває повідомлення?
- ✓ Які ідеї чи перспективи опущені?
- ✓ Як би ти шукав те, чого не вистачає?

Стосовно змісту медіаповідомлень, то важливо розуміти, що немає медіа, які не транслюють певних цінностей і ніколи їх не буде. Усі медіа тонко просувають меседжі про те, хто для них важливий і що.

А що всі медіаповідомлення сконструйовані, то вибір має бути зроблений. Цей вибір неминуче відображає цінності та погляди тих людей, які конструюють повідомлення. Рішення про вік, стать або расу персонажа, його спосіб життя, ставлення та поведінку, які зображуються, вибір оточення (міське? сільське? заможність? бідність?), а також дії та реакції в сюжеті — лише деякі зі способів того, як цінності «вбудовуються» в телешоу, фільм чи рекламу. Навіть у новини вбудовують цінності, коли медійники ухвалюють рішення, які сюжети ставити першими, їх тривалість, який тип зображень обирати тощо.

Іноді, як і ми, медіавиробники недбало ставляться до узагальнення (гнучкі спостереження) і воно переростає в стереотип, з якого випливають жорсткі висновки. Ми віримо, що вони, однак, прагнуть справедливості та балансу між різними ідеями та поглядами. Але ми також повинні знати, як знайти альтернативні джерела як для новин, так і для розваг, і мати змогу оцінити альтернативи так само, як і вбудовані в повідомлення цінності.

Для ключового питання / принципу № 4, це не лише ідеї та цінності вбудовані в медіаповідомлення, але ще й цінності мейнстрімних медіа, що зазвичай підкріплюють і так утверджують наявну соціальну систему.

Це пояснює дві основні скарги більшості людей щодо медіа:

1) Малопопулярним чи новим ідеям складно добитися до широкого загалу, особливо якщо вони йдуть всупереч давно наявним або загальноновизнаним переконанням.

2) Якщо не оскаржувати віджилі/застарілі переконання, то вони перетікають і вкорінюються як стереотипи, ще більше обмежуючи наше розуміння та поцінування світу.

Якщо ми маємо навички допитливо та раціонально ідентифікувати як явні, так і приховані значення в опосередкованій презентації, чи то з новини, чи розваги, особливо в онлайн-просторі, то, найпевніше, будемо свідомо ухвалювати рішення про те, сприйняти чи відхилити певне медіаповідомлення. Це важливо для побудови відповідального громадянства в демократичному суспільстві.

П'ятий ключове питання: Чому це повідомлення було поширене?

П'ятий ключовий принцип: Більшість медіаповідомлень створені задля здобуття прибутку/ або влади

Ключове слово: мета

Чільні запитання:

- ✓ Хто створив та поширив повідомлення?
- ✓ Чому його поширено?
- ✓ Звідки ти знаєш?
- ✓ Кому воно адресовано?
- ✓ Звідки ти знаєш?
- ✓ Що просувається в цьому повідомленні? Про що йдеться?
- ✓ Хто матиме користь від цього повідомлення? Хто за це заплатив?
- ✓ Хто матиме користь від повідомлення: суспільство? приватні інтереси? фізичні особи? установи?
- ✓ Які економічні чинники вплинули на створення і поширення цього повідомлення?

За допомогою ключового питання/ принципу 5 ми розглядаємо мотив або мету медіаповідомлення: як на нього впливають бізнес або ідеологія. Щоб відповісти на повідомлення належним чином, нам потрібно вміти бачити далі від базових змістовних функцій медіа (інформування, переконання чи розваги). Значна частина світових медіа розвивається як комерційний бізнес. Багато хто не задумується, що медіа не просто розміщують рекламу для аудиторії, а й продають аудиторію рекламодавцям!

Справжнє призначення програм на телебаченні або статей у журналі — створити аудиторію (і задати їй відповідно сприйнятливий настрій), щоб медіа потім могли продати час або місце рекламодавцеві. Дослідження того, як медіаконтент — чи то телевізійні шоу, журнали, чи вебсайти — робить глядачів та читачів різного віку сприйнятною цільовою аудиторією для рекламодавців — це одне з найзахопливіших занять під час навчання медіаграмотності. Вивчення мети повідомлення розкриває проблеми медіавласності та її впливу на суспільство.

Спонсорування розважального контенту терпиміше для багатьох людей, ніж, скажімо, комерційний вплив на новини. Питання мотивації повідомлень кардинально змінилося, бо інтернет став міжнародною платформою, за допомогою якої групи та організації — навіть особи — мають готовий доступ до потужних інструментів, які можуть переконати інших у певному погляді. З іншого боку, інтернет надає безліч інструментів, які дозволять перевіряти джерела та розрізняти достовірні ресурси.

Вісім основних методик для вчителя з декодування рухомих зображень

Ці методики дозволяють урізноманітнити способи використання рухомих зображень на заняттях. Їх можна використовувати в роботі з усіма віковими категоріями учнів.

Перші три методики зосереджені на образній мові рухомих зображень.

Це термін тут ужито для позначення мультиплікації, кіно, відео, телеконтенту. Рухомі зображення (анг. moving images) Вони мають на меті заохотити учня усвідомити, про що «промовляє» рухоме зображення.

Метод 1, «Постав на павзу», концентрується на візуальній мові рухомих зображень.

Метод 2, «Звук і зображення», допомагає учням зрозуміти, який важливий звук в інтерпретації медіатекстів рухомих зображень.

Метод 3, «Відстеж кадр», привертає увагу до процесу монтажу. Будь-який з цих методів можна використовувати час від часу для дуже коротких сесій, щоб вибудовувати припущення учнів щодо того, як влаштовані/побудовані кінотексти. Дві інші техніки, «Верх і низ» та «Залучи аудиторію», покликані допомогти розібратися, як кінотексти досягають аудиторій. Важливо показати учням, що будь-який кінотекст не існує сам по собі. Вони повинні навчитися усвідомлювати, що фільм, анімафільм, телепрограма чи відеоролик діють задля чітких інтересів, створені з певною метою і задля певного впливу. «Верх і низ» — це і метод, який можна застосовувати, щоб перевіряти джерела інформації, використані у відеоматеріалі.

Методи 6, 7, 8: «Переклад», «Порівняй медіа» та «Модельовання», дають змогу внести в заняття елементи медіаграмотності і виявити, як кінотексти пов'язані з іншими медіа.

Опис кожного методу має три колонки. Перша описує саму діяльність, друга містить кілька простих питань, які дозволять розпочати обговорення та дискусію в класі. Цілі ж навчання зазначено в третій колонці.

Метод 1. Постав на паузу

Мета навчання. Учні повинні усвідомлювати, що:

- Кожен елемент візуального зображення має певне значення. Візуальні зображення можна «читати», як і інші тексти.

- Положення елементів у межах зображення, використовувані кольори та освітлення — все може вплинути на інтерпретацію.

- Як відстань до камери (наприклад, великий план, кут камери та те, як вона рухається, впливають на сенс побаченого?

- Як чергування кадрів впливає на сенс?

Опис методики

Використовуйте кнопку павзи, щоб допомогти класові обговорити кожен кадр короткого відео (до 60 с).

Запитайте:

- Що вони можуть бачити коли зображення «заморожені»? Розділ 5. Вісім основних методик для вчителя з декодування рухомих зображень

- Які елементи зображення розміщено в кадрі?

- Як впливає освітлення та колір?

- Яка відстань між камерою та предметами? Який кут камери?

- Як рухається камера під час знімання?

- Скільки є кадрів і як вибудовується їх послідовність?

Чільні питання

- Чому кадр скомпоновано саме так?

- Що змінилося б, якби він був скомпонований по-іншому?

- Чому камера розміщена так?

- Що змінилося б, якби вона була десь в іншому місці?

- Що зміниться, якщо деякі кадри щезнуть?

Метод 2. Звук і зображення

Мета навчання:

Учні повинні усвідомлювати, що:

- Саундтреки рухомих зображень можуть мати чотири елементи: музику, звукові ефекти, голос і тишу.

- Звукові ефекти бувають двох типів: «атмосферний» (тобто безперервний звук) і «точковий ефект» (тобто короткі звуки).

- Звук, а особливо музика, — формує «настрій» кінотексту та служить жанровим ідентифікатором (наприклад, комедії, трилеру).

- Звук часто може краще розкрити значення сцени (епізоду), ніж візуальні зображення.

- Звуки за екраном допомагають створити ефект тривимірного простору.

- Тиша також потужно впливає на сприйняття кадрів.

Опис методики

Закрийте екран і попросіть учнів уважно слухати звук.

- Учні повинні визначити, що це, і описати всі звуки, які вони почули.

- Потім вони повинні вгадати контент та стиль зображення (візуального образу).

- Покажіть знову відео зі звуком і запросіть до дискусії про те, як звуки та зображення впливають одне на одного.

Можливі подальші дії:

- Спробуйте накласти різну музику, різні звукові ефекти, різні голоси на один і той же або на різні відеотексти.

- Обговоріть, як це впливає на способи інтерпретації зображень.

Чільні питання

Про музику:

- Що це за музика?
- Які візуальні образи вона навіює?

Методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з інтегрованого курсу «мистецтво» в НУШ

Про звукові ефекти:

- Що саме ти чуєш і що за цим може бути?

Про слова:

- Що сказано і що можна довідатися про героїв за тембром їхніх голосів?

Про тишу:

- Чому, саме ці кадри супроводжує тиша? Що може трапитися?

Про кінцевий перегляд:

- Що звук вносить у кадр?
- Що змінилося б, якби цих елементів не було?

Метод 3. Відстеж кадр

Мета навчання

• Кількість, послідовність та тривалість кадрів у плані розкривають його сенс і створенні в процесі монтажу.

• Час на екрані та «час в історії/сюжеті» зазвичай різняться: монтаж «підкорегує» час для нас.

• Кожен новий кадр вносить нову інформацію або враження: кадри змінюються не просто для утримання уваги глядача.

- Темп і ритм монтажу та їх зміни застосовуються для донесення сенсу.

Опис методики

- Після першого перегляду епізоду учні визначають кількість планів (кадрів).

• Після другого перегляду відзначають кожну зміну кадру, локації та звуків (за необхідності використовуйте кнопку паузи).

• Після третього перегляду вони уважно дивляться, як це створено та чи відбуваються відповідні трансформації звуку.

Учні також повинні зафіксувати довжину кожного плану.

Можливі подальші дії:

- Створіть розкадрування (сторіборд), де зафіксуйте аналіз планів з таймінгом.

Чільні питання

• Скільки часу триває план? А скільки часу відбувається сама подія, яку він репрезентує?

- Яку нову інформацію чи враження додає нам кожен план?
- Яку інформацію чи враження додають звукові ефекти?
- Чому саме такий плану змінює інший? Чому плани саме такі завдовжки?

Метод 4. Верх і низ

Мета навчання

• Назва ідентифікує медіатекст та «продає» його аудиторії; відсилаючи чітко до жанру та мети або ж маскує це, щоб викликати цікавість.

• Інформація про те, хто створив медіатекст, хто це фінансував і хто ним володіє, може попередити вас про те, чиї інтереси він представляє, а чиї інтереси не може представляти. Розділ 5. Вісім основних методик для вчителя з декодування рухомих зображень

• До створення медіатексту причетні багато фахівців і вони мають змогу впливати на його зміст, стиль та сенс.

Опис методики

- Покажіть назву, чи якийсь із фрагментів кінотекстів, для того щоб учні визначили його жанр, передбачили аудиторію, на яку він розрахований, та основний меседж/«повідомлення», що він поширює.

- Покажіть титри на початку та /в кінці кінотексту і обговоріть питання власності та джерела:

хто виробив продукт і яким чином він поширюється.

Чільні питання

- Це кінофільм чи телепрограма?
- Це факт чи вигадка?
- Для кого це?
- Про що це?
- Хто це зробив?
- Хто ним володіє?
- Чому він створений?
- Які фахівці були залучені до його створення?

Метод 5. Досягти аудиторії

Мета навчання

Учні повинні усвідомлювати, що:

- Більшість текстів рухомих зображень змагаються за аудиторію на насиченому комерційному ринку.

- Тексти рухомих зображень можна рекламувати в багатьох різних медіа; маркетингові та рекламні стратегії — базові рушії для більшості галузей.

- Більшість виробників і розповсюджувачів — частина більших конгломератів і можуть залучати цілий ряд різних компанії, щоб ті допомагали просувати їхню продукцію.

- Відгуки аудиторії вимірюються та враховуються під час вибудовування майбутніх стратегій виробництва та просування.

- Виробництво рухомих зображень найдорожче і найризикованіше.

Опис методики

У парах або групах учні обговорюють, як текст просувався та розповсюджувався серед аудиторій:

- Наприклад, телевізійні програми, каталоги освітніх ресурсів, відео каталоги, магазини, веб-сайти, фільми, реклама, трейлери, рейтинги телебачення, кінопрокат, інформація, огляди, прес-релізи, новини.

- Групи або пари представляють свої результати (наприклад, презентації, плакати тощо) і наводять висновки, чи досяг медіатекст наміченої аудиторії.

Чільні питання

- Які методи використовували для просування цього тексту аудиторії?
- Чому ці методи використовувались, а не інші?26 Методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з інтегрованого курсу «мистецтво» в НУШ

- Хто допоміг просувати цей текст і чому?

- Чи реагували аудиторії так, як планували продюсери?

- Якщо ні, то чому?

- Чи розпалювались навмисне дискусії в масмедіа?

Метод 6. Перекладаємо

Мета навчання

Учні мають усвідомлювати:

- Значення може змінюватися, коли інформація представлена в іншій формі або перенесена на інший носій.

- Будь-які медіа має власну мову та жанри.

- Рухоме зображення більше пасує для деяких видів змістів, тоді як літературний твір більше підходить іншим.

Опис методики

- Учні зіставляють знаково-символьну інформацію з мовною і «перекладають» текст рухомого зображення — наприклад документального фільму, телевізійних новин.
- Реклами, сцени з художнього фільму — мовою друкованих жанрів, як-от публікації в газеті, анотації роману, новели або вірша.
- Учні трансформують друкований текст у форму рухомого зображення (метод розкадрування / сторібордінгу).

Чільні питання

- Що можна висловити літературним твором таке, чого не скажеш за посередництва рухомих зображень?
- Що можна висловити рухомими зображеннями таке, чого не напишеш на папері?
- Який засіб, на вашу думку, найкращий для оповідання / інформації / ідеї, яку бажаєте поширити?
- Чи можливий повний «переклад» /перенесення з одного середовища в інше?

Метод 7. Порівняй медіа

Мета навчання

Учні мають усвідомлювати:

- Групи, проблеми, цінності чи ідеї по-різному представлені відповідно до форми, жанру та цільової аудиторії.
- Друковані тексти можуть бути адаптовані мовою рухомих зображень.
- Як документальні, так і художні жанри можуть ефективно представляти тему.
- Межу між фактом і вигадкою може бути важко вловити.

Опис методики

Учні можуть використовувати основні методи 1—6 для:

- Порівняння трактування проблеми у двох різних медіа або для двох різних аудиторій; Розділ 5. Вісім основних методик для вчителя з декодування рухомих зображень
- Порівняння ключового моменту в літературному творі та його адаптації рухомими зображеннями;
- Порівняння трактування однієї і тієї ж теми в документальному та художньому форматі.

Чільні питання

- Які елементи залишаються однаковими, а що змінюється (і як?) для різних аудиторій?
- Що додається і що втрачається в кожній формі?

Метод 8. Моделювання

Мета навчання

- Більшість текстів рухомих зображень під час створення мають редакційні та інституційні обмеження: час, бюджет, контекст, призначення тощо.
- Зміст та форма залежать від аудиторії та призначення.
- Звернення до іншої аудиторії може додати етичні чи юридичні фактори, які впливатимуть на те, що можна, а чого не можна сказати чи показати.

Опис методики

- Пари або групи учнів обирають ролі в групі виробників рухомих зображень, беруть медіатекст і модифікують або реконструюють його для іншої вікової групи.
- «Продають» текст іншій аудиторії.
- Створюють альтернативний текст.

Плани повинні бути представлені вчителю або іншій групі, яка виступає в ролі виконавчого продюсера.

Чільні питання

- Чому ви вибрали цю вікову групу / аудиторію?
- Які аспекти тексту ви можете використовувати, щоб продати його новій аудиторії?

- Які методи були б найбільш підходящими для досягнення цієї аудиторії?
- Які докази ви використовуєте для аргументів ?
- Хто аудиторія нової версії

4. Підручник «Мистецтво» НУШ – особливий вид навчальної книги для сучасної дитини та побудови ефективного освітнього процесу

Наталія Лемешева,

методист лабораторії виховної роботи предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Створення шкільних підручників нового покоління є одним із першочергових завдань реформування української національної освіти, оновлення її змісту. Концепцією Нової української школи визначено, що оновлення змісту й методики навчання школярів та перехід української школи до реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі передбачає його переорієнтацію на результат освіти в діяльнісному вимірі, зміщення акценту з накопичування знань, умінь і навичок на формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід навчальної діяльності для вирішення конкретних проблем. Окреслені орієнтири осучаснення освітнього процесу повинні знайти своє відображення в підручниках.

Підручник – навчальне видання із систематизованим викладом предмета вивчення, що відповідає модельній навчальній програмі та офіційно затверджене як таке.

Підручник – це, щонайперше, навчальне видання для учнів, педагогічний інструмент для оптимізації їх навчання. Тому педагогу важливо знайти оптимальний збалансований алгоритм використання підручника у поєднанні з іншими видами мистецької діяльності на уроках. Адже для досягнення цілей і завдань кожного конкретного уроку, педагогу необхідно залучати учнів до різних видів художньо-творчої діяльності, зокрема і не охопленими змістом підручника. Тому наголосимо, що основним нормативним документом, що визначає зміст та вимоги освіти, є навчальна програма, а підручник – один з педагогічних засобів (з-поміж багатьох інших), що допомагає розв'язувати освітні завдання, визначені програмою. Слугує джерелом та орієнтиром у побудові уроку, на якому реалізується рівнева диференціація з різним цільовим призначенням, що вимагає обґрунтованого вибору вчителем методичних засобів і прийомів, які тісно пов'язані зі змістом навчального матеріалу, формами організації навчальної діяльності учнів на уроці.

Підручник представляє авторське бачення методичної системи розгортання навчального матеріалу, послідовності його викладу, соціокультурного наповнення. Водночас єдиними залишаються вимоги щодо дотримання функціонального навантаження навчальної книги. Підручник має бути спрямований на досягнення цілей і завдань освіти, задовольняти потреби всіх своїх користувачів: для учнів бути цікавою й ефективною навчальною книгою; для вчителів стати основою розгортання освітнього процесу, побудови власної методичної системи; для батьків бути зрозумілим порадином у наданні допомоги своїм дітям у навчанні. Підручник для базової школи має моделювати цілісний процес навчання, повноцінно реалізувати мотиваційну, інформаційну, діяльнісну, розвивальну, виховну, коригуючу (закріплення та самоконтролю) функції. Інноваційності підручникам нового покоління надасть наповнення їх змісту та методичного забезпечення управлінською функцією, яка

сприятиме розвитку пізнавальної самостійності, ключових і предметних компетентностей, розвитку критичного мислення.

Сучасний шкільний підручник, зміст якого відповідає Державному стандарту і модельним (типовим) програмам, був і залишається провідним засобом навчання у базовій школі, виступаючи багатофункціональним джерелом знань, засобом їх усвідомленого засвоєння на різних етапах навчання.

Головне завдання підручника, як системотвірного компонента шкільної освіти, полягає в тому, щоб на належному науковому і методичному рівні та відповідно до вікових особливостей учнів забезпечити доступний програмний матеріал, максимально допомогти кожній дитині набути комплекс компетентностей.

Важливим показником якості підручника слугує його змістова спрямованість на розвиток особистості, що відбувається у освітньому процесі. Адже відбір змісту освіти є найважливішою проблемою у педагогічній науці, що актуалізує пошук нових підходів у створенні шкільної книги, підвищує її роль у здобутті якісної шкільної освіти.

У сучасних умовах шкільні підручники зазнають значних змін і трансформацій порівняно з минулими роками, що пояснюється варіативністю навчальних програм, які дають можливість забезпечувати широкий їх вибір. Нове покоління підручників базується на інноваційних підходах до їх конструювання, що здійснюється із врахуванням сучасних вимог до змісту, обсягу та методичних конструктивів.

Системоутворювальним складником змісту підручника є його мета, що розглядається як передбачуваний результат, який досягається у процесі оволодіння та засвоєння змісту. При цьому зміст підручника розрахований на всіх учнів того чи іншого віку дитини і водночас передбачає широкі можливості для використання особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного та інших підходів, що реалізуються через варіативність методик навчання, технологій із врахуванням індивідуальних потреб, можливостей та характеристик окремого учня, його пізнавальних інтересів і здібностей.

Сучасні підручники стали книгами не лише з інформацією, що подана для збагачення світогляду учня водночас вони слугують важелем безпосереднього впливу на мислення дитини, її емоційний інтелект. На відміну від книг іншого призначення, інформацію кожного шкільного підручника чітко структуровано за розділами, темами, що дозволяє систематизувати процес засвоєння, диференціювати за вагомістю, значущістю чи іншою потребою.

Серед сукупності функцій важливе місце у шкільному підручнику відводиться виховній, що широко використовується вчителями і сприяють позитивному впливу на естетичне виховання, формування почуттів патріотизму, національної самосвідомості, гуманістичних загальнолюдських цінностей, життєвих пріоритетів та інших моральних якостей особистості

Ілюстративний матеріал підручника має також функціональне призначення, розширює уявлення про події, явища, що взаємодіють із навколишнім середовищем, посилює привабливість навчальної книги, розвиває естетичні смаки, стимулює прояв емоційних якостей читача, розвиває інтерес до навчального матеріалу.

Самоосвітня функція підручника, використання його на уроці і в позаурочний час стимулює інтерес до самостійного навчання, самоосвіти, пробуджує в учнів потребу в розвитку пізнавальних, інтелектуальних здібностей, позитивної мотивації до навчання.

Приклади роботи з підручником на уроках мистецтва

Робота з ілюстративним матеріалом

Сприймання інтерпретація та аналіз творів образотворчого мистецтва

Сприймання мистецтва – це мистецтво сприймання.

Бертольд Брехт

Сприймання-інтерпретація (або сприймання та інтерпретація) творів різних видів мистецтва передбачає, насамперед, націленість учителя на поглиблення емоційного переживання змісту творів учнями. Звісно, сприймання є ширшим, ніж безпосередній контакт із творами під час прослуховування або споглядання; має трифазову структуру, в якій на пробудження емоційності «працює» кожна фаза: підготовча (емоційна установка на зустріч з мистецтвом), безпосередній перебіг сприймання; післякомунікативна фаза, свого роду «емоційне закріплення», якнайтриваліше збереження «післямаку». Діяльність спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва; реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Сприймання невід’ємне від інтерпретації хоча б тому, що первинною реакцією на твір завжди є виявлення дитиною ставлення «подобається – не подобається». Власне інтерпретація базується на цьому первинному емоційному відгуку, однак потребує оволодіння елементарним тезаурусом для висловлення вражень і їхнього пояснення, тобто необхідними знаннями та вміннями для поглибленого розуміння власного враження. Таким чином, занурюючи учнів у сприймання творів, учитель обережно і дозовано навчає їх користуватися необхідними в конкретний момент, пов’язаний із сприйманням конкретного твору, поняттями (діти мають відчувати природність введення того чи іншого поняття).

З-поміж низки інтерактивних методів, доцільних для організації аналізу-інтерпретації творів мистецтва, високу ефективність має фасилітована дискусія.

Фасилітована дискусія як одна з форм педагогічного спілкування полягає в колективному обговоренні певної проблеми, що має на меті колегіально наблизитися до результату (віднаходити рішення, відкривати нові ідеї, утворювати консенсус) за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів ведучого – фасилітатора.

Базові підходи до технології такого спрямованого колективного обговорення творів мистецтва на уроках у загальноосвітній школі розробили американські фахівці А. Хаузен та Ф. Єнавін для міжнародної програми «Формування образного мислення» (VTS), що була адаптована до умов вітчизняної школи групою українських фахівців під нашим науковим керівництвом, пройшла широку експериментальну апробацію в багатьох регіонах нашої країни й рекомендована для впровадження в школи МОН України.

Подаємо «вузлові» моменти цієї технології: алгоритм запитань для спрямування дискусії та основні методичні поради, що допоможуть правильно її організувати. Технологія спрямована на розвиток умінь учнів пильно спостерігати, розмірковувати про зміст художніх творів, що стає можливим завдяки багатозначності образів мистецтва, їх здатності інтригувати й пробуджувати різні думки. Ураховуються потреби й інтереси глядачів-початківців, які набувають умінь спостереження й рефлексії – компонентів візуальної компетентності.

Важлива відмінність цієї інтерактивної технології від традиційної – відсутність додаткової інформації про авторів творів, час їх створення, художні засоби тощо. Без будь-якої зовнішньої інформації діти мають навчитися «вичерпувати» зміст твору із самого твору. (До того ж практика переконливо свідчить, що фактологічну інформацію про мистецтво школярі цього віку швидко забувають).

Запитання фасилітатора. Пусковий механізм дискусії полягає в серії задалегідь розроблених запитань учителя, що виконує роль фасилітатора. Він виступає посередником у взаємодії учнів, стимулюючи за допомогою запитань пізнавальні процеси, творче мислення учасників обговорення, допомагає їм включитися в активний пізнавальний пошук у процесі сприймання мистецьких творів і їх колективного обговорення.

Усі запитання – це так звані запитання «відкритого типу», що передбачають низку можливих відповідей. Вони побудовані так, щоб діти могли відповісти на них, використовуючи попередньо набуті знання, систематизувати й закріпити вже відоме. Треба прагнути утримуватися від заміни цих запитань іншими, особливо навідними або вузькоспрямованими. Саме ці запитання природно виникають у початківців на стартовому етапі спілкування з мистецтвом і спрямовані на їхні інтереси й потреби. Педагогічні стратегії продумані так, щоб стимулювати, але не підштовхувати художньо-естетичне зростання дитини, допомагаючи реалізувати закладений у ній потенціал, розвиватись у відповідному темпі. Тому не варто намагатися «перестрибувати через сходи» – ускладнювати запитання, прискорювати темп їх поступового поетапного введення у процесі навчання.

Перше запитання спонукає дітей висловлювати свої спостереження, наводить їх на думку, що в кожному творі мистецтва є свій прихований смисл. Коли потік відповідей починає слабшати або обговорення «пішло по колу», варто ставити друге запитання.

На наступних уроках формулювання цих самих запитань можна варіювати.

Через певний час, коли діти отримали перший досвід колективного обговорення, вводиться запитання на аргументацію (пізніше його варіанти):

- Що ти тут бачиш такого, що дозволяє тобі так думати?

Варіанти запитання на аргументацію:

- Де ти це побачив(-ла)?

- Як це можна зрозуміти з картини?

Інші приклади базових запитань.

Що відбувається на цій картині? –

Варіанти першого запитання:- Що можна сказати про це зображення?

Варіанти другого запитання: - Що ще ви тут помітили? - Хто може щось додати (доповнити)?

- Можливо, хтось помітив те, про що ще не говорили?

Варіанти запитання на аргументацію: Де ти це побачив(-ла)? Як це можна зрозуміти з картини? Що ти тут бачиш такого, що дозволяє тобі так думати?

Після того вчитель пропонує школярам, уважніше вдивитися в обрану картину, «вжитися» і задати «незвичайне» запитання, яке стосується цього твору. Чим більше учні задаватимуть запитання, тим більше посилюватиметься у них інтерес до самої картини.

Приклад запитань до картини І.Марчука «Зійшов місяць над Дніпром»

«Чи теплою була ніч?», «Чи втілює місяць якийсь певний образ?», «Чому картина змальована в червоних тонах?», «З якого місця художник малював цю картину?», «Куди поділися зірки з сумного неба?», «Чи відчуваєте ви якісь зміни в своєму настрою після перегляду цієї картини?», «Чому панівне місце на картині займає небо?», «Що у цей час відбувається на селі?» тощо

Приклад запитань фасилітованої дискусії до світлин

- Що, на вашу думку, відбувається на цій фотографії? Опишіть (без припущень) осіб, зображених на фотографії, а також їхні дії і/чи об'єкти, показані на знімку. Розкажіть, що ви бачите на задньому плані, на передньому плані, у центрі, з лівої і правої сторони фотографії.

- Як згруповані люди і/чи об'єкти? Висловіть припущення, про те хто ці люди? Чим вони займаються? Які це об'єкти?

- Приблизно вкажіть, коли, на вашу думку, був зроблений знімок (рік? період? подія?)

- Чи міститься у фотографії текстова інформація: плакати, реклама, підписи?
- Це природна фотографія, чи для неї спеціально позували перед фотокамерою? Чому саме в цьому місці і саме в цей час з'явилася людина з фотоапаратом?
- На які питання фотографія не може відповісти? Яка інформація відсутня?

Приклад запитань фасилітованої дискусії до обговорення відео.

Які емоції, почуття викликало у вас відео? Як на вас вплинуло?

Йдеться про справжній немонтований запис, чи були внесені до нього технічні зміни (додано музику, ефекти, відеомонтаж)?

Це ігровий (не ігровий) фільм?

Відео зорієнтоване для широкого загалу чи для обмеженої групи людей?

З якою метою, на вашу думку, автор створив або публікує відео? У чому полягає задум автора, головна ідея?

Кому це відео йде на користь, кому шкодить?

Чи допоміг вам фільм краще зрозуміти події чи навпаки викликав протиріччя в сприйнятті та оцінці події чи явища?

Що Вам відомо про автора відео? Коли, де і за яких умов здійснено цей відеозапис?

Робота з текстовим матеріалом підручника.

Стратегії критичного читання мають бути складовою кожного уроку мистецтва. Оскільки підручники з мистецтва здебільшого не містять великих за обсягом текстів вчитель має приділяти значну увагу критичному читанню.

Критичне читання - спосіб опрацювання текстів, що передбачає усвідомлене сприйняття прочитаного й формування власної думки про нього. таке читання дає можливість обмірковувати текст і свої думки стосовно тексту, а також причини, які пояснюють власну позицію.

У процесі читання школярі мають визначити для себе мету читання. Тому застосовуємо запитання:

Для чого я читаю цей текст?

Чого я очікую від читання?

Наведемо приклади найбільш універсальних стратегій критичного читання, що їх можна використовувати на уроках мистецтва:

Читання в парах

Стратегія «Читання в парах» сприяє оптимізації взаємодії учнів, формуванню навичок ведення ефективного діалогу, активного слухання, толерантного відстоювання власної позиції. Такі вправи дають можливість ретельно засвоїти навчальний матеріал, сформулювати й виголосити власне ставлення до нього, дійти узгодженого рішення, працюючи з однолітком/кою.

Один/одна з вас читає вголос абзац тексту. Прочитавши, він/вона підбиває одним-двома реченнями підсумок того, що сказано, відповідаючи на запитання: «Про що йшлося?». Інший/ша/ — ставить 1-2 запитання до того, що прочитано (усі запитання записуються).

Обоє намагаються відповісти на запитання. Далі другий/га/ з пари читає, а перший/ша ставить запитання. Такий обмін ролями відбувається до кінця читання. Після завершення читання всього тексту класові найбільш цікаві запитання. Ті запитання, на які вам не вдалося знайти відповідь, обговоріть у загальному колі.

Мовчки прочитайте наступний фрагмент тексту. Потім один із вас коротко переказує зміст тексту, а інший уважно слухає та складає два запитання за змістом. Запитання представте класові й отримайте відповіді на них.

Працюючи в парі, уважно прочитайте текст і складіть до нього 3-5 запитань. Поставте свої запитання класові й отримайте на них відповіді однокласників.

Прочитайте текст у парах, поставте до нього не менше п'яти запитань. Знайдіть відповідь на них у тексті. Два найбільш цікавих запитання представте класові для обговорення.

Читання тексту з маркуванням»

В основу цього методу покладено читання тексту з одночасним маркуванням окремих його частин спеціальними

позначками на полях і заповненням таблиці.

Така робота дає можливість:

вчителю:

- створити на уроці клімат, який відповідає активній навчальній діяльності;
- перевірити рівень попередніх знань кожного учня і рівень засвоєння нового матеріалу;

учням:

- навчитися читати вдумливо;
- виділяти ключові поняття;
- класифікувати отриману інформацію;
- формулювати своїми словами думки автора;
- оцінювати інформацію;
- побачити, що кожний сприймає одну й ту саму інформацію по-різному.

Щоб організувати діяльність, треба:

1) Написати позначки на дошці й пояснити, що вони означають:

«+» (плюс) — знайома інформація;

« - » (мінус) — нова для вас інформація;

«?» (знак питання) — інформація, що здивувала вас і викликає інтерес, але інформації недостатньо і ви хочете дізнатися про це більше.

2) Дати учням завдання прочитати текст і зробити подібні позначки на полях підручника. На кожний абзац тексту по

1-2 позначки.

3) Після читання запропонувати учням класифікувати інформацію і заповнити таблицю в зошитах.

4) Обговорити результати роботи у класі.

Ця стратегія потребує певного часу, але учні більш глибоко вивчають текст підручника, навчаються класифікувати інформацію. Критеріями класифікації є самі позначки. Під час обговорення учні навчаються формулювати свої висновки щодо інформації. Цю стратегію слід вводити в класі, але з часом її можна давати як домашнє читання.

Вчитель може перевірити таблиці в зошитах, може запитати про використання будь-якої позначки. Важливо, щоб діти ставили всі позначки, тому що коли вони ставлять «+», то визначають, що вони вже знають з цієї теми, а коли ставлять «-», то бачать, чого дізнались. Позначка «?» особливо цікава, тому що вона спонукає учнів до пошуку додаткової інформації в інших джерелах.

Спрямоване читання. Метод побудови знань, що дає можливість за допомогою запитань на рівні розуміння спрямувати учнів, коли вони мовчки («про себе») читають текст. Часто асоціюється із читанням, що переривається для обговорення за запитаннями, або із способом подання тексту, коли він розбивається на частини.

Розіміти Виділяти ключові слова Міркувати над прочитаним Формулювати аргументацію та власну точку зору. Презентувати - можливість висловити свої припущення, проаналізувати (припущення викликає інтерес до читання, до своїх висновків, захоплює).

5. Методичний калейдоскоп педагогічних знахідок учителів пілотних шкіл щодо впровадження нового Державного стандарту базової і середньої освіти під час навчання п'ятикласників інтегрованому курсу «Мистецтво»

У 2021-2022 навчальному році у закладах освіти було здійснено організацію освітньої діяльності таким чином, аби впроваджувати нові стандарти освіти, зокрема під час викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» та стали учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 8.

У методичному арсеналі педагогів мистецької освітньої галузі Черкащини вже є напрацювання, якими вчителі пілотних класів охоче діляться з актуальних педагогічних питань сьогодення.

5.1. Що оцінювати і в який спосіб оцінювати мистецькі досягнення учнів 5-х класів Нової української школи?

Коротка Людмила Володимирівна,
вчитель образотворчого мистецтва Черкаської гімназії №9 ім. О.М.Луценка
Черкаської міської ради Черкаської області

Людмила Коротка апробувала з учнями пілотних класів Модельну навчальну програму «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.) та Мистецтво: навчальні посібники для 5-го класу. Частина 1-4 Олена Гайдамака, Наталія Лемешева видавництва Генеза. Схвалених для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2021/2022 навчальному році.

Оскільки педагогічна проблема щодо особливостей оцінювання навчальних досягнень учнів 5-х класів НУШ під час навчання мистецтву: образотворчому мистецтву є надзвичайно актуальною і потребує роз'яснень серед освітян, ми вирішили поділитися досвідом оцінювання та своїми результатами пошуку відповідей на непрості запитання, зокрема:

- Як оцінкою підтримати прагнення п'ятикласників досліджувати і експериментувати, спостерігати і сприймати, уявляти і фантазувати, креативити і творити засобами образотворчого мистецтва?;

- Що оцінювати і в який спосіб оцінювати мистецькі досягнення учнів 5-х класів НУШ?;

- Як «працювати» з компетентностями, що мають наскрізно формуватися через мистецьку освітню галузь?

З самого початку навчального року стало зрозуміло, що оцінки визначення й вираження в умовних знаках – балах та оцінних судженнях учителя – наскільки учні засвоїли знання, вміння та навички відповідно до вимог навчальних програм у традиційному вигляді вже не може бути, зокрема стосовно п'ятикласників НУШ. А з іншого, багаторічний педагогічний досвід засвідчує, що школярі потребують визнання і

підтримки. Оцінювання з мистецтва: образотворчого мистецтва як основний засіб, за допомогою якого вимірюють досягнення й діагностують проблеми навчання, надають зворотний зв'язок, ознайомлюють учасників освітнього процесу зі станом, проблемами й досягненнями освіти, є вкрай важливе і є спонукою зростання.

Вивчивши досвід учителів початкових класів щодо оцінювання мистецьких досягнень четвертокласників ми прийшли до висновку, що ціннісними орієнтирами оцінювання п'ятикласників вважаємо те, що:

- оцінювання навчальних досягнень має бути зрозумілим для учнів, справедливим, об'єктивним, незалежним, конфіденційним добродішним;
- оцінювання має здійснюватися на засадах компетентнісного підходу з урахуванням принципу наступності навчання;
- активна участь учнів в оцінюванні, здійснення само- та взаємооцінювання.

Оцінювання ми намагалися спрямувати на розвиток учнів, а оцінка стала мотиваційним чинником для учня та показником його прогресу у навчанні. Тож оцінювання досягнень учнів 5-х пілотних класів ми здійснювали у площинах діагностичного, формувального та підсумкового (тематичне, семестрове, річне) видів оцінювання.

Урахування принципу наступності навчання від початкової до базової школи необхідне для ефективного планування освітнього процесу у 5-му класі і досягнення очікуваних результатів навчання, визначених програмою. Вчителю мистецтва важливо зрозуміти, з яким мистецьким досвідом діти прийшли у п'ятий клас. Тому у перші тижні навчання для подальшого планування освітнього процесу ми проводили роботу з встановлення рівня і обсягу мистецького досвіду п'ятикласників – вміння, знання тощо, яким володіють учні, щоб на базі цього досвіду вибудувати подальше навчання. Для діагностики п'ятикласників в галузі мистецької освіти провідним методом має виступати педагогічне спостереження, завдяки якому у різних видах мистецької образотворчої діяльності, обговоренні творів мистецтва тощо вчитель може встановити рівень навченості дітей в галузі мистецтва. Щоб весь процес діагностики для учнів відбувався природно і безстресово на першому занятті проводилося спостереження за ходом виконання школярами практичної роботи зі створення панно з теми «Як гарно було влітку!», а саме як учні застосовують художні інструменти та матеріали, організують композицію, добирають кольори тощо. На першому уроці з кожної теми проводилась бесіда на основі запитань відкритого типу, що стосуються раніше вивченого. Також учням пропонувалося висловити роздуми про очікування від вивчення нової теми або рефлексивна ситуація, спрямована на прогнозування і роздуми до вивчення нової теми («Що вам відомо...? Чи вмієте ви...? «Чи здатен / здатна ти намалювати, зліпити, створити, застосувати ...? Чи знаєте ви, як...?»)

Враховуючи те, що формувальне оцінювання – оцінювання прогресу учнів, що має на меті адаптувати освітній процес відповідно до рівня розвитку компетентностей учнів. Воно є процесуальним, спирається на розпізнання динаміки; завжди позитивне для дитини і при цьому індивідуалізоване і таке, що пробуджує ціннісне ставлення до мистецтва, себе в мистецтві та до інших; дає вчителю можливість миттєвого зворотного зв'язку з дитиною. Для реалізації формувального оцінювання ми використовували аналітичні інструменти й прийоми, що вимірюють рівень засвоєння знань і прогрес учнів у процесі пізнання мистецтва: образотворчого мистецтва, а саме сигнальні картки, лінійку успіху, підказки для побудови відповіді, формувальне опитування, метод «Вимірювання температури» використовуємо для виявлення того, наскільки учні правильно виконують практичне завдання. Для цього діяльність учнів призупиняється запитанням: «Що ми робимо?». Відповідь на поставлене запитання – демонстрація розуміння завдання або процесу його виконання. У разі роботи в парах або групах вчитель просить пару або групу продемонструвати процес виконання завдання. Інші спостерігають. Ефективним

оцінюваним інструментарієм рівня сформованості пізнавального компоненту очікуваних результатів є міні-тести (Додаток 1).

Важливу роль надаємо самооцінюванню (учні збирають інформацію про свої знання, аналізують та роблять висновки щодо власного прогресу за допомогою прийому «Трихвилинна пауза» Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість учням обдумувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися із незрозумілими моментами. Я змінив/змінила своє ставлення до... Я дізнався/дізналася більше про... Я здивувався/здивувалася тому, що ... Я відчув/відчула... Я ставився/ставилася до ...), а також взаємооцінюванню здійснюється за допомогою прийому «Дві зірки й побажання» (застосовувалося при оцінюванні практичних робіт, учні коментують роботи один одного, вони не виставляють оцінки, а вказують на два позитивні моменти – «дві зірки» – і на один момент, який потребує доопрацювання – «побажання») та щоденник спостережень досягнення учнями очікуваних результатів навчання (Додаток 2).

Наголошуємо, що для мистецької творчості учнів будь-якого віку є принциповим те що застосування рівневого та бального оцінювання не означає скасування формувального.

Оцінювання рівня сформованості компетентності учнів відбувається в контексті викладених мотивувальних орієнтирів. Задля успіху в пізнанні мистецтва (в широкому розумінні) учень/учениця 5-го класу має бути вмотивована: до сприймання аналізу та інтерпретації художніх творів. Все це має допомагати отримувати як емоційні імпульси, так і будь-яку іншу інформацію про мистецтво, предметно спілкуватися з мистецтвом і творити його. Вмотивованість до сприймання означає, що у п'ятикласників пробуджений інтерес до образотворчого мистецтва і поступово більш стійким стає бажання занурюватися в художні твори в різний спосіб, і учень/учениця почитає все частіше виявляти ініціативність у тому, щоб споглядати, а головне емоційно переживати твори; сам/сама шукає такі можливості; в нього/неї формується коло улюблених творів. Важливо досягати рівноцінної уваги до різних мистецтв, а також до творів різних стилів, епох, жанрів тощо. Отже, аналізуючи досягнення, оцінюємо рівномірність спрямованості інтересу дитини на твори різних видів мистецтва, а також наскільки такий розподіл є стійким або ситуативним, чи виявляє дитина інтерес поза уроком і навчальним матеріалом, якими є спонуки виконувати завдання певного типу. Висловлення міркувань та формування власної думки щодо цінності творів або явищ. Творення як вираження себе через практичні уміння. Тут важливо не забувати: у творенні свого образу п'ятикласник/п'ятикласниця не повинен/повинна відчувати жодних обмежень у тому, що він/вона щось зробить «неправильно». У образотворчому мистецтві все «правильно», оскільки унікально і неповторно, як унікальна кожна особистість. Недосконаліми можуть бути лише способи втілення задуму, суто операційні дії. Але ж необхідність оволодіння конкретними практичними уміннями має усвідомлюватися дитиною і підпорядковуватися їй вимогам до себе в цьому напрямі. Важливо також (про що йшлося і стосовно сприймання) випробувати свої сили в різних художніх техніках. Учитель має спостерігати за тим, наскільки все більш сміливою стають учні у своїх задумах, в експериментуванні різними засобами образотворчого мистецтва. Отже, завдання вчителя (що відображається і в оцінюванні) – підтримати прагнення спробувати сили в тих сферах, які дитина вважає «закритими» для себе. Зрозуміло, що підставою для оцінювання буде не досконало виконане завдання, а ініціативність, сміливість, наполегливість тощо. До розуміння себе, безумовно, оцінюємо динаміку самоідентифікації дитини в мистецтві: чи може вона пояснити, як впливає на неї той чи інший твір, що і чому саме їй подобається або не подобається; чи має вона достатній багаж вражень для того, щоб змінити свій настрій; чи розуміє можливості певних творів для цього. До розуміння себе серед інших людей (переважно, однолітків), що пов'язано з адекватною самооцінкою. Вчитель спостерігає й визначає динаміку самооцінювання. Але навчання толерантності й справедливості в оцінюванні творчості інших має ризики зниження самооцінки п'ятикласника/п'ятикласниці, оскільки він/вона може бути поставлена в позицію

порівняння себе з іншими. Вчителю слід бути вкрай обережним і доброзичливим: оцінюємо динаміку здобутків учня/учениці стосовно нього/неї самого/самої «вчора-сьогодні», підтримуємо позитивні зміни, а отже, даруємо радість перспективи.

Визначення досягнень учнів у рівнях (Високий, Достатній, Середній, Початковий) у першому семестрі навчального року надають змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

Очікувані результати навчання учнів, визначені модельною навчальною програмою, були орієнтирами для здійснення формуального оцінювання. Їх використовували для організації постійного спостереження за динамікою формування певних умінь та навичок, що співвідносяться з очікуваними результатами та особистим розвитком учня (учениці). Також їх використовували для обговорення навчального поступу з учнями та їхніми батьками або особами, які їх опікують.

Для створення об'єктивності системи оцінювання враховували показники як формуального, так і підсумкового оцінювання, зокрема:

- відстежували ставлення учня/учениці до мистецької діяльності, його/її активність та ініціативність, особистісний зріст у порівнянні з попередніми досягненнями (формувальне оцінювання);

- визначали досягнення учня/учениці у різних видах діяльності відповідно до очікуваних результатів навчання, визначених модельною навчальною програмою (підсумкове оцінювання).

Очікувані результати навчання, визначені модельною навчальною програмою, є чітким орієнтиром і для підсумкового оцінювання, адже від того, як учень/учениця виявляє/демонструє очікуваний результат навчання встановлюється рівень його досягнення, зокрема:

- початковий, коли учень/ учениця не виявляє (або здебільшого не виявляє) визначеного очікуваного результату навчання;

- середній - коли виявляє визначені результати за допомогою педагога (або переважно за допомогою чи спонуканням);

- достатній - учень/ учениця самостійно виявляє визначені очікувані результати навчання;

- високий - самостійно виявляє визначені результати, виявляє їх у нестандартних навчальних ситуаціях, проявляє ініціативність, творчість, оригінальність.

У мистецькій освітній галузі рівень досягнення обов'язкових результатів навчання Державного стандарту базової середньої освіти і, відповідно, в модельних навчальних програмах як досягнення очікуваних результатів навчання на певний період навчання встановлюється через:

- вияв обізнаності учня/учениці у сфері мистецтва, зокрема розуміння особливостей того чи того виду мистецтва (мови, жанрів тощо);

- демонстрацію учнями/ученицями практичних умінь у галузі мистецтва;

- виявлення учнями/ученицями ними естетичного ставлення - емоційного, оцінного, критичного, до творів мистецтва, різних мистецьких явищ повсякдення, власної творчості та творчості інших.

Саме тому оцінювання результатів навчання має спрямовуватися за вищезазначеними критеріями: пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва; практична мистецька діяльність; емоційне ставлення до мистецтва Орієнтовні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів у мистецькій освітній галузі (Додаток 3).

Перехід від рівневого оцінювання п'ятикласників до бального на нашу думку доцільно здійснювати у шостому класі. Бальне (підсумкове) оцінювання допомагає розв'язати інші задачі, орієнтуючись не стільки на процес досягнень, скільки на їхній результат; концентрується не на якісних, а на кількісних характеристиках досягнень, через

які й фіксує вже досягнуту якість; виявляє не лише позитив, а й недоліки. Зрозуміло, що таке оцінювання є стандартизованим і більш формалізованим, а зворотний зв'язок з учнем/ученицею у творчому процесі опосередковується. Його мета – констатувати рівень засвоєних знань, сформованих умінь і компетентностей учнів у певний проміжок часу, а також визначити, чи відповідають отримані результати вимогам державних стандартів.

Кожну виставлену оцінку педагог має обґрунтовувати. Учнів та батьків або осіб, які їх опікують інформував про принципи оцінювання, аби вони розуміли критерії і підходи до оцінювання навчальних досягнень.

До кожного уроку чи теми вчитель визначає мету, очікувані результати, а разом з учнями цілі та критерії оцінювання діяльності учнів. Ціль має бути вимірною, щоб через оцінювання виміряти на якому рівні вона досягнута. Обговорення з учнями критеріїв робить процес прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів освітнього процесу та сприяє позитивному ставленню до самого процесу. Чим конкретніше сформульовані критерії оцінювання, тим зрозумілішим для учнів є те, як має виглядати успішна діяльність.

На основі спостережень, бесід з учнями, аналізу їхніх робіт, результатів виконаних завдань збирається інформація, яка дає вчителю змогу визначити відповідність чи невідповідність між реальними досягненнями учнів і поставленими цілями.

Пропонуємо вашій увазі розробки опорних конспектів уроків мистецтва: образотворчого мистецтва.

КОНСПЕКТ УРОКУ МИСТЕЦТВО: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Тема уроку. Різнобарв'я багатоголосся в мистецтві

Мета: формування розуміння про професійне мистецтво, особливості художньої мови живопису, як виду образотворчого мистецтва; формування соціальної компетентності.

Очікувані результати:

Учень (учениця):

- описує особливості мови живопису; називає основні й похідні кольори та пояснює можливості створення похідних кольорів та відтінків кольору, порівнює засоби виразовості графіки та живопису, бере участь у обговоренні творів образотворчого мистецтва та ролі кольорів у відображенні настрою;

- у процесі експериментування утворює відтінки кольорів, виконує осінній пейзаж фарбами (акварель, гуаш), передає настрій природи засобами живопису;

- висловлює емоції від творів мистецтва, пояснює власне ставлення до них/мистецької діяльності

Поняття: живопис, тон.

Хід уроку

ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Емоційне налаштування

Вчитель. Послухайте вірш та упіймайте плесканням основні кольори.

Кульбабка тиха при стежині

Жовтіється сама собі.

А у волошки очі сині,

А в неба очі голубі.

Зелені клени стали колом

Побіля нашого двора,

А ген за тихим жовтим полем

Червоне сонце догора.

Є. Горева

Форми роботи з підручником

Пізнання та аналіз інтерпретація творів образотворчого мистецтва

Йосип Бокшай. «Осінь», Рейчел Суггс. Ілюстрація

Орієнтовні запитання для обговорення

Вчитель. Порівняйте зображення дерев у *живописі* та графіці. Яка з робіт «звучить» яскраво, гучно, життєствердно? Яка спонукає до роздумів, спокою, умиротворення? Що вирізняє живопис з поміж інших видів образотворчого мистецтва? Поміркуйте, який секрет криється в поєднанні кольорів та відтінків яскравого насиченого кольору.

Міні бесіда з елементами розповіді вчителя про групи кольорів (основні/похідні). Колірний тон. Утворення відтінків кольорів.

Образотворча діяльність

Вправа: експериментування з аквареллю та утворення відтінків різних за насиченістю.

Малювання веселого (сумного) дерева з використанням поєднання насичених (ненасичених) основних (похідних) кольорів (акварель).

Критерії оцінювання:

- оригінальність;
- утворення відтінків;
- вибір формату;
- охайність.

Етапи роботи:

Уявлення.

Вибір формату. Проведення лінії горизонту

Намічання олівцем загальної форми, стовбура.

Робота з фарбами.

Пригадайте що вам відомо про колір? Назвіть відомі вам кольори. Висловіть міркування, чому за освітлення в день ми бачимо кольори довкола, а вночі ні.

Основні кольори – жовтий, синій і червоний, похідні – оранжевий, фіолетовий, зелений. Це – колірні тони. На їх основі можна створити безліч відтінків: від тьмяно-бляклих до соковито-яскравих.

Колірним тоном називають таку властивість кольору, що дозволяє оку людини сприймати й визначати червоний, жовтий, синій та інші кольори.

Насиченістю кольору називають ступінь відмінності цього кольору від сірого. Наприклад, якщо до жовтого додати небагато сірого, він посіріє, стане менш жовтим. Тобто насиченість означає інтенсивність кольору.

Учнівські творчі роботи

МІНІ-ТЕСТИ

Від народних джерел

Опис форми

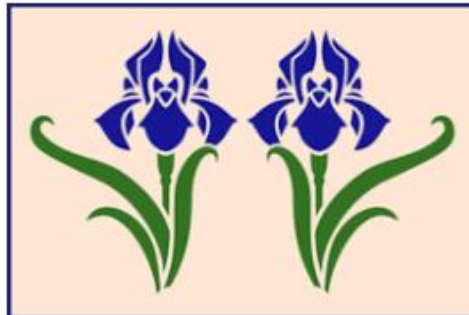
1. Візерунок, побудований на ритмічному чергуванні елементів - це... *

Обери правильну відповідь

- ритм
- орнамент
- розпис

2. Стилізовані форми не можуть бути ... *

Обери відповідь і продовж речення

- узагальнені
- спрощені
- деталізовані

3. Встанови відповідність між назвами видів орнаментів у рядках та їхніми елементами у стовпці * 3 бали

квіти, листя, плоди
й інші частини
рослин

лінії та геометричні
фігури

птахи, тварини

рослинний	☐	☐	☐
геометричний	☐	☐	☐
тваринний	☐	☐	☐

4. Схарактеризуй, з допомогою зображення як впливає народне декоративне мистецтво на сучасне життя * 2 бали

Ваша відповідь

**ЩОДЕННИК СПОСТЕРЕЖЕНЬ ДОСЯГНЕННЯ УЧНЯМИ
ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

№	Прізвище, ім'я учня	дата						дата						дата						дата											
		П		Д		Е		П		Д		Е		П		Д		Е		П		Д		Е							
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6						
1.	Іваненко																														

П – Пізнає та аналізує твори мистецтва

Д - Здійснює мистецьку діяльність

Е - Виявляє емоційне ставлення

1. розрізняє види мистецтва, визначає виражальні засоби різних видів мистецтва
2. бере участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, застосовує термінологію
3. демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності
4. використовує цифрове середовище
5. бере участь у колективній мистецькій діяльності
6. виявляє емоційне ставлення, пояснює емоції

Таблиця розроблена Гайдамакою О.В., Комаровською О.А., Масол Л.М., Просіною О.В.

**ОРІЄНТОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ 5-6
КЛАСІВ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ**

Блок результатів	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва	розрізняє види мистецтва, але не визначає виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва і називає окремі виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, характеризує основні виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, інтерпретує виражальні засоби при аналізі творів мистецтва
	бере участь в обговоренні творів мистецтва, не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, але не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, частково застосовує мистецьку термінологію,	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, застосовує мистецьку термінологію
Мистецька діяльність	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (за допомогою вчителя)	демонструє практичні уміння у мистецькій діяльності (переважно за допомогою вчителя)	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності, виявляє ініціативність, оригінальність
	не використовує цифрове середовище	ситуативно використовує цифрове середовище, потребує допомоги вчителя	регулярно використовує цифрове середовище, але потребує допомоги вчителя	самостійно використовує цифрове середовище
	не бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності, виявляє ініціативу
Емоційне	не виявляє	виявляє емоційне	виявляє емоційне	виявляє

ставлення	емоційне ставлення	ставлення, але не може схарактеризувати емоції	ставлення, пояснює емоції	емоційне ставлення, пояснює й аргументує його
------------------	--------------------	--	---------------------------	---

Орієнтовні Критерії розроблені Гайдамакою О.В., Комаровською О.А., Масол Л.М., Просіною О.В.

Роботи п'ятикласників Черкаської гімназії №9 ім. О.М.Луценка Черкаської міської ради Черкаської області з їх улюблених тем

5.2 Як педагогу готуватися до уроку мистецтва: образотворчого мистецтва з компетентнісним підходом?

Гаращенко Світлана Володимирівна,

учитель образотворчого мистецтва пілотних класів у Навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа I-III ступенів №3-колегіум» Смілянської міської ради

Ознайомившись з матеріалами для пілотних закладів освіти прийшли до висновку, що дійсно знання вже не є самоціллю під час навчання інтегрованому курсу «Мистецтво, а тому викладання в Новій українській школі, безперечно, має змінюватись, крокувати в ногу з часом та навчати учнів того, що актуальне та цінується сьогодні. Зокрема вчити їх критично мислити під час роботи з інформацією, яку містять твори різних видів мистецтва, медіатексти, розвивати в п'ятикласників творчість, креативність, ініціативність, емоційний інтелект, формувати в них уміння презентувати результати діяльності, взаємодіяти з іншими, комплексно вирішувати проблеми а, отже, готувати їх до життя. Щоб у майбутньому випускники нашого закладу освіти були успішними та конкурентноспроможними на ринку праці. Відповідь на ці виклики – компетентнісне навчання. Тому ми ділимося досвідом компетентнісного навчання на основі добірки сучасних методів та прийомів навчання та своїми відповідями на запитання «**Як педагогу готуватися до уроку з компетентнісним підходом?**»

Нам всім добре відомо що «компетентність наразі стає новим мірилом людської освіченості, коли перше місце надається не процесу навчання та обсягу вивченого матеріалу, а кінцевому результату, втіленому в здатності діяти у різних умовах і обставинах». Перед тим як почати готуватися до уроку з компетентнісним підходом учителю важливо усвідомити, що, він/вона більше не є звичайним «ретранслятором» знань та навчального матеріалу, а має перетворюється на організатора освітньої діяльності школярів з безліччю можливостей для здобувачів освіти. Пасивне сприйняття й відтворення знань має трансформуватися в дослідницьку, творчу та самоосвітню діяльність. Щоб дитина почала розуміти, що запорукою успішності є сумлінність, прагнення до саморозвитку і позитивна мотивація.

Мистецтво і його пізнання особистістю сприяє формуванню у здобувачів освіти ключових компетентностей (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; компетентність навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність) через реалізацію *компетентнісного потенціалу* мистецької освітньої галузі, що виявляє себе у сформованих наскрізних та предметних уміннях і ставленнях (Додаток 19 До Державного стандарту базової середньої освіти).

Стрижневою для мистецької освітньої галузі є *культурна компетентність*, яка пронизує та інтегрує зміст інших ключових компетентностей і провідним засобом формування якої є мистецтво.

Предметна мистецька компетентність (образотворча) — це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у образотворчому/візуальному мистецтві. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (знанневий компонент), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (ціннісний компонент). Тому певну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (відчуття кольору, форм, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів.

Ділимося алгоритмом формування компетентностей учнів:

- здійснення зв'язку навчання з життям (поєднання вивчення основ наук з мистецтвом, застосування вже наявного учнівського досвіду під час навчання);
- мотивація на актуалізацію теми;
- формування системи знань, отриманих через розв'язання проблемних ситуацій та узагальнення й аналіз мистецького матеріалу;
- формування вміння використовувати мистецькі знання, художні уміння особистий досвід через розв'язування ситуативних задач та у позаурочній діяльності;
- формування особистої відповідальності за рівень знань і самоосвітньої діяльності.

Пропонуємо орієнтовану **макроструктуру уроку мистецтва: образотворчого мистецтва** у схематичному варіанті, яка покликана допомогти вчителю моделювати інтегрований урок:

- **вступ** (організаційний момент, емоційне налаштування);
- **зав'язка** (актуалізація знань і умінь учнів/учениць; формулювання теми, мети, завдань уроку; створення проблемної ситуації; демонстрація зв'язку навчання з життям);
- **визначення наявного рівня компетентності**, який полягає в актуалізації життєвого досвіду учнів, під яким розуміються всі обставини повсякденного життя, які впливають на людину та з якими вона взаємодіє;
- **основна частина** (виклад нового матеріалу, сприймання та інтерпретація творів мистецтва в перебігу фасилітованої бесіди чи дискусії);
- **кульмінація** (дослідження, експериментування, виконання вправ, художньо-практичної роботи);
- **розв'язка** (рефлексія, підсумок уроку, спільний пошук відповідей щодо вирішення проблеми, висновки, самооцінювання/взаємооцінювання);
- **кода** (окреслення перспектив, самостійна мистецька діяльність за межами школи).

У нашому досвіді драматургії уроку мистецтва: образотворчого мистецтва особливо значущості набувають взаємозв'язки з музичним мистецтвом, а також систематичне введення в структуру уроку елементів синтетичних мистецтв. Ми намагалися продумувати художньо-педагогічну драматургію тематичних циклів у цілому та кожного уроку зокрема так щоб не дублювати навчальний матеріал, здійснювати міжмистецькі взаємозв'язки на основі емоційних чи асоціативно-образних зав'язків, аналогій, протиставлень між видами мистецтва, врахування специфіки художньої мови кожного з них і бути доцільним з огляду на загальну художньо-педагогічну драматургію уроку, спрямовану на розкриття теми й розвиток учнів/учениць.

Дуже важливо намітити перспективи подальшого розвитку учнів/учениць, мотивувати їх використовувати за межами школи набуті знання, вміння, компетентності. Для цього радимо спонукати школярів/школярок досліджувати особливості мови мистецтва, проводити спостереження у довкіллі, мініексперименти, здійснювати самостійні перегляди і пошуки з мистецької інформації в Інтернеті.

Пам'ятаючи про «головне завдання учителя: створення захоплюючої емоційно-піднесеної атмосфери, щоб кожний урок став справжнім уроком мистецтва, надихав учнів на творчість - в особистісній і соціокультурній діяльності» далі ділимося добіркою методів і прийомів компетентнісного навчання мистецтва: образотворчого мистецтва.

На початку уроку допомагають учнів привести в активний «стартовий» стан актуалізувати їхні знання та діагностувати рівень сформованості компетентності, у виховному значенні — самоствердженню, виявленню своїх сил і можливостей допоможуть такі ігрові прийоми:

«**Бліц-турнір**» учні мають погодитися або заперечити твердження. Відповідь «так» або «ні». Тема «Основні правила композиції».

Графіка – це вид образотворчого мистецтва (Так)

Графіка ґрунтується на поєднанні білого та чорного (Так)

Колір – це основний виражальний засіб графіки. (Ні)

Пляма – це виражальний засіб графіки (Так)

Простий олівець, вугілля, фломастери – матеріали живопису (Ні)

З грецької слово «графіка» перекладається як «малюю» (Так).

«Павутинка» (асоціативний куш) учитель пропонує учням за короткий проміжок часу пригадати та сформулювати засвоєні раніше знання з теми «Різнобарв'я багатоголосся в мистецтві», навколо ключового поняття, наприклад «живопис». Навколо якого записуються відповіді школярів у формі коротких тез і поєднуються павутинкою. Результатом є опорна схема, яку діти створюють самостійно.

«Мистецький двобій» двоє учнів, опрацьовують медіатекст, за відведений час ставлять один одному запитання і зразу ж дають відповідь. Якщо хтось не знає відповіді, допомагає клас. Так учні вчать не тільки правильно й точно формулювати запитання, але й давати короткі точні відповіді.

Під час сприймання аналізу та інтерпретації творів образотворчого мистецтва наші учні охоче беруть участь у грі «Крісло автора». Учень/учениця сідає на особливий стілець - «крісло автора» і розповідає задалегідь підготовлену інформацію з даної теми, щодо секретів художньої майстерності в розкритті авторського задуму, або, за бажанням, читає вірш на відповідну тематику чи виконує пісню яку розучували на уроках музичного мистецтва. Наприклад, тема «Пейзаж».

Прийом «Навчаючи вчуся» (або «Ти мені – я тобі») допомагає підвищити рівень сформованості компетентності через навчання однолітків. Використання цього прийому також підвищує інтерес школярів до навчальної діяльності.

Алгоритм проведення

1. Підготувати тематичні кластери з інформаційними картками, інструкцією поетапності виконання практичного завдання, зразками робіт, схемами тощо.
2. У цікавій ігровій формі запропонувати кожній групі певну навчальну тему та відповідний до неї кластер.
3. Упродовж кількох хвилин групи учнів читають інформацію кластеру, обговорюють способи виконання практичного завдання.
4. Після того, як учні опрацюють інформацію, кожна група виконує завдання та готує презентацію своєї роботи (колаж, схема, ментальна картка, малюнок тощо).
5. Групи по черзі презентують свої роботи.
6. Обговорення успіхів та як можна подолати допущені недоліки.

Застосування прийому «Навчаючи вчуся» є доцільним на підсумковому уроці розділу I семестру «Народне і професійне мистецтво». Під час підготовки до уроку учитель має підготувати флеш-картки які містять інформацію про зміст понять «декоративно-ужиткове мистецтво», «графіка», «живопис», «скульптура»; відомості про найвідоміші зразки цих видів мистецтва, медіатексти, інструкції нестандартних художніх технік тощо.

КОНСПЕКТ УРОКУ МИСТЕЦТВА: ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З ТЕМИ «МИСТЕЦТВО ЧЕРЕЗ ОБ'ЄКТИВ КАМЕРИ»

Мета: формування предметної компетентності (фотографія), уявлення про специфіку візуальної мови фотографії, прагнення творчого самовираження у фотомистецтві, уміння організувати композицію кадру; взаємодіяти в різних комунікативних ситуаціях

Очікувані результати: пояснює особливості фотомистецтва, зокрема художньої фотографії; наводить приклади улюблених творів кіномистецтва, пояснює взаємодію мистецтв у кіно; бере участь у обговоренні творів фотомистецтва, кіномистецтва; створює фото, визначає ракурс зйомки; експериментує у написанні незвичайних літер; виявляє ініціативу в опануванні цифрових технологій (зокрема створення GIFанімації) висуває ідеї щодо виконання практичного завдання, бере активну участь у груповій діяльності.

Поняття: фотомистецтво, художня фотографія, ракурс зйомки.

ХІД УРОКУ ТА ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

1.Емоційне налаштування Розгляньте мікрофотографії.

Висловіть міркування. На що хотів привернути увагу людей фотограф своїми роботами? Яку роль відіграє професія фотографа у житті людей? А чи кожен може бути фотомитцем?

2 Сприймання, аналіз інтерпретація творів мистецтва

Які емоції викликають у тебе ці фотографії?

Що «повідомляють» про час і місце фотозйомки?

Які теми вони висвітлюють? До яких роздумів спонукають?

Визначте на кожній світлинці акцент та зверни увагу на його розташування стосовно центру.

3. Практичні діяльність

Проблемна ситуація: розгляньте фото з білочкою.

Проблемне питання: «Чому одні фото і картини подобаються людям, а інші не сприймаються?»

Уявіть, що ви редагуєте знімки з допомогою фоторедоктора, і можете пересувати об'єкти на цих фото. Як би ви відредагували їх?

Пригадаємо, як називаються складання, з'єднання, правильне гармонійне розташування предметів та об'єктів для побудови художнього твору? (*Композиція*)

У процесі фотографування потрібно уникати зайвих речей у кадрі. Слід використовувати допоміжну структурну сітку: розміщувати всі важливі елементи композиції поздовж ліній, а найголовніше – на місці їх перетину.

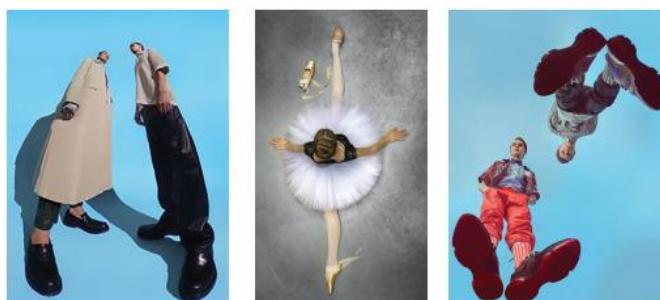
Перечитайте у підручнику рубрику «Образотворча грамота» на с. 105. За можливості створіть кілька фото, застосовуючи правило третин.

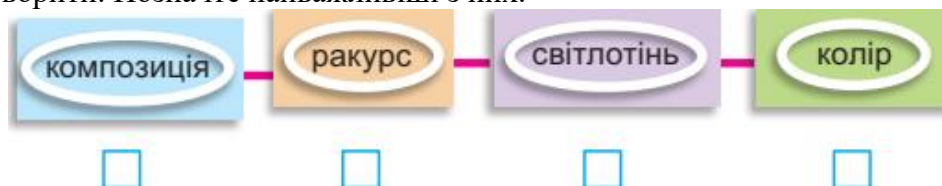
Які закони композиції вам відомі?

Композиція фото нерозлучна з іншими виразовими засобами: ракурсом, світлотінь, колір. Що вони означають?

Завдання для I групи Дослідити значення поняття «ракурс». Підказку містять фото.

Завдання для II групи Дослідити значення світлотіні та кольору у фотомистецтві. Обговорити. Позначте найважливіші з них.

Завдання всім.

Складіть і напишіть, коротку розповідь, що повинен знати і уміти фотохудожник.

Створити фото предметів, об'єктів чи людей (за вибором учнів).

Робота у групах. Фотокрос «Шкільне подвір'я в об'єктиві» Створіть на швидкість цікаві та якісні фото. За спільно визначеними критеріями відберіть фотороботи для розміщення на сайті школи.

4. Домашнє завдання. Завдання на дозвіллі: за допомогою веб-програми, яку можна знайти в мережі Інтернет, разом з батьками створіть фото-колаж родинних світлин.

5. Підсумок та рефлексія уроку

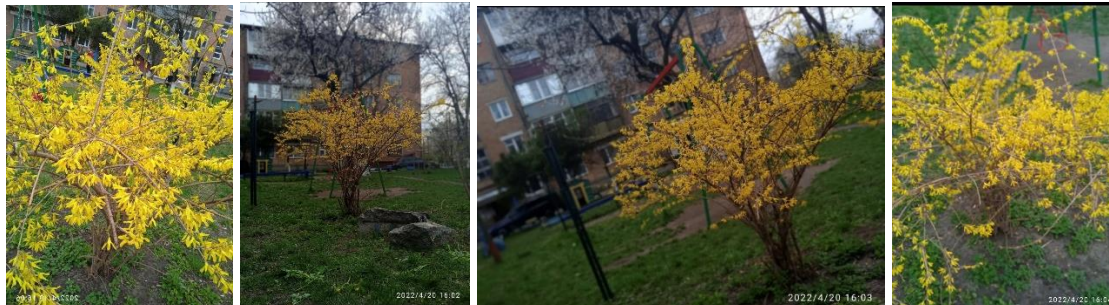
Що було цікаво? Що було складно? В чому твій успіх? Про що розкажеш рідним?

Орієнтовні питання для обговорення:

Що відрізняє фотомистецтво від інших мистецтв?

Що повинен уміти і знати фотохудожник, щоб створювати майстерні фото?

Учнівські фото

5.3 Як цікаво і продуктивно навчати мистецтву п'ятикласників за діяльнісного підходу?

Котко Ольга Миколаївна,
учитель предметів мистецької освітньої галузі
Золотоніської спеціалізованої
школи №2 інформаційних технологій
Золотоніської міської ради Черкаської області

Апробуючи навчальні матеріали авторів О.Гайдамаки, Н.Лемешевої, схвалених для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2021/2022 навчальному році та розроблених до модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.) з досвіду реалізації діяльнісного підходу підготували добірку матеріалів з навчальних тем.

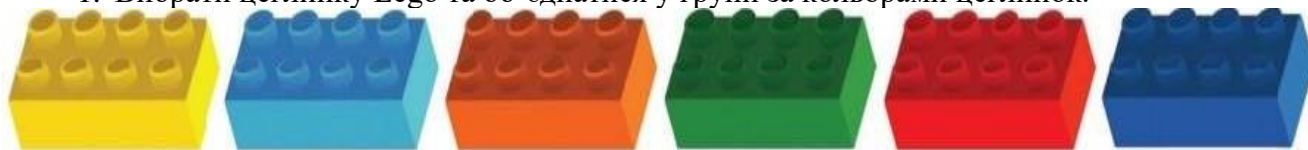
Тема. Театр і архітектура

Проект «Архітектурна будівля дитячого театру з використанням Lego»

Обладнання: цеглинки Lego, конструктор Lego, 6 аркушів паперу формату А-4, олівці, зразки виконаних робіт.

Інструкція:

1. Вибрати цеглинку Lego та об'єднатися у групи за кольорами цеглинок.

2. Переглянути світлини на тему театр.

3. Продумати архітектурну композицію.
4. Уявити себе архітекторами та створити будівлю.
5. Вибрати форму презентації виконаної роботи.
6. Презентувати та аналізувати роботу.

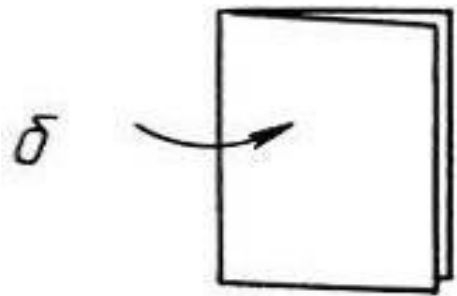
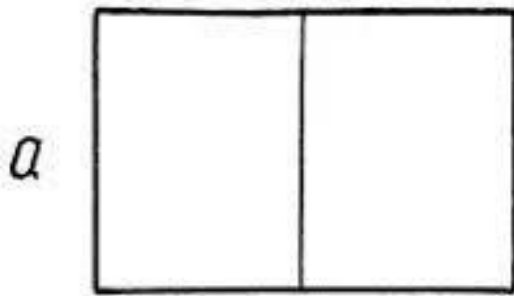
Тема. Різнобарв'я багатоголосся в мистецтві

Практична робота «Чарівна ниточка»

Обладнання: нитки, фарба, папір формату А-4, палітра, ватман, простий олівець.

Інструкція:

1. Взяти аркуш паперу і скласти вдвоє.

2. Використати основні кольори.
3. Умочити ниточку у фарбу, викласти хвилькою та протягнути між складеними аркушами паперу, притискаючи зверху.

4. Проаналізувати насиченість відтінків кольорів.
5. Нанести на ниточку почергово декілька основних (похідних) кольорів та створити візерунок аналогічно до попереднього.

6. Презентувати та проаналізувати свої роботи.

Тема. Від народних джерел

Проект «Створення орнаментів із використанням Lego»

Обладнання: папір формату А-4, олівці, конструктор Lego, картки із зображеннями різних орнаментів.

Інструкція:

1. Взяти аркуш паперу та розділити смужки на рівні частини.
2. Зробити начерки загальної форми елементів у кожній частині орнаменту.
3. Викласти орнамент, підбираючи відповідні деталі конструктора Lego.

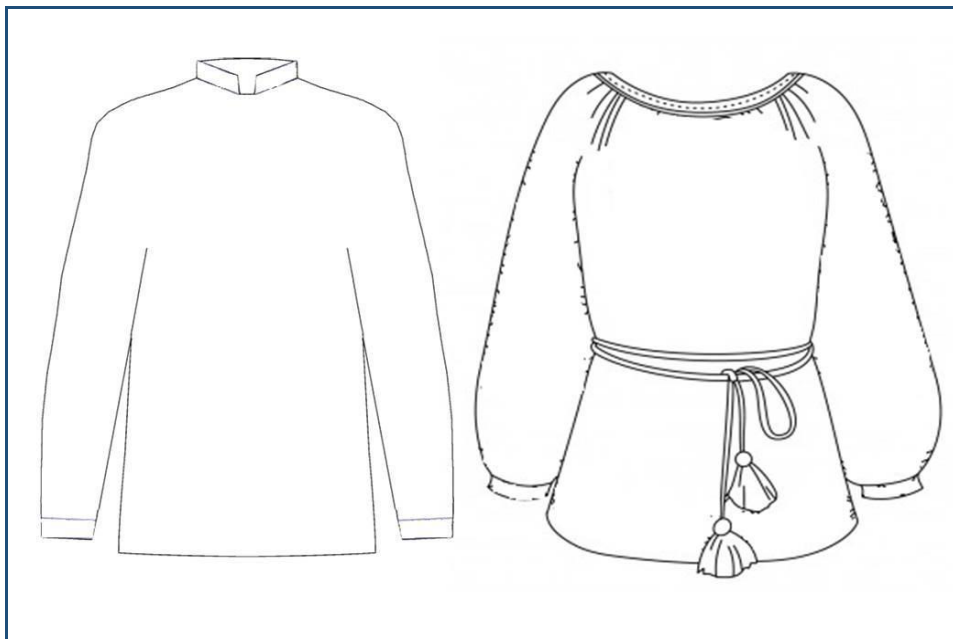

4. Вибрати картку з орнаментом та приєднатися у відповідну групу.

5. Виконати ескіз чоловічої або жіночої вишиванки на ватмані (робота в групі)

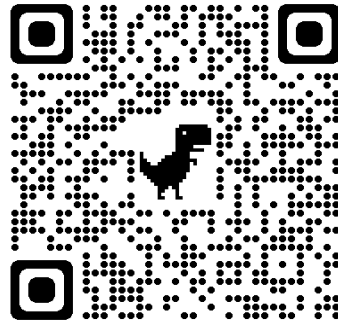
6. Викласти орнамент, підбираючи відповідні деталі конструктора Lego (робота в групі).
7. Презентувати спільну роботу групи у будь-якому форматі.

Тема. Почути і побачити мистецтво. Контраст. Теплі і холодні кольори

Вправа Learningaps (класифікація кольорів)

Обладнання: пристрій для виконання вправи (планшет, телефон, комп'ютер).

Інструкція: класифікувати кольори за групами (теплі та холодні кольори).

<https://learningapps.org/watch?v=pqqsww01522>

The image shows two screenshots of a learning application. The top screenshot shows a hand placing a purple circle card on a board divided into two sections: a green section labeled "теплі кольори" (warm colors) and an orange section labeled "холодні кольори" (cool colors). The purple circle has a question mark above it. The bottom screenshot shows a completed board with several cards pinned. On the green side, there are cards with yellow, red, and orange circles. On the orange side, there are cards with purple, blue, and green circles. The interface includes navigation buttons at the top and bottom, such as "створити схожу вправу" (create similar exercise), "приватні права" (private rights), "публічні права" (public rights), and "Редагувати вправу" (edit exercise).

Тема. Мистецтво і довкілля

Вправа «Створення силуету тварини»

Обладнання: картон, папір А-4, фарба, спонжика, простий олівець, ножиці.

Інструкція:

1. Пригадати тваринку, яка подобається або мешкає з вами.
2. Узяти картон та намалювати на ньому тваринку простим олівцем.
3. Вирізати намальоване зображення.
4. Прикласти картон на аркуш паперу.
5. Вибрати колір фарби.
6. Узяти спонжик та зафарбувати по створеному шаблону.
7. Презентувати роботу за власним задумом.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (дата звернення: 27.05.22)
2. Державний стандарт базової середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 12.05.21).
3. Типові освітні програми (МОН України). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> (дата звернення: 12.05.22).
4. Модельні навчальні програми URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/>
5. Електронні версії підручників інтегрованого курсу «Мистецтво» URL: <https://lib.imzo.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.22).
6. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zavershennya-20212022-navchalnogo-roku> (дата звернення: 12.05.21).
7. Волошенко О.В., Чорний О.В. Методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з інтегрованого курсу «Мистецтво» в НУШ. Навчально-методичний посібник. / О.В. Волошенко, О.В.Чорний – Київ; Академія української преси, Центр Вільної Преси, 2020. – 54.с
8. Лотоцька А. Організація дистанційного навчання в школі / А.Лотоцька, О.Пасічник., 2020. URL: <https://nus.org.ua/news/posibnyk-dlya-shkil-pro-organizatsiyu-dystantsijnogo-navchannya-otrymav-gryf-mon/>